

รายงานผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม และความยากจน : จังหวัดกาฬสินธุ์

สม นาสอำนาจ

ทวิ แจ่มสุวรรณ

นิตยา ธีระทัศนศิริพจน์

พระมหาสุภาพ พุทธวิริโย

จักรินรัชต์ อินทร์แปลง

มังกร จรทะพา

ชัชชัย กลีบมะลิ

ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.กส.)

ศูนย์ประสานสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.)

กาฬสินธุ์

สนับสนุนทุนวิจัยโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

พ.ศ. 2548

ที่ปรึกษา

ดร.นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ อธิบดีกรมพัฒนาชุมชน
นายกวี กิตติสถาพร ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์
นายเดชา ตันติยวงศ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์
นายประสิทธิ์ คชโคตร ปลัดจังหวัดกาฬสินธุ์
นายพิสิทธิ์ เอื้อวงศ์กุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์
นายธนิต แสงพันธุ์ พัฒนาการจังหวัดกาฬสินธุ์
นายธนุสินธุ์ ไชยสิริ จำจังหวัดกาฬสินธุ์
ดร.ลีลาภรณ์ บัวสาย

คณะผู้วิจัย

สม นาสอาน
ทวี แจ่มสุวรรณ
นิตยา ธีระทัศนศิริพจน์
พระมหาสุภาพ พุทธวิริโย
จักรินรัชต์ อินทร์แปลง
มังกร จรทะผา
ซัชชัย กลีบมะลิ

สนับสนุนทุนวิจัยโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ จัดทำขึ้น โดยคณะนักวิจัย ของศูนย์ประสานงานสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนภาคประชาชน(ศตจ.ปชช.) กาฬสินธุ์ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในโครงการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ การแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์

ความสำเร็จในครั้งนี้ เกิดจากความร่วมมือของหลายฝ่าย ได้แก่ ศูนย์ต่อสู้เอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นประธาน ทีมที่ปรึกษาและสนับสนุนในการประสานงานโดย นายเดชา ดันตยวงศ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ นายประสิทธิ์ คชโคตร ปลัดจังหวัดกาฬสินธุ์ นายพิสิทธิ์ เอื้อวงศ์กุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ พัฒนาการจังหวัด นายธนูสินธ์ ไชยสิริ หัวหน้ากลุ่มงานปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์หน่วยงานราชการต่างๆ คณะทำงาน ศตจ.ปชช.ระดับตำบลอำเภอ และอีกหลายๆท่าน ที่ไม่ได้กล่าวนาม ซึ่งผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ที่ให้การสนับสนุนในทุกๆด้าน จนทำให้การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คณะผู้วิจัย

ธันวาคม 2548

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

ศูนย์ประสานงานสนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อเอาชนะความยากจนภาคประชาชน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ทำโครงการศึกษาวิจัยศึกษารูปแบบการบูรณาการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จังหวัดกาฬสินธุ์ นำร่อง 35 ตำบล 395 หมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษา 1.) เพื่อศึกษาสถานการณ์และโครงการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ 2.) เพื่อศึกษากระบวนการการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา สังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ 3.) เพื่อศึกษาผลการจัดทำแผน แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิง บูรณาการระดับชุมชนและการเจรจาภาคีแผนระดับตำบล 4.) เพื่อศึกษาศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน การศึกษาครั้งนี้ ใช้รูปแบบวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ผลการศึกษา

1 สถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจน และโครงการแก้ไขปัญหา ของจังหวัดกาฬสินธุ์ปี 2548

1.1 สถานการณ์ ผู้มาลงทะเบียนความยากจน จำนวน 179,618 ราย

คิดเป็นร้อยละ 18.49 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด สาเหตุของปัญหา 3 อันดับแรก คือ

- ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ร้อยละ 48.99
- ปัญหาที่ดินทำกิน (ร้อยละ 48.99)
- ไม่มีที่อยู่อาศัย ร้อยละ 8.77

1.2 การจัดองค์กร มีคณะทำงาน 4 คณะ ประกอบด้วย

1. ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน
2. คณะทำงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ โดยมีคณะอนุกรรมการ 7 คณะ ตามประเภทการจดทะเบียนความยากจนมีส่วนราชการระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ
3. คณะทำงานส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ

ระดับอำเภอมี 4 คณะประกอบด้วย

1. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนอำเภอ
2. คณะทำงานแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคณจน
3. คณะเจรจาหนี้อำเภอ / กิ่งอำเภอ
4. คาราวานแก้จนอำเภอ/กิ่งอำเภอ และชุดปฏิบัติการแก้จนทุกตำบล

โดยสรุปคณะทำงานระดับจังหวัดอำเภอเป็นการแต่งตั้งตามแนวทางรัฐบาลกำหนด

ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ

การแก้ไขปัญหาภาพรวมยังทำได้เพียง ร้อยละ 21.18 โดยปัญหานี้มีลักษณะประชาชน ปัญหาที่ดินทำกิน และคนจนไม่มีที่อยู่อาศัย ทำได้ ร้อยละ 27.68, 5.73 และ 3.02 ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญและจำนวนคนทะเลาะเบาะแว้งมาก และมีปัจจัยเกี่ยวข้องหลายเรื่องเช่นกฎหมายที่ดิน การกำหนดขอบเขตปัญหา โดยสาเหตุปัญหาความยากจน โครงการที่แก้ไขปัญหาความยากจนส่วนใหญ่ยังกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์จากโครงการไม่ชัดเจน และขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานและพื้นที่

2 กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคม และความยากจนเชิงบูรณาการ

การบริหารจัดการ

โครงสร้างคณะทำงานจัดทำแผนชุมชน มีการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิง บูรณาการร่วมกัน ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนจากทุกระดับ 5 คณะทำงานระดับจังหวัด คณะวิทยากรจัดทำแผนชุมชนระดับจังหวัด (ครู ก.) คณะทำงานระดับอำเภอ คณะวิทยากรระดับตำบล (ครู ข.) และแกนนำชุมชน

ด้านงบประมาณ มีการบูรณาการงบประมาณในการดำเนินโครงการ จาก 3 หน่วยงาน คือ งบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยศูนย์ต่อสู้เอาชนะความยากจนระดับจังหวัด และงบบูรณาการ จังหวัด(งบผู้ว่าฯ CEO) โดย สำนักงานพัฒนาชุมชน และ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รวมทั้งสิ้น 10,942,380 บาท

กระบวนการดำเนินโครงการ มีการกำหนดมีขั้นตอนกระบวนการหลักคือ

- การเตรียมทีมวิทยากรกระบวนการระดับ จังหวัด อำเภอ ตำบล และ หมู่บ้านวิทยากรระดับจังหวัด (ครู ก.) 41 คน ระดับตำบล/เทศบาล (ครู ข.) 180 คน คณะทำงานแผนหมู่บ้านชุมชนละ 30 คน รวม 47,760 คน
- จัดเก็บข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลหมู่บ้าน/ชุมชนและข้อมูลครัวเรือน
- จัดเวทีทำแผนชุมชน โดยใช้กระบวนการ AIC จำนวน 35 ตำบล 395 หมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลนาร่อง 100 ตำบล 1,197 หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลนอกนาร่อง
- นำเสนอร่างแผนชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์และจัดปรับปรุงแผน
- ประชุมเจรจาภาคีเพื่อสนับสนุนกิจกรรมตามแผนชุมชนระดับตำบล
- ศึกษาและพัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อเอาชนะความยากจน
- เสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัด

กระบวนการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการจัดเก็บข้อมูล

โดยแกนนำชุมชนฯเป็นผู้สำรวจ โดยทีมวิทยากรชุมชนเป็นผู้ฝึกโดยให้สำรวจครัวเรือนตนเองก่อน การสำรวจมีการแบ่งครัวเรือนรับผิดชอบ 3-5 ครัวเรือนต่อคน พบว่าทุกหมู่บ้าน มีการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนระดับชุมชนและมีการสำรวจข้อมูล ข้อมูลที่ได้ ส่วนใหญ่ไม่ได้นำมาใช้ในกระบวนการวางแผน เนื่องจากยังสำรวจไม่เสร็จ การทำแผน รวมทั้ง 4 ท. ข้อมูลการสำรวจ สย. 1 และจปฐ. ไม่นำมาเป็นข้อมูลนำใช้ในการวางแผน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยเฉลี่ยมีรายได้ 40,879.08 ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการผลิต เฉลี่ยมีหนี้สินต่อครัวเรือนละ 63,757.93 บาท โดยเป็นหนี้ในระบบ ร้อยละ 98.37 จากกองทุนหมู่บ้าน เฉลี่ยครัวเรือนละ 13,035 บาทและ ธกส. เฉลี่ย 46,414 บาท ครัวเรือน ส่วนหนี้นอกระบบส่วนใหญ่เป็นหนี้จากญาติและเพื่อนบ้านร้อยละ 14.28

แบบแผนการผลิตพบว่า ส่วนใหญ่พึ่งพิงจากภายนอกในภาคการผลิตเฉลี่ย 7,413 บาทต่อครัวเรือน โดย ปุ๋ย ยังซื้อใช้ปุ๋ยเคมีและซื้อจากภายนอก ร้อยละ 86.36 มูลค่าเฉลี่ย 2,419 บาทต่อครัวเรือน ข้าว ต้องซื้อพันธุ์ข้าว ร้อยละ 86.37 มูลค่าเฉลี่ย 600 บาทต่อครัวเรือน

ข้อมูลค่าใช้จ่ายและการจัดการการเงินของครอบครัว

พบว่า โดยภาพรวมครัวเรือนมีรายจ่ายเฉลี่ย 32,059 บาทต่อปี ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายหมวดอาหาร(ร้อยละ 32.55) เฉลี่ยครัวเรือนละ 10,436 บาท รองลงมาเป็นค่าสาธารณูปโภค (ร้อยละ 26.08) เฉลี่ย 8,360.9 บาท โดยในหมวดค่าสาธารณูปโภค ที่เป็นค่าน้ำมันรถ เฉลี่ย 1,865.5 บาท เงินคงเหลือครอบครัวละ 8,819.69 บาท ต่อปี

สรุปสาเหตุของความยากจนเกิดจาก ระบบหนี้สินจากภาคการผลิต ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูง มีรายจ่ายด้านอาหาร ไม่พึ่งตนเอง พึ่งพิงจากภายนอกสูง มีรายจ่ายที่เกินความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น เหล้า บุหรี่ ห่วย โทรศัพท์มือถือ

3 ผลการจัดทำแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการระดับชุมชน

และการเจรจาภาคีแผนระดับตำบล

มีการจัดแผนชุมชน ร้อยละ 100 ของหมู่บ้าน/ชุมชน รวมทั้งสิ้น 1,592 ชุมชน 135 ตำบล โดยเป็นตำบลนำร่อง 35 ตำบล 395 หมู่บ้าน

ประเภทแผนชุมชนฯ จำแนกตามด้าน

- ส่วนใหญ่เป็นด้านการส่งเสริมอาชีพ ร้อยละ 92.5
- ด้านการเกษตร ร้อยละ 90.2 ตามลำดับ
- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ร้อยละ 82.0
- ด้านด้านสังคม วัฒนธรรม ร้อยละ 70.6
- ส่วนอันท้ายสุดคือด้านการศึกษา ร้อยละ 62

จำแนก ระดับแผนตามศักยภาพการจัดทำ พบว่าส่วนใหญ่ เป็นแผนที่รัฐและท้องถิ่นทำให้ ร้อยละ 47.24 รองลงมา เป็น แผนที่ชุมชนร่วมร้อยละ 30.02 และ เป็นแผนที่ชุมชนทำเอง ร้อยละ 22.74

หน่วยงานที่รับแผนไปสนับสนุน ส่วนใหญ่จะขอสนับสนุนโครงการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 70.5) รองลงมาคือจากบผู้ว่าราชการจังหวัด จำนวนงบประมาณที่เสนอขอจาก งบจากระดับจังหวัด (ผู้ว่า CEO) ร้อยละ 34.93 รองลงมาเป็น องค์การส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 27.8)

การได้ประโยชน์จากการจัดทำแผนชนพบว่าส่วนใหญ่เห็นว่าได้ประโยชน์ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งในด้านการนำแผนไปใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและการพัฒนาศักยภาพชุมชน และควรให้มีการจัดทำทุกปี และมีการติดตามความก้าวหน้าแผน

4 การศึกษาศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

จากการศึกษาศูนย์เรียนรู้ อำเภอละ 1 ศูนย์ จำนวน 18 ศูนย์ พบว่า

รูปแบบการดำเนินงานของศูนย์ แบ่งเป็น 4 ด้าน ส่วนใหญ่เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และทฤษฎีใหม่ ศูนย์เรียนรู้ด้านสวัสดิการชุมชน ศูนย์เรียนรู้ด้านวิสาหกิจชุมชน และ ศูนย์เรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นการดำเนินงานของภาคประชาชน มีแนวคิดหลัก คือการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงกับมิติทางสังคม อาชีพ สวัสดิการ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

ศักยภาพที่เป็นผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน

1) เปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิก มีทัศนคติที่ดีต่อการสร้างแบบแผนในการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและพึ่งตนเอง

2) การถ่ายทอดประสบการณ์ สามารถเป็นวิทยกรถ่ายทอดได้ปีละ 30-500 คน

3) ทำให้เกิดเครือข่าย และเป็นทุนทางสังคม

ศูนย์เรียนรู้กับกระบวนการแผนแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

- 1) เชื่อมโยงกับการปรับทัศนคติด้านแบบแผนการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มที่มีปัญหาความยากจน
- 2) การเสริมสร้างและพัฒนาทักษะอาชีพด้านการเกษตรแบบพึ่งตนเองเพื่อการลดรายจ่าย เสริมรายได้ในกลุ่มที่มีปัญหาความยากจนหรือผู้สนใจทั่วไป
- 3) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

- 1) การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างและโครงการใหญ่ ที่ใช้งบประมาณมากและเรื่องระเบียบกฎหมาย ควรให้หน่วยงานระดับจังหวัดรับผิดชอบและเป็นหน่วยประสานงานเชิงนโยบาย และระบบการจัดสรรงบประมาณ รัฐบาลควรให้อำนาจการจัดการที่ดินในระดับจังหวัด
- 2) ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานงานและดูแลแก้ไขปัญหาความยากจนเนื่องใกล้ชิดกับชุมชนและเข้าถึงปัญหาของบุคคลมากกว่าส่วนราชการ
- 3) โครงการและแนวทางควรยืดหยุ่นให้ระดับพื้นที่ ระดับชุมชน ตำบล อำเภอ ทารูปแบบที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาความยากจนเพื่อให้ท้องถิ่น ชุมชนจินตนาการใหม่ในการแก้ไขปัญหา
- 4) การกำหนดเจ้าภาพดูแลแก้ไขปัญหาความยากจนระยะยาว ควรสร้างพลังให้คนในชุมชนเป็นเจ้าร่วมด้วย เช่น คนที่มีที่ดินที่มากให้ทำสัญญากับกลุ่มคนจนเป็นแรงงานและแบ่งผลผลิตให้ และให้สามารถเป็นมูลค่าไปลดหย่อนภาษีได้ เป็นต้น
- 5) การบูรณาการงบประมาณ ของหน่วยงาน ควรแบ่งจัดสรรเงิน เป็นกองทุนกลางสำหรับนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน (Agenda Fund) เพื่อนำไปบูรณาการเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มากกว่าการแบ่งไปจัดทำโครงการของหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน และระเบียบการจัดสรรงบประมาณ ควรจัดสรรเป็นงบอุดหนุนให้หมู่บ้าน/ชุมชนเป็นเจ้าภาพดำเนินงานและรัฐเป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการและการกำกับติดตามประเมินผล
- 6) ระดับจังหวัดควรจัดองค์กรและโครงสร้างงานเฉพาะกิจเพื่อต่อสู้เอาชนะความยากจนให้กลไกการทำงานลักษณะจุฑาภิ คือทีม ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาชน
- 7) การแก้ไขปัญหารายบุคคลควรกำหนด ระดับความรุนแรงของปัญหา และระยะเวลาการแก้ไขปัญหา เป็น เร่งด่วน ปานกลาง ระยะยาว และมีฐานข้อมูลรายบุคคลสำหรับตรวจสอบผล การแก้ไขปัญหา
- 8) ควรใช้ข้อมูลการวิจัย และข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดกระบวนการแผนงาน โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนจำแนกตามประเภท

ข้อเสนอแนะการจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

- 1) ควรมีการทบทวนแผนทุกระดับก่อนนำสู่การปฏิบัติในปี 2549-2551 ตั้งแต่แผนชุมชน แผนท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์อำเภอ และยุทธศาสตร์จังหวัด รวมทั้งระบบงบประมาณ ให้เชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหาจริง รวมทั้งความต้องการของชุมชนตามแผนที่เสนอ และ ควรมีการติดตามประเมินผลแผนว่าได้ รับการตอบสนองที่โครงการ หน่วยงานไหนรับไปดำเนินการ

2) กลไกการทำงานต่อเนื่องควรให้ทีมที่เกิดจากวิทยากรครู.ครู ข.และแกนนำชุมชน บูรณาการการทำงานในระดับพื้นที่ และให้มีแผนงานโครงการร่วมกันโดยยึดแผนชุมชนเป็นเครื่องมือการทำงานร่วมกัน

3) ควรมีการขยายผลรูปแบบการจัดทำแผนชุมชนเต็มรูปแบบ ให้ครบทุกชุมชนในปี 2551

4) แผน การแก้ไขปัญหาความยากจน ระดับครัวเรือน ควรเริ่มที่การปรับทัศนคติ การทำเกษตรแบบอินทรีย์ตามทฤษฎีใหม่ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มความมั่นคงทางอาหาร การทำปศุสัตว์โดยเฉพาะ เลี้ยงโค เลี้ยงเป็ดไก่เพื่อเสริมรายได้ และปรับโครงสร้างหนี้สินประกอบกับการให้ข้อมูล การให้คำปรึกษา การจัดการหนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน

- 1) เสริมศักยภาพ ในการจัดทำหลักสูตรของศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นการจัดการความรู้สำหรับการถ่ายทอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนการดำเนินงาน โดยให้คณะกรรมการศูนย์ สถาบันการศึกษา ภาควิชา การ เอกชนร่วมกันสังเคราะห์ และจัดทำหลักสูตร การพัฒนาความรู้ทักษะของคณะกรรมการศูนย์ทั้งในเรื่องการจัดการและการถ่ายทอดหรือการเป็นครูฝึก การพัฒนาทักษะทางกายภาพ โครงสร้างโรงเรือน เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อม
- 2) ให้ศูนย์เรียนรู้ชุมชนร่วมเป็นเจ้าภาพในการดูแลแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนโดยมอบกลุ่มเป้าหมาย สนับสนุนงบประมาณการเรียนรู้ถ่ายทอดและมีระบบการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์หลังดำเนินการ และให้เชื่อมโยงกับแผนชุมชน
- 3) การจัดทำฐานฐานข้อมูลให้หน่วยงานราชการ ท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งกลุ่มเป้าหมายในความรับผิดชอบไปรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งระบบการสนับสนุนงบประมาณให้ตรงกับภารกิจของหน่วยงานนั้นๆ
- 4) ควรจัดเวทีให้มีการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างตัวแทนของศูนย์เรียนรู้ชุมชน กับภาค วิชาการ ภาคราชการ ภาคเอกชน และท้องถิ่น เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาให้เชื่อมกับแผนพัฒนาจังหวัด แผนท้องถิ่น หรือแผนของหน่วยงานราชการ

6.3.4 ข้อเสนอในการวิจัยและพัฒนา

- 1) ควรวิจัยและพัฒนาหมู่บ้านชุมชน ท้องถิ่นต้นแบบ แก้ปัญหาสังคมและความยากจนแบบยั่งยืน
- 2) ควรมีการวิจัยและพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์แก่เงินให้เชื่อมโยงในทุกมิติทั้ง ด้านภูมิปัญญาวัฒนธรรม การพัฒนาทางจิตวิญญาณ ระบบเศรษฐกิจการตลาด
- 3) วิจัยและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนกับการเสริมสร้างพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน
- 4) ควรวิจัยประเมินผลการบริหารจัดการของจังหวัดตามนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจน

สารบัญเรื่อง

กิตติกรรมประกาศ	i
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก-ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	2
1.3 ขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัย	2
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	3
บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจน และโครงการแก้ไขปัญห ของ จังหวัดกาฬสินธุ์	
2.1 สถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์	4
2.2 รูปแบบการบริหารจัดการและกระบวนการแก้ไขปัญหสังคมและความยากจน	6
บทที่ 3 กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหสังคม และความยากจนเชิงบูรณาการ	
3.1 การบริหารจัดการ	22
3.2 กระบวนการดำเนินโครงการ	25
3.3 กระบวนการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล	31
บทที่ 4 ผลการจัดทำแผนแก้ไขปัญหสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการระดับชุมชน และการเจรจาภาคีแผนระดับตำบล	
4.1 ผลการศึกษาการจัดทำแผนชุมชน	42
4.2 ผลการศึกษาการจัดทำเวทีเจรจาภาคีแผนระดับตำบล	52
4.3 กรณีการศึกษา : กระบวนการจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหสังคม และความยากจน อำเภอนาม	61

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

บทที่ 5	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคม และความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์	
5.1	รูปแบบการดำเนินงานของศูนย์	68
5.2	ศักยภาพที่เป็นผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน	71
5.3	ความต้องการจัดทำแผนในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพ	72
บทที่ 6	สรุป วิเคราะห์ และ เสนอแนะ	
6.1	สรุปผลการศึกษา	77
6.2	วิเคราะห์	83
6.3	ข้อเสนอแนะ	85
	บรรณานุกรม	88
	ภาคผนวก	
	คำสั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ 746/2548เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนชุมชนฯ	90
	พื้นที่นำร่องการจัดทำแผนชุมชน	92
	ปฏิทินการปฏิบัติงาน (Gantt chart) การจัดทำแผนชุมชน	93
	บัญชีรายชื่อวิทยากรจัดทำแผนชุมชนฯระดับจังหวัด (ครู ก.)	94
	บัญชีรายชื่อผู้ประสานงานระดับอำเภอ/ระดับตำบล	97
	สรุปบทบาทหน้าที่ผู้ประสานการจัดทำแผนระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน	99
	คู่มืออบรมวิทยากรสำหรับการจัดกระบวนการจัดทำแผนชุมชนฯ	100
	แบบสำรวจข้อมูลครอบครัว	121
	แบบบันทึกผลวิเคราะห์ชุมชนและแผนฯดับหมู่บ้าน/ชุมชน	131
	แบบสรุปผลการประชุมเจรจาภาคีแผนระดับตำบล	154
	แบบสัมภาษณ์ประเมินผล การจัดทำแผนระดับ หมู่บ้าน	158
	แบบสัมภาษณ์ประเมินผลการจัดทำแผนระดับตำบล	162
	แบบสัมภาษณ์ศูนย์เรียนรู้ชุมชน	166

สารบัญ ตาราง

ชื่อตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนและสัดส่วน ผู้มาจดทะเบียนจำแนกรายอำเภอ	5
ตารางที่ 2 จำนวนปัญหาผู้มาลงทะเบียนจำแนกตามประเภทของปัญหา	5
ตารางที่ 3 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ	7
ตารางที่ 4 ผลการสำรวจจำนวนที่ดินที่จะนำมาช่วยเหลือผู้มีปัญหาที่ดินทำกิน	8
ตารางที่ 5 ความต้องการที่ดินทำกินจำแนกตามประเภท	9
ตารางที่ 6 จำนวนผู้ได้รับการช่วยเหลือการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินจำแนกเป็นรายอำเภอ	10
ตารางที่ 7 จำนวนปัญหาและมูลหนี้ในระบบ	15
ตารางที่ 8 ผลการเจรจาหนี้ในระบบ	16
ตารางที่ 9 ผลการติดตามการโอนหนี้เข้าสู่ระบบธนาคาร	16
ตารางที่ 10 จำนวนผู้มารับบริการการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนจากคาราวานแก้จน	17
ตารางที่ 11 ผลการจัดทำแผนชุมชนและการจัดประชุมเจรจาภาคี	27
ตารางที่ 12 แสดงข้อมูลที่ดินทำกิน	32
ตารางที่ 13 แสดงข้อมูลด้านอาชีพและรายได้ของครอบครัว	33
ตารางที่ 14 สรุปรายได้แหล่งที่มารายได้จำแนกตามประเภทแหล่งที่มารายได้	34
ตารางที่ 15 สรุปรายได้แหล่งที่มารายได้จำแนกตามประเภทแหล่งที่มารายได้	35
ตารางที่ 16 แสดง ข้อมูลทรัพย์สินของครอบครัว	36
ตารางที่ 17 ความพอเพียงทางอาหารที่ผลิตได้	37
ตารางที่ 18 แสดงมูลค่าของแบบแผนการผลิตต่อครัวเรือน	38
ตารางที่ 19 จำแนกประเภทรายจ่ายตามหมวดรายจ่าย	39
ตารางที่ 20 ข้อมูลสำหรับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	43
ตารางที่ 21 แสดงกระบวนการจัดทำแผนของคณะทำงานจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนระดับชุมชน	44
ตารางที่ 22 จำแนกประเภทแผนตามด้าน	47
ตารางที่ 23 จำแนกประเภทและระดับของแผนที่ชุมชนจัดทำ	47
ตารางที่ 24 การได้ประโยชน์และข้อคิดเห็นจากการจัดทำแผนชุมชน	48
ตารางที่ 25 แสดงหน่วยงานที่เข้าร่วมเจรจาภาคี	53

สารบัญ ตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 26 แสดงวิธีการและขั้นตอนในการจัดประชุม	54
ตารางที่ 27 สรุปผลการจัดทำแผนชุมชนและการจัดประชุมเจรจาภาคี	55
ตารางที่ 28 แสดงร้อยละของแผนชุมชนจำแนกตามประเภทของแผน	56
ตารางที่ 29 แสดงระดับของแผนชุมชนจำแนกรายอำเภอ	57
ตารางที่ 30 แสดงร้อยละหน่วยงานที่รับโครงการไปสนับสนุน	58
ตารางที่ 31 การได้รับประโยชน์และข้อคิดเห็น จากการจัดทำเวทีเจรจาภาคี	59
ตารางที่ 32 หน่วยงานที่ได้ประโยชน์จากการทำเจรจาภาคีมากที่สุด	59
ตารางที่ 33 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเห็นควรมีการประชุม	60

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการเตรียมความพร้อมของจังหวัด	25
ภาพที่ 2 แผนผังแสดงโครงสร้างองค์กรและภารกิจหน้าที่ในการจัดทำแผนชุมชน	25
ภาพที่ 3 แผนผังการบูรณาการงบประมาณตามแผนปฏิบัติการจัดทำแผนชุมชนฯ	29
ภาพที่ 4 แผนผังการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการจัดทำแผนชุมชนฯเชิงบูรณาการ	30

บทที่ 1 บทนำ

โครงการ ศึกษารูปแบบการบูรณาการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ เพื่อแก้ปัญหาสังคมและความยากจน : จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 แนวคิดและหลักการ

ตั้งแต่คณะรัฐบาลได้ประกาศต่อสู้เอาชนะความยากจน โดยได้กำหนดเป็นนโยบาย และกำหนดไว้เป็นยุทธศาสตร์หลัก 1 ใน 9 ที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ในการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อให้กระบวนการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับสาเหตุปัญหาความยากจนตามที่ประชาชนได้ลงทะเบียนไว้ ในระดับพื้นที่จะต้องมีการกำหนดกลไกและกระบวนการทำงาน โดยใช้ **หลักการบริหารจัดการเชิงพื้นที่หรือ** "Area base approach" ในเชิงบูรณาการทั้ง บุคคลากรทำงาน งบประมาณ วิธีการ และกิจกรรม โดยยึดกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป็นหลัก โดยจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง กลไก กระบวนการทำงาน เพื่อการบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนร่วมกัน กลไกดังกล่าวจุดที่จะเชื่อมได้ต้องมีแผนเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงใน 3 มิติ คือ ความต้องการของชุมชน แผนงานโครงการของแต่ละหน่วยงาน และระบบงบประมาณ เพื่อให้เกิดรูปแบบกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆตามสภาพปัญหา ความต้องการและศักยภาพของชุมชนหรือระดับครอบครัว ชุมชน เช่น ด้านการพัฒนาอาชีพ สวัสดิการ วิสาหกิจชุมชน ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เกษตรยั่งยืน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

โดยมีโจทย์การทำงานอยู่ 3 ประการคือ

- 1) กลไกการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ควรมีองค์ประกอบอย่างไร มีระดับใดบ้าง กลไกดังกล่าวควรมีขอบเขตหน้าที่และอำนาจอย่างไร ควรมีทักษะความสามารถอย่างไรบ้าง จึงจะสามารถมองภาพรวมและเชื่อมโยงงานได้หลายมิติ และจะพัฒนากลไกดังกล่าวได้อย่างไร
- 2) ระบบสนับสนุนข้อมูลเพื่อการวางแผนการตัดสินใจของกลไกการบริหารจัดการเชิงพื้นที่และเพื่อการดำเนินงานควรประกอบด้วยข้อมูลอะไร ระบบการจัดเก็บ ตรวจสอบ วิเคราะห์และระบบการเรียกใช้งานควรเป็นอย่างไร
- 3) กระบวนการทำงานหลักๆประกอบด้วยอะไรบ้าง

เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบตอบโจทย์ปัญหาการทำงานดังกล่าว ศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนภาคประชาชน จังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.ปชช.กส.) จึงได้จัดทำโครงการศึกษาวิจัยขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และโครงการแก้ไขปัญหาล้างคมและความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษากระบวนการการจัดทำแผนชุมชนเพื่อ แก้ไขปัญหาล้างคมและความยากจนเชิงบูรณาการ จังหวัด กาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาผลการจัดทำแผน แก้ไขปัญหาล้างคมและความยากจนเชิงบูรณาการ ระดับชุมชนและการเจรจาภาคีแผนระดับตำบล
4. เพื่อศึกษาศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อ แก้ไขปัญหาล้างคมและความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์

1.3 ขั้นตอนและระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

1.3.1 ขอบเขตพื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่นำร่องในการจัดทำแผนชุมชน เลือก 35 ตำบล จาก 135 ตำบล ใน 18 อำเภอ โดยแบ่งโควตาให้อำเภอเป็น 3 ระดับตามขนาดประชากรและจำนวนตำบล คืออำเภอขนาดใหญ่ให้ตำบลนำร่อง 3 ตำบล อำเภอขนาดกลางให้ 2 ตำบล และอำเภอขนาดเล็กให้ 1 ตำบล โดยมอบให้คณะทำงาน ศตจ.ระดับอำเภอ เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ให้เลือกแบบเจาะจงอำเภอละ 1 ศูนย์ จำนวน 18 ศูนย์

1.3.2 ขั้นตอนแนวทางการดำเนินงาน

- การเตรียมการ

- (1) พัฒนากลไกการทำงาน ซึ่งมีคณะทำงาน ฯ
- (2) เตรียมความพร้อมคณะทำงาน ฯ

- การดำเนินงาน

- (1) การจัดทำแผนปฏิบัติการและบูรณาการแผนชุมชน/ตำบลและจังหวัด
- (2) จัดเวทีเตรียมความพร้อมคณะทำงาน/นักวิจัยและวิทยากรกระบวนการ
- (3) สร้างเครื่องมือและจัดเก็บรวบรวมข้อมูล
- (4) วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล
- (5) เสริมสร้างศักยภาพศูนย์การเรียนรู้แก้ไขปัญหาล้างคมและความยากจนชุมชนและดำเนินพัฒนาศักยภาพคนจน
- (6) จัดทำและบูรณาการแผนแก้ไขปัญหาล้างคมและความยากจน ฯ

- ติดตามประเมินผล

- สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

1.3.3 การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอ

เก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การประชุมกลุ่มย่อย (Discussion) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation participatio) และการรวบรวมเอกสารรายงาน (Documentation) ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) และการจัดหมวดหมู่จำแนกตามประเภท (Categorizing)

1.4 ผลที่ได้รับ

- 1) ได้รูปแบบกลไก การบริหารจัดการ และกระบวนการทำงานการจัดทำแผนเชิงบูรณาการในการแก้ไขปัญหาล้างคัมและความยากจนระดับพื้นที่
- 2) ได้องค์ความรู้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนในการในการแก้ไขปัญหาล้างคัมและความยากจน
- 3) ได้องค์ความรู้การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนในการแก้ไข ปัญหาล้างคัมและความยากจน
- 4) ได้ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงานและการปรับแผนแก้ไข ปัญหาล้างคัมและความยากจนในทุกระดับ

บทที่ 2

สถานการณ์ปัญหาสังคมและความความยากจน และโครงการแก้ไขปัญหา ของจังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 สถานการณ์ปัญหาสังคมและความความยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์

ประชากรรวมทั้งจังหวัด (ณ วันที่ 21 เมษายน 2548) 971,293 คน

แยกเป็นชาย 484,276 คน เป็นหญิง 487,017 คน จำนวนครัวเรือน 231,410 ครัวเรือน

เป้าหมายการจดทะเบียน (ประมาณการ ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด) 194,256 ราย

ผู้มาลงทะเบียนความยากจน (ยอดสะสม ณ 15 มี.ค. 47) จำนวน 179,618 ราย

คิดเป็นร้อยละ 92.46 ของจำนวนประชากรเป้าหมาย และเป็นร้อยละ 18.49 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด โดยอำเภออย่างตลาดมียอดผู้ลงทะเบียนความยากจนสูงสุด จำนวน 25,463 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.18 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาคืออำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จำนวน 20,256 ราย และอำเภอ กุฉินารายณ์ จำนวน 15,768 ราย โดยมีอำเภอที่มีผู้จดทะเบียนความยากจนน้อยที่สุด คืออำเภอร่องคำ จำนวน 3,931 ราย ทั้งนี้เป็นไปตามสัดส่วนของประชากรแต่ละอำเภอ

ปัญหาและสาเหตุความยากจน พบว่า

จำนวนรวมของปัญหา 7 ปัญหาและปัญหาอื่น ๆ มี 287,685 ปัญหา ปัญหาที่แจ้งจดทะเบียนมากที่สุด คือ ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน 140,905 ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 48.99 ของปัญหาทั้งหมด รองลงมาคือ ปัญหาที่ดินทำกิน (ร้อยละ 48.99) และ คนจนไม่มีที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 8.77) ตามลำดับ ส่วนปัญหาสามอันดับสุดท้ายคือ ปัญหา การถูกหลอกลวง ปัญหาคนเร่ร่อน และ ปัญหาผู้ประกอบการอาชีพผิดกฎหมาย (ร้อยละ 0.73 , 0.05 และ 0.04 ตามลำดับ) รายละเอียด ตามตารางที่ 1 และตารางที่ 2

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจน 5
และโครงการแก้ไขปัญหาของจังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 1 จำนวนและสัดส่วนผู้มาจดทะเบียนจำแนกรายอำเภอ

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนคนลงทะเบียนทั้งหมด ราย	ร้อยละของคนลงทะเบียนทั้งหมดต่อ ประชากรทั้งจังหวัด
1	ยางตลาด	25,463	14.18
2	เมืองกาฬสินธุ์	20,256	11.28
3	กุฉินารายณ์	15,768	8.78
4	กมลาไสย	14,467	8.05
5	หนองกุงศรี	11,475	6.39
6	สมเด็จ	11,111	6.19
7	ห้วยเม็ก	8,859	4.93
8	คำม่วง	8,372	4.66
9	เขาวง	8,199	4.56
10	สหัสขันธ์	7,644	4.26
11	นามน	7,280	4.05
12	ท่าคันโท	7,118	3.96
13	กิ่งอ.นาแก	6,939	3.86
14	กิ่งอ.ดอนจาน	6,323	3.52
15	ห้วยผึ้ง	6,040	3.36
16	กิ่งอ.พังงาชัย	5,563	3.10
17	กิ่งอ.สามชัย	4,810	2.68
18	ร่องคำ	3,931	2.19
รวมทั้งสิ้น		179,618	100.00

ตารางที่ 2 จำนวนปัญหาผู้มาลงทะเบียนจำแนกตามประเภทของปัญหา

ลำดับที่	ประเภทปัญหา	ยอดรวมสะสม (ปัญหา)	คิดเป็นร้อยละ ของจำนวนปัญหาทั้งหมด
1	หนี้สินภาคประชาชน	140,905	48.99
2	ที่ดินทำกิน	96,672	33.61
3	คนจนไม่มีที่อยู่อาศัย	25,227	8.77
4	อื่นๆ	14,267	4.96
5	นร./นศ.ต้องการมีงานทำ	8,193	2.85
6	การถูกหลอกลวง	2,136	0.73
7	คนเร่ร่อน	153	0.05
8	ผู้ประกอบการอาชีพผิดกฎหมาย	132	0.04
รวมทุกปัญหา		287,685	100%

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจน และโครงการแก้ไขปัญหาของจังหวัดกาฬสินธุ์ 6

2.2 รูปแบบการบริหารจัดการและกระบวนการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนของจังหวัด

2.2.1 การจัดองค์กร

ระดับจังหวัด

1. ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.กส.)

ตามคำสั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ 1983/2546 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2546

- ผู้ว่าราชการจังหวัด : ผู้อำนวยการ
- ปลัดจังหวัด : กรรมการและเลขานุการ

2. คณะทำงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์

ตามคำสั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ 493/2547 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2547

- คณะอนุกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

- รองผู้ว่าราชการจังหวัด : ประธาน
- หัวหน้ากลุ่มงานปกครองจังหวัด : เลขานุการ

คณะทำงานแก้ไขปัญหา		เลขานุการ
ประเภท		
1. ที่ดินทำกิน	ปลัดจังหวัด	หัวหน้ากลุ่มงานปกครองจังหวัด
2. คนเร่ร่อน	พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด	หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม
3. ผู้ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย	แรงงานจังหวัด	นักวิชาการแรงงาน
4. นร./น.ศ. ต้องการมีงานทำ	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1	รองหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
5. การถูกหลอกลวง	อัยการจังหวัด	นิติกร สนง.อัยการจังหวัด
6. หนี้สินภาคประชาชน	ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด	ผู้กำกับการอำนวยการ ตำรวจภูธร
7. คนจนไม่มีที่อยู่อาศัย	รองผู้ว่าราชการจังหวัด	โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด
8. อื่น ๆ	หัวหน้าสำนักงานจังหวัด	หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ สำนักงานจังหวัด

นอกจากนั้น จังหวัดได้จัดตั้งศูนย์ช่วยอำนวยการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ตามคำสั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ 921/2547 ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2547 เพื่อเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติ โดยมี หัวหน้ากลุ่มงาน ปกครอง เป็นหัวหน้า มีจำจังหวัด เป็นเลขานุการ

3. คณะทำงานส่งเสริมอาชีพ และการมีงานทำจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามคำสั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ 1095/2547 ลงวันที่ 3 มิถุนายน 2547 มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็น ประธานและโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเป็น เลขานุการ

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจน และโครงการแก้ไขปัญห ของจังหวัดกาฬสินธุ์ 7

4. การวางแผนงานจังหวัดกาฬสินธุ์

ระดับอำเภอ

1. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนอำเภอ (ศตจ.อ./กึ่ง อ.)มีนายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็น ผู้อำนวยการ ปลัดอำเภอ เป็นเลขานุการ
2. คณะทำงานแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนจน
3. คณะเจ้าหน้าที่อำเภอ/กิ่งอำเภอ
4. การวางแผนงานอำเภอ/กิ่งอำเภอ และชุดปฏิบัติการแก้จนทุกตำบล

2.2.2 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ

พบว่า การแก้ไขปัญหาภาพรวมทำได้ ร้อยละ 21.18 ปัญหาที่ดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขได้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ปัญหา คนเร่ร่อน (ร้อยละ 100) ปัญหาประกอบอาชีพผิดกฎหมาย (ร้อยละ 100)และ ปัญหาอื่นๆ (ร้อยละ65.61) ตามลำดับส่วนปัญหาที่ให้การช่วยเหลือและแก้ไขได้น้อย3 อันดับสุดท้ายคือ หนี้สินภาคประชาชน, ปัญหาที่ดินทำกิน และคนจนไม่มีที่อยู่อาศัย (ร้อยละ27.68,5.73และ3.02 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2548

ที่	ปัญหา (สย. 1 – 8)	ลงทะเบียน (ปัญหา)	ช่วยเหลือแล้ว	
			ปัญหา	ร้อยละ
1	ที่ดินทำกิน	96,672	5,344	5.73
2	คนเร่ร่อน	153	153	100
3	ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย	132	132	100
4	นร./นศ. ต้องการงาน	8,193	4,879	59.55
5	การถูกหลอกลวง	2,136	1,298	60.76
6	หนี้สินภาคประชาชน	140,905	39,015	27.68
7	คนจนไม่มีที่อยู่อาศัย	25,227	763	3.02
8	อื่น ๆ	14,267	9,361	65.61
รวม		287,685	60,945	21.18

(ข้อมูล ณ.วันที่ 15 กันยายน 2548)

ซึ่งจากตารางผลการแก้ไขปัญหาความยากจน ในเรื่อง ที่ทำกิน หนี้สินภาคประชาชน เป็นปัญหาอันดับต้นๆ การแก้ไขปัญหายังไม่ชัดเจนเนื่องจากนิยาม ยังไม่ชัดเจน กลุ่มเป้าหมายที่ลงทะเบียนยังไม่ถูกคัดกรองและยังไม่ได้ทำการรับรองจากผู้นำในชุมชน อีกทั้งการแก้ไขปัญหามีเงื่อนไขทางกฎหมายมาเกี่ยวข้อง

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจน และโครงการแก้ไขปัญหาของจังหวัดกาฬสินธุ์ 8

2.2.3 กระบวนการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนและผลการดำเนินงานจำแนกรายปัญหา

ปัญหาที่ดินทำกิน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 จัดเตรียมข้อมูลด้าน Supply และด้าน Demand

- Supply สำรวจจำนวนและประเภทที่ดินที่จะนำมาช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน
 - Demand จำแนกรายละเอียด สย. 1 เพื่อทราบรายละเอียดกลุ่มความต้องการของผู้จดทะเบียน
- 1) ไม่มีที่ดินทำกิน
 - 2) มีที่ดินทำกิน แต่ไม่พอ
 - 3) มีที่ดินทำกินต้องการเอกสารสิทธิ์

ขั้นที่ 2 กำหนดรูปแบบการช่วยเหลือผู้เดือดร้อนตามลักษณะ Demand

ขั้นที่ 3 สำรวจ และรังวัดที่ดิน

ขั้นที่ 4 ดำเนินการช่วยเหลือตามรูปแบบขั้นที่ 2 อันได้แก่

- รับรองสิทธิ์
- จัดทำทำกิน

ผลการดำเนินงาน

1) ด้าน **Supply** จากการสำรวจของ ศตจ. พบว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ดินประเภทต่าง ๆ มีที่ดินอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะมาเป็น Supply ได้ทั้งสิ้น 59,585-1-91.56 ไร่ จำแนกได้ ดังตาราง 4

ตารางที่ 4 ผลการสำรวจจำนวนที่ดินที่จะนำมาช่วยเหลือผู้มีปัญหาที่ดินทำกิน

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา สังคมและความความยากจน และโครงการแก้ไข ปัญหา ของจังหวัด กาฬสินธุ์ 9

ที่แปลงที่อยู่ในเกณฑ์นำเข้าพิจารณา รับรองสิทธิ์ (มีผู้ครอบครอง)	เนื้อที่(ไร่ - งาน - ตารางวา)
- ที่ สปก. (4,572 แปลง)	52,339 - 0 - 07
- ที่นิคมสร้างตนเอง	367 - 0 - 0
- ที่ราชพัสดุ	55 - 2 - 1.39
- ป่าไม้	1,046 - 2 - 16
- สาธารณประโยชน์	5,343 - 1 - 67.2
ที่แปลงว่าง	เนื้อที่
- นิคมสร้างตนเอง	434 - 0 - 0
รวมทั้งสิ้น	59,585 - 1 - 91.56

- 2) ด้าน Demand เมื่อทุกอำเภอ/กิ่งอำเภอ จำแนกแบบ สย.1 เพื่อจัดกลุ่มความต้องการของ
ผู้ลงทะเบียนแล้ว ปรากฏว่ามีความต้องการที่ดินทั้งสิ้น 1,019,558 - 1 - 43 ไร่ จำแนกได้
ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความต้องการที่ดินทำกินจำแนกตามประเภท

ประเภท	ความต้องการที่ดินทำกิน (ไร่ – งาน - ตารางวา)
ก) ผู้ไม่มีที่ดินทำกิน	546,982 - 1 - 52
ข) มีที่ดินแต่ขอเพิ่ม	307,897 - 3 - 44
ค) เข้าที่ดินของรัฐทำประโยชน์	26,777 - 0 - 16
ง) ถือครองที่ดินของรัฐทำประโยชน์	115,448 - 3 - 28
จ) ไม่สามารถระบุได้	22,453 - 0 - 3
รวมทั้งสิ้น	1,019,558 - 1 - 43

หมายเหตุ ยังไม่ผ่านการตรวจสอบข้อมูลความต้องการที่ดินทำกิน (Re-Check สย. 1/1)

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา หาสั่ง คมและความความยากจน 10
และโครงการแก้ไข ปัญหา ของจังหวัด กาฬสินธุ์

3) มีผู้ลงทะเบียนแก้ปัญหาที่ดินทำกิน 96,672 ราย ได้รับความช่วยเหลือโดยการรับรองสิทธิจากสำนักงานที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์ นิคมสร้างตนเองภูนิหารายณ์ และสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์ แล้ว 5,344 ราย (ร้อยละ 5.73) และกำลังตรวจสอบเพิ่มอีก เมื่อจำแนกเป็นรายอำเภอ/กิ่งอำเภอ พบว่า ได้มีการแก้ไขปัญหาที่ทำกินได้มากที่สุดคือ อำเภอ ห้วยผึ้ง รองลงมาคือ หนองกุงศรี และท่าคันโท ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่ยังไม่ปรากฏรายงานชัดเจนคือ อำเภอร่องคำและกิ่งอำเภอฆ้องชัย ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนผู้ได้รับการช่วยเหลือการแก้ไขปัญหาที่ทำกินจำแนกเป็นรายอำเภอ

[illegible]

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา สังคมและความความยากจน 11
และโครงการแก้ไข ปัญหา ของจังหวัด กาฬสินธุ์

ปัญหาคนเร่ร่อน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 ติดตามสัมภาษณ์ผู้เดือดร้อนเพื่อทราบความต้องการ

ขั้นที่ 2 ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคคนเร่ร่อน

ลักษณะการดำเนินงาน	ราย
1. ติดตามสัมภาษณ์บุคคลที่จดทะเบียนแล้ว	153
2. เป็นบุคคลไม่เข้าข่ายที่จะได้รับความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์	92
3. เป็นคนยากจนสมควรได้รับการช่วยเหลือโดยการสงเคราะห์มอบเงินคนละ 1,000 บาท	56
4. เป็นคนโรคจิตที่เข้าข่ายได้รับการช่วยเหลือ	4
5. เป็นคนเร่ร่อนที่เข้าข่ายจะส่งไปให้สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งบ้านเมตตา จังหวัดนครราชสีมา	1

ปัญหาผู้ประกอบการอาชีพผิดกฎหมาย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 สัมภาษณ์บุคคลผู้จดทะเบียนเพื่อทราบความต้องการ

ขั้นที่ 2 ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือด้านอาชีพ

ผลการดำเนินงาน

1. ทำการสัมภาษณ์ผู้ลงทะเบียนไปแล้ว 132 ราย

2. จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีผู้ไม่ผ่านการประชาคม 17 ราย ที่เหลือ 115 ราย

ให้การช่วยเหลือดังนี้

ลักษณะการดำเนินงาน	ราย
1. ให้คำปรึกษาแนะนำ	93
2. ได้เงินทุน	2
3. ได้งานทำ	15
4. อื่น ๆ	5

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา สังคมและความความยากจน 12

และโครงการแก้ไข ปัญหา ของจังหวัด กาฬสินธุ์

ปัญหาให้ความช่วยเหลือนักเรียน/นักศึกษา มีรายได้จากอาชีพที่เหมาะสม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 จัดทำทะเบียนนักเรียน/นักศึกษา ที่ต้องการความช่วยเหลือ

ขั้นที่ 2 ประสานงานสถานศึกษา , ส่วนราชการและภาคเอกชนทำโครงการจ้างงานนักเรียน
นักศึกษา

ผลการดำเนินงาน

ปัจจุบัน ให้ความช่วยเหลือไปแล้ว 4,879 ราย คิดเป็นร้อยละ 59.55

ปัญหาการถูกละเลย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 จัดกลุ่มข้อมูลผู้ถูกละเลย

ขั้นที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ถูกละเลย เพื่อทราบรายละเอียดของคดี

ขั้นที่ 3 ส่งเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการแก้ไขปัญหา

ผลการดำเนินงาน

จัดกลุ่มผู้ถูกละเลยได้เป็น 4 กลุ่ม และดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

รวม 1,298 ราย คือ แยกเป็น

ลักษณะของกลุ่ม	ราย
1. ด้านแรงงาน	162
2. ด้านซื้อขาย	392
3. ด้านกู้ยืม	698
4. อื่น ๆ	42

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา สังคมและความความยากจน 13

และโครงการแก้ไข ปัญหา ของจังหวัด กาฬสินธุ์

ปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 จัดกลุ่มข้อมูลความต้องการของผู้ลงทะเบียน

- ต้องการบ้านราคาถูก
- ต้องการที่ดินปลูกบ้าน
- ต้องการสิทธิเช่าที่

ขั้นที่ 2 ให้ความช่วยเหลือใน 2 ลักษณะ

- 1) เขตชุมชนเมือง บ้านเอื้ออาทรโดยการเคหะแห่งชาติ
- 2) เขตชนบท บ้านมั่นคงโดยประธานธนาคารสนับสนุนสินเชื่อ

ผลการดำเนินงาน

1) โครงการบ้านเอื้ออาทร โครงการที่ 1 ตั้งอยู่ที่ กม.2.4 ถนนกาฬสินธุ์-สหัสขันธ์ ต.เหนือ อ.เมืองกาฬสินธุ์ จ.กาฬสินธุ์ เนื้อที่ประมาณ 50 ไร่ เปิดจองสิทธิ วันที่ 15 - 18 มกราคม 2548 จำนวนที่สร้างตามโครงการบ้านเดี่ยว 2 ชั้น เนื้อที่ขนาด 20 ตารางวา จำนวน 487 หน่วย

ประชาชนจองสิทธิเข้าซื้อ จำนวน 1,365 ราย แยกประเภท ดังนี้

ประเภท	ราย	ร้อยละ
1.1 ผู้ที่จดทะเบียนคนจนด้านที่อยู่อาศัย	535 ราย	39.19
1.2 ผู้จองทั่วไป	828 ราย	60.66
1.3 ผู้ถูกไล่ที่	2 ราย	0.15
รวม	1,365 ราย	100

2) โครงการบ้านเอื้ออาทร โครงการที่ 2 สถานที่ตั้งอยู่ถนนมาประดิษฐ์ อ.เมืองกาฬสินธุ์ จ.กาฬสินธุ์ เนื้อที่ประมาณ 70 ไร่ เปิดจองสิทธิ วันที่ 22 - 25 กรกฎาคม 2548 จำนวนที่สร้างตามโครงการบ้านเดี่ยว 2 ชั้น เนื้อที่ขนาด 20 ตารางวา จำนวน 720 หน่วย

ประชาชนจองสิทธิเข้าซื้อ จำนวน 1,532 ราย แยกประเภท ดังนี้

ประเภท	ราย	ร้อยละ
1.1 ผู้ที่จดทะเบียนคนจนด้านที่อยู่อาศัย	225 ราย	14.75
1.2 ผู้จองทั่วไป	1,306 ราย	85.24
1.3 ผู้ถูกไล่ที่	1 ราย	0.06
รวม	1,532 ราย	100

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา สังคมและความความยากจน 14
และโครงการแก้ไข ปัญหา ของจังหวัด กาฬสินธุ์

3) โครงการบ้านมั่นคง 1 บ้านจาร์วัฒน์ บริเวณโรงฆ่าสัตว์ ต.กาฬสินธุ์ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน อนุมัติงบประมาณปี 2548 สนับสนุนโครงการด้านจัดสร้างสาธารณูปโภค เป็นเงิน 1,530,000 บาท มีประชาชนในโครงการจำนวน 29 ครอบครัว ปัจจุบันอยู่ระหว่างการปรับพื้นที่

4) โครงการบ้านมั่นคง 2 บ้านคุ้มห้วย (บริเวณโรงฆ่าสัตว์) ต.กาฬสินธุ์ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน อนุมัติงบประมาณปี 2548 สนับสนุนโครงการด้านจัดสร้างสาธารณูปโภค เป็นเงิน 6,500,000 บาท มีประชาชนในโครงการจำนวน 99 ครอบครัว ปัจจุบันอยู่ระหว่างการปรับพื้นที่

ปัญหาและให้ความช่วยเหลือผู้ลงทะเบียนด้านอื่น ๆ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 จัดกลุ่มประเภทความเดือดร้อนของผู้ลงทะเบียนจาก สย. 8

ขั้นที่ 2 ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงาน

1) จัดกลุ่มประเภทความเดือดร้อนของผู้ลงทะเบียนได้ 5 กลุ่ม

1. น้ำท่วม , ภัยแล้ง
2. ต้องการเงินทุน , งานอาชีพ
3. เอกสารสิทธิ์ที่ดินแต่ไม่ใช่เกษตรกร
4. คนพิการ คนชรา
5. ปัญหาอื่น ๆ

2) ประสานหน่วยงานช่วยเหลือตามกลุ่มประเภทความเดือดร้อน จำนวน 9,361 ราย

ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน

ประเภท	ปัญหา
1. หนี้ในระบบธนาคาร	4,794
2. หนี้ในระบบชุมชน	218,710
3. หนี้นอกระบบ	39,196
รวม	262,700

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา สังคมและความความยากจน 15
และโครงการแก้ไข ปัญหา ของจังหวัด กาฬสินธุ์

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1) จัดตั้งคณะผู้เจรจาหนี้ 144 คณะ
- 2) ให้คณะผู้เจรจาหนี้จัดทำปฏิทินการเจรจาหนี้ระหว่างมิถุนายน – สิงหาคม 2547
- 3) ปฏิบัติการเจรจาหนี้ตามปฏิทิน
- 4) คณะทำงานระดับจังหวัดติดตามเร่งรัด และสนับสนุนการปฏิบัติ
- 5) จัดให้มีระบบรายงานความก้าวหน้าทุกวัน
- 6) จัดประชุมคณะทำงานฯ เพื่อติดตามความก้าวหน้าในรายทุกวันที่ 20 ของเดือน
- 7) จัดทำโครงการ สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะทำงานแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนดังนี้

ก) โครงการจัดทำแบบพิมพ์เจรจาปรับโครงสร้างหนี้ในระบบ (แบบ น. 2) เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน

ข) โครงการประกวดความสามารถของคณะเจรจาปรับโครงสร้างหนี้ในระบบ

ตารางที่ 7 จำนวนปัญหาและมูลหนี้ในระบบ (ผลการดำเนินงาน ณ วันที่ 5 กันยายน 2548)

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนปัญหา	ร้อยละ	มูลหนี้ (บาท)
1.	ยางตลาด	5,063	12.92	294,601,211.20
2.	กุฉินารายณ์	3,507	8.95	185,634,614.00
3.	กมลาไสย	3,353	8.55	194,884,071.55
4.	เมืองกาฬสินธุ์	2,920	7.45	182,250,768.09
5.	ห้วยเม็ก	2,736	6.98	133,166,445.00
6.	หนองกุงศรี	2,599	6.63	136,535,519.39
7.	สมเด็จ	2,361	6.02	142,868,594.78
8.	นามน	2,295	5.86	116,401,087.20
9.	คำม่วง	2,258	5.76	81,926,672.02
10.	ดอนจาน	1,853	4.73	77,588,070.13
11.	เขาวง	1,781	4.54	85,215,046.00
12.	ท่าคันโท	1,768	4.51	77,675,246.44
13.	สามชัย	1,362	3.47	54,301,270.00
14.	ฆ้องชัย	1,273	3.25	89,164,507.00
15.	ห้วยผึ้ง	1,233	3.15	73,377,893.00
16.	นาแก	1,117	2.85	68,578,084.25
17.	สหัสขันธ์	928	2.37	41,769,855.30
18.	ร่องคำ	789	2.01	42,589,363.00
รวม		39,196	100.00	2,078,528,318.35

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา สังคมและความความยากจน 16
และโครงการแก้ไข ปัญหา ของจังหวัด กาฬสินธุ์

1) ผลการเจรจาหนี้

- มีการเจรจาหนี้ ทั้งหมด 39,196 ราย คิดเป็น ร้อยละ 100 ของจำนวนปัญหาหนี้
นอกระบบ
- ยุติเรื่อง 38,969 ราย คิดเป็น ร้อยละ 99.42
- ไม่ประสบความสำเร็จ ในการเจรจา 226 ราย คิดเป็น ร้อยละ 0.58

2) ผลการเจรจาหนี้ นอกระบบ พบว่าได้ข้อยุติและลูกหนี้ประสงค์จะเข้าธนาคาร ร้อยละ 12.32 และเมื่อติดตามการโอนหนี้เข้าธนาคารเจ้าหนี้รับโอนให้ธนาคารค้ำประกันได้เพียง ร้อยละ 25 เท่านั้น ดังตารางที่ 8 และ 9

ตารางที่ 8 ผลการเจรจาหนี้ นอกระบบ

กรณีได้ข้อยุติ	ราย	ร้อยละ	มูลหนี้
- ลูกหนี้ประสงค์เข้าสู่ระบบธนาคาร	4,828	12.32	311,358,783.31
- ลูกหนี้สามารถตกลงกับเจ้าหนี้ (แต่ไม่ประสงค์เข้าสู่ระบบธนาคาร)	19,570	49.93	954,651,311.10
- ลูกหนี้ขอถอนเรื่องคืน	8,729	22.27	371,155,636.22
- ลูกหนี้เจ้าหนี้ไม่มาเจรจา หรือคณะเจรจา ไม่สามารถติดต่อกับลูกหนี้เจ้าหนี้ได้	3,435	8.76	300,174,924.82
- อื่น ๆ	2,407	6.17	137,477,288.90
รวม	38,969	6.14	1,937,340,655.45
กรณีไม่ได้ข้อยุติ	ราย		มูลหนี้
- ตกลงกันไม่ได้	226	0.57	7,618,130.00
รวมทั้งสิ้น	39,195	199	1,944,958,785.45

ตารางที่ 9 ผลการติดตามการโอนหนี้เข้าสู่ระบบธนาคาร (ณ วันที่ 5 กันยายน 2548)

ลักษณะการดำเนินการ	ราย	ร้อยละ	มูลหนี้
- เจ้าหนี้รับ - เงินและโอนทรัพย์สินค้ำ ประกันและ ลูกหนี้ เข้าสู่ระบบธนาคารแล้ว	1,247	25.83	67,360,472.00
- ธนาคารปฏิเสธการให้สินเชื่อ	2,789	57.76	175,972,643.00
- อยู่ระหว่างการพิจารณาให้สินเชื่อของธนาคาร	792	16.41	68,046,908.31
รวม	4,828	100	311,358,783.31

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา สังคมและความความยากจน 17
และโครงการแก้ไข ปัญหา ของจังหวัด กาฬสินธุ์

2.2.4 การดำเนินงานการรवानแก้จน จังหวัดกาฬสินธุ์

ระดับจังหวัด

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้จัดการรวานแก้จน ออกไปให้ความช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อน ของราษฎรผู้จดทะเบียน ทั้งสิ้น จำนวน 18 ครั้ง ปรากฏผลดังนี้
 จำนวนผู้เข้าร่วมงานการรวานแก้จน แยกเป็น

ผู้เข้าร่วมงานการรวานแก้จน	ราย
- ประชาชน	30,487
- ข้าราชการ	3,396
- ภาคเอกชน	576
รวม	38,969

ข้อมูล ณ. วันที่ 5 กันยายน 2548

การแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน รวมทั้งสิ้น 20,960 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการ ด้านอื่นๆ (ร้อยละ 70.35) รองมาเป็นการบริการช่วยเหลือคนเจ็บป่วย แต่พบว่าการแก้ไข ปัญหาในระดับบุคคลที่เป็นปัญหาความยากจน มีน้อยมาก ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนผู้มารับบริการการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนจากการรวานแก้จน ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2548

ประเภทปัญหาที่แก้ไข	ปัญหา	ร้อยละ
- หางานให้ทำ	384	1.83
- ฝึกอาชีพ	1,125	5.34
- ดูแลคนพิการ	80	0.38
- ช่วยเหลือคนเจ็บป่วย	3,653	17.36
- ช่วยเหลือเด็ก/เยาวชน	992	4.72
- บริการอื่นๆ	14,797	70.35
รวม	21,031	100

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจน และโครงการแก้ไขปัญหา ของจังหวัดกาฬสินธุ์ 18

ระดับอำเภอ

อำเภอ/กิ่งอำเภอ ได้จัดการวางแผนงานด้านอำเภอ/กิ่งอำเภอ และจัดชุดปฏิบัติการลงพื้นที่ เข้าไปในพื้นที่ เพื่อออกไปพบปะเยี่ยมเยียนผู้จดทะเบียนโดยดำเนินการ ดังนี้

1. จัดชุดปฏิบัติการลงพื้นที่ไปหาคนจนตามเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการ 4 ท. คือ พิจารณาทักษะ ต่อชีวิต การงาน ทักษะ ฝีมือ แรงงาน ทรัพยากร ที่ดิน ป่าจัย การผลิต และค้นหาทางออก ร่วมวิเคราะห์และร่วมตัดสินใจ โดยมีเป้าหมายออกไปดำเนินการพบปะทุกครัวเรือน ยากจนที่จดทะเบียน
2. ช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรผู้จดทะเบียน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับอำเภอ/จังหวัด
3. จัดทำระบบฐานข้อมูล 4 ท. โดยจัดทำโปรแกรมบันทึกข้อมูล 4 ท. และข้อมูลครัวเรือนให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ บันทึกข้อมูลลง Website <http://www.pockalasin.in.th/poor/> ซึ่งใช้พื้นที่บน Server ของจังหวัดกาฬสินธุ์ (Provincial Operation Center : POC) เพื่อ Verify ข้อมูล 4 ท. และจัดทำ Profile รายครัวเรือน

สรุปสถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจน และโครงการแก้ไขปัญหา ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2548

- 1.สถานการณ์ ผู้มาลงทะเบียนความยากจน จำนวน 179,618 ราย

คิดเป็นร้อยละ 18.49 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด

สาเหตุของปัญหา 3 อันดับแรก คือ

- ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ร้อยละ 48.99
- ปัญหาที่ดินทำกิน (ร้อยละ 48.99)
- ไม่มีที่อยู่อาศัย ร้อยละ 8.77

2. การจัดองค์กร มีคณะทำงาน 4 คณะ ประกอบด้วย

1. ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ. กส.)

2. คณะทำงานแก้ไขปัญหาด้านสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการและมีคณะอนุกรรมการ 7 คณะตามประเภทการขึ้นทะเบียนความยากจนและมีส่วนราชการระดับจังหวัดเป็นประธานและเลขาคณะทำงาน

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจน 19
และโครงการแก้ไขปัญหาของจังหวัดกาฬสินธุ์

3. คณะทำงานส่งเสริมอาชีพ และการมีงานทำ

4. การรवानแก้จนจังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนระดับอำเภอจัดตั้งองค์กร คณะ

1. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนอำเภอ (ศตจ.อ./กิง อ.)มีนายอำเภอ ปลัดอำเภอ
ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็น ผู้อำนวยการ ปลัดอำเภอ เป็นเลขานุการ

2 คณะทำงานแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคณจน

3 คณะเจรจาหนี้อำเภอ /กิ่งอำเภอ

4 การรวานแก้จนอำเภอ/กิ่งอำเภอ และชุดปฏิบัติการแก้จนทุกตำบล

3 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาดังกล่าวและความยากจนเชิงบูรณาการ

การแก้ไขปัญหภาพรวมยังทำได้น้อยเพียง ร้อยละ 21.18 โดยปัญหาหนี้สินภาคประชาชน
ปัญหาที่ดินทำกิน และคณจนไม่มีที่อยู่อาศัย ทำได้ ร้อยละ27.68,5.73และ3.02 ซึ่งเป็นปัญหา
ที่สำคัญและจำนวนคณจนเยอะมาก และมีปัจจัยเกี่ยวข้องหลายเรื่องเช่นกฎหมายที่ดิน การ
กำหนดขอบเขตปัญหา

และเมื่อจำแนกผลการแก้ไขปัญหาด้านมีผลการดำเนินงานคือ

- **ปัญหาที่ทำกิน** มีโครงการสำรวจจำนวนและประเภทที่ดินที่จะนำมาช่วยเหลือผู้ที่
เดือดร้อน ได้จำนวน 59,585 ไร่ แต่ความต้องการของผู้เดือดร้อนมีถึง 1,019,558
ไร่โดยความเข้าใจของประชาชนเข้าใจว่า ถ้ามีที่ดินมากจะทำให้ปลูกพืชได้มาก
และจะแก้จนได้ ในขณะที่ที่ดินมีอยู่ยังใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่
- **ปัญหา ปัญหาคนเร่ร่อน** มีแนวทางคือเข้าไปศึกษาวิเคราะห์และประสานหน่วย
งานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือ
- **ปัญหาให้ความช่วยเหลือนักเรียน/นักศึกษา** มีรายได้จากอาชีพที่เหมาะสมมอบ
หมายให้ ส่วนราชการและภาคเอกชนทำโครงการจ้างงานนักเรียนนักศึกษา
- **ปัญหาการถูกหลอกลวง** มีแนวทางคือเข้าไปสัมภาษณ์วิเคราะห์ปัญหาและ ส่ง
เรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการแก้ไขปัญา

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา สังคมและความความยากจน 20
และโครงการแก้ไขปัญห ของจังหวัด กาฬสินธุ์

- **ปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจน** มีโครงการบ้านเอื้ออาทรในเขตเทศบาล 2 โครงการ แต่กลุ่มที่จดทะเบียนปัญหาที่อาศัย ได้จอง ร้อยละ 26.23 และส่วนใหญ่เป็นผู้จองทั้งไป ร้อยละ 73.66 และมีโครงการบ้านมั่นคง ที่สนับสนุนงบประมาณ โดยพอช. ซึ่งใช้งบประมาณ 8,030,000. บาท มีประชาชนในโครงการ 128 คน
- **ปัญหาน้ำดื่ม** ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ในชุมชน ได้จัดทำโครงการ สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้ภาคประชาชน โดยมีคณะกรรมการนี้ 144 คณะ และมีการประกวดความสามารถของคณะกรรมการปรับ โครงสร้างหนี้ในระบบ
- **ปัญหาอื่นๆ เช่น** ภัยแล้ง น้ำท่วม มีการจัดกลุ่มปัญหาและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ช่วยเหลือ
- **โครงการคาราวานแก้จน** ส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการด้านอื่นๆ (ร้อยละ 70.35) มากกว่ากลุ่มมีปัญหาความยาก

วิจารณ์การดำเนินงานแก้ไขปัญหความยากจนของจังหวัด

- มีจุดแข็งในเรื่องการแก้ไขปัญหที่เกี่ยวกับระเบียบกฎหมาย เช่นการจัดสรรที่ดิน, การแก้ไขปัญหประกอบอาชีพผิดกฎหมาย
- โครงสร้างการทำงานแก้ไขปัญหความยากจนมีหลายคณะและแยกตามภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน(Function Base)มากกว่า การทำงานเชิงพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมาย(Area & people Base)จึงอาจซ้ำซ้อนในเชิงพื้นที่และบุคคลเป้าหมายได้ ทำให้ชุมชน ประชาชน เบื่อหน่ายกับการตอบแบบสอบถามหรือให้ปากคำ
- ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเสนอแผนแก้ไขปัญหตามบทบาทภารกิจ โดยมีส่วนปกครอง เป็นแม่งานประสานแผนทำให้เกิดความเป็นเอกภาพ แต่ลักษณะโครงการที่จัดทำส่วนใหญ่ยึดแนวทางตามที่รัฐบาลกำหนดทั้งรูปแบบและเร่งรัดกำหนดเวลาส่งงาน ทำให้ขาด

บทที่ 2 สถานการณ์ปัญหา สังคมและความความยากจน 21

ความยืดหยุ่น ขาดการสร้างสรรค์แนวทางใหม่ที่เหมาะสมกับพื้นที่ และได้ข้อมูลมากกว่า
การแก้ไขปัญหาจริง

- โครงการส่วนใหญ่ยังมี การกำหนดคำนิยามและกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนจนยังไม่ชัดเจน
- การรับรู้ นโยบายและการแปลงสู่การปฏิบัติขาดการบูรณาการ และขาดการเชื่อมโยงแผน
สู่ระดับท้องถิ่นและชุมชน
- การมีส่วนร่วมของระดับท้องถิ่น ชุมชนยังมีน้อย
- ชุมชนยังไม่มีกระบวนการเรียนรู้การวิเคราะห์ปัญหาระดับครัวเรือน ชุมชน
- การพัฒนาศักยภาพการขององค์กรชุมชนแก้ไขปัญหาความยากจนยังมีน้อยและไม่เป็น
ระบบ
- การดำเนินงานขาดการติดตามประเมิน การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับบุคคล ครัว
เรือน

ข้อเสนอแนะ

- 1) หน่วยงานจังหวัดควรเป็นผู้แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานที่
เกี่ยวข้องกับการเกษตร และโครงการใหญ่ ที่ใช้งบประมาณมาก ปัญหาเกี่ยวข้องกับการระเบียบกฎ
หมาย ที่ทำกิน การสร้างงาน การฝึกอาชีพ ควรให้หน่วยงานระดับจังหวัดรับผิดชอบและเป็นหน่วย
ประสานงานเชิงนโยบายและระบบการจัดสรรงบประมาณ
- 2) ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานงานและดูแลแก้ไข
ปัญหาความยากจนเนื่องใกล้ชิดกับชุมชนและเข้าถึงปัญหาของบุคคลมากกว่าส่วนราชการ
- 3) โครงการและแนวทางควรยืดหยุ่นให้ระดับพื้นที่ ระดับชุมชน ตำบล อำเภอ หารูปแบบ
ที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาความยากจน
- 4) การกำหนดเจ้าภาพดูแลแก้ไขปัญหาความยากจนระยะยาว ควรสร้างพลังให้คนในชุมชน
เป็นเจ้าของด้วย เช่น คนที่มีที่ดินที่มากให้ทำสัญญาของกลุ่มคนจนเป็นแรงงานและแบ่งผลผลิตให้
และให้สามารถเป็นมูลค่าไปลดหย่อนภาษีได้ เป็นต้น
- 5) การบูรณาการงบประมาณ ของหน่วยงาน ควรแบ่งจัดสรรเงิน เป็นกองทุนกลางสำหรับ
นโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน (Agenda Matching Fund) เพื่อนำไปบูรณาการเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้า
หมาย มากกว่าการแบ่งไปจัดทำโครงการของหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน
- 4) การแก้ไขปัญหารายบุคคลควรกำหนด ระดับความรุนแรงของปัญหา และระยะเวลาการ
แก้ไขปัญหาเป็น เร่งด่วน ปานกลาง ระยะยาว

บทที่ 3

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม และความยากจนเชิงบูรณาการ จังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 การบริหารจัดการ

3.1.1 การเตรียมความพร้อมปัจจัยนำเข้า

การเตรียมความพร้อมของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบไปด้วยการเตรียมความพร้อมด้านคณะทำงานบูรณาการ ด้านผู้ประสานงาน ด้านงบประมาณ และด้านแผนปฏิบัติการ ผลการประเมินปรากฏผลดังต่อไปนี้

1 โครงสร้างคณะทำงานจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

มีการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการร่วมกัน ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อรับผิดชอบการดำเนินงาน โครงการโดยตรง จำนวน 5 คณะประกอบด้วย

- คณะทำงานระดับจังหวัด 1 คณะ ตามคำสั่งที่ 746/2548 ลงวันที่ 28 เมษายน 2548
- คณะวิทยากรจัดทำแผนชุมชนระดับจังหวัด (ครู ก.) มี 5 คณะ จาก 9 หน่วยงาน
- คณะทำงานระดับอำเภอ 18 คณะ มีนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นหัวหน้าคณะทำงาน มีหน่วยงานร่วม จำนวน 10 หน่วยงาน
- คณะวิทยากรระดับตำบล (ครู ข.) 135 คณะ 10 คน จาก 10 หน่วยงาน ซึ่งคณะทำงานจัดทำแผนชุมชนระดับตำบล จะทำหน้าที่เป็นวิทยากร ครูข. เพื่อฝึกอบรมทีมงานวิจัยชุมชน ซึ่งมี จำนวน 395 ทีมงาน คณะทำงานที่แต่งตั้งขึ้นส่วนใหญ่แต่งตั้งมาจากตัวแทนหน่วยราชการภาครัฐในจังหวัด ส่วน หนึ่งจะเป็นตัวแทนอาสาสมัครภาคประชาชน
- ผู้แทนหมู่บ้าน/ชุมชน 30 โดยประกอบด้วย

บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานแผนชุมชน

1. เก็บข้อมูลรอบครัว / ชุมชน
2. วิเคราะห์ข้อมูลรอบครัว / ชุมชน
3. จัดเวทีทำแผน

4. จัดเวทีประชาพิจารณ์แผน
5. ประสานกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ
6. ปฏิบัติการแก้ไขปัญหายากจนภายในชุมชน

กรอบการคัดเลือกคณะทำงานแผนชุมชน 30 คน

กลุ่มองค์กรที่เป็นทางการ รวม 11 คน

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน
2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน
3. สมาชิก อบต. 2 คน
4. อสม. 5 คน
5. ตัวแทนข้าราชการครู 1 คน

กลุ่มองค์กรที่ไม่เป็นทางการ

1. ปราชญ์ชาวบ้าน 2 คน
2. ตัวแทนกลุ่มผู้ยากจน 3 คน
3. ตัวแทนเยาวชน 2 คน
4. กลุ่มสตรีแม่บ้าน 3 คน
5. กลุ่มอาชีพ 5 คน
6. สถาบันการเงิน / ออมทรัพย์ 2 คน
7. ผู้ประกอบการร้านค้า 2 คน

2 ด้านผู้ประสานงาน

จากการประเมินพบว่า ภาคประชาชนมีการคัดเลือกผู้ประสานงานโครงการในระดับอำเภอ 18 คน ระดับตำบล จำนวน 135 คน ผู้ประสานงานคัดเลือกมาจากอาสาสมัครที่เป็นข้าราชการ ผู้นำองค์กรในพื้นที่ พระสงฆ์ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และผู้แทนกลุ่มคนจนผู้จดทะเบียน การประสานงานของในทุกระดับมีทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบเป็นทางการ ได้แก่ การประชุมชี้แจง หนังสือราชการ หนังสือขอความร่วมมือ ผ่านระบบบริหารองค์กร รูปแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การประสานทางโทรศัพท์ ติดต่อพูดคุยระหว่างตัวต่อตัวในระหว่างปฏิบัติงานและไม่ปฏิบัติการ ดำเนินการดังกล่าวนี้จะใช้ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และในชุมชน

3 ด้านงบประมาณ

งบประมาณในการดำเนินโครงการ มีจำนวนทั้งสิ้น 10,942,380 บาท มีการบูรณาการงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนกองทุนวิจัย และของจังหวัดจาก 2 หน่วยงานคือพัฒนาชุมชนและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 4,939,160 บาท ผ่านมาทาง ศตจ.ปชช.กส. จำนวน 3,923,000 บาท ศตจ.จังหวัด 1,016,160 บาท
- งบบูรณาการ จังหวัด(งบผู้ว่าฯ CEO) จำนวน 6,003,220 บาท ผ่านมาทาง สำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 4,000,000 บาท สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 2,003,220 บาท

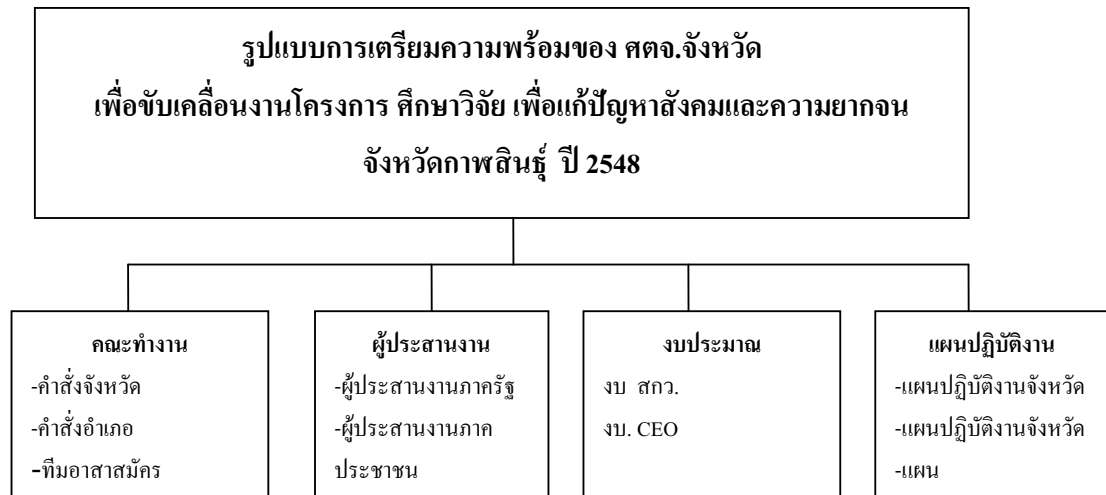
4 ด้านแผนปฏิบัติงาน

มีความพร้อมของกลไกระดับจังหวัด ดังนี้

ลำดับ ที่	องค์กร	การเตรียมความพร้อมของกลไกจังหวัด			
		คณะทำงาน	ผู้ประสานงาน	งบประมาณ	แผนปฏิบัติงาน
	ศตจ.จังหวัด ศตจ.อำเภอ และศตจ.ตำบล	คณะทำงานจัดทำแผนชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ตามคำสั่งที่ 746/2548 องค์ประกอบ มีภาคีภาครัฐรัฐวิสาหกิจและภาคประชาชน	มีผู้ประสานงาน ศตจ.จังหวัด และผู้ประสานงาน ศตจ.ภาคประชาชน	งบประมาณทั้งสิ้น จำนวน 10,942,380 บาท ได้รับการสนับสนุนจาก สกว.4,931,160 บาท จากจังหวัดฯ 6,003,220 บาท	มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนทุกขั้นตอน

โดยสรุป การเตรียมความพร้อมของจังหวัด ในการขับเคลื่อนงานโครงการ มีการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนชุมชนระดับจังหวัด อำเภอ และระดับตำบล ส่วนในระดับชุมชนไม่มีการออกคำสั่งแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีการทำหนังสือมอบหมายงานให้พื้นที่ดำเนินการ คัดเลือกทีมงานการจัดทำแผนชุมชนระดับหมู่บ้าน/ท้องถิ่น การประสานงานโครงการจะมีการแต่งตั้งผู้ประสานงานโครงการทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล รูปแบบการประสานงานจะใช้ทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่

เป็นทางการ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจะมาจาก 2 ส่วน คือ จากงบประมาณสำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย และงบพัฒนาจังหวัด หรือบผู้ว่า CEO

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการเตรียมความพร้อมของจังหวัด

ตารางแสดงจำนวนพื้นที่ดำเนินการนำร่องและนอกร่องในการจัดทำแผนชุมชน

จำนวน อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	จำนวนทั้งหมด		พื้นที่ตำบลนำร่อง		พื้นที่นอกตำบลนำร่อง	
	ตำบล	หมู่บ้าน /ชุมชน	จำนวน ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวน ตำบล	หมู่บ้าน /ชุมชน
14/4	135	1,592	35	392	100	1,200

3.2 .กระบวนการดำเนินโครงการ มีการกำหนดมีขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน 18 ตอนดังนี้

3.2.1 การจัดทำหลักสูตรและคู่มือการจัดทำแผนชุมชน

3.2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับพื้นที่การจัดทำแผนชุมชน

2.3 การประชุมชี้แจงแนวทางปฏิบัติและวางแผนการดำเนินงานในการจัดทำแผนชุมชนระดับจังหวัด

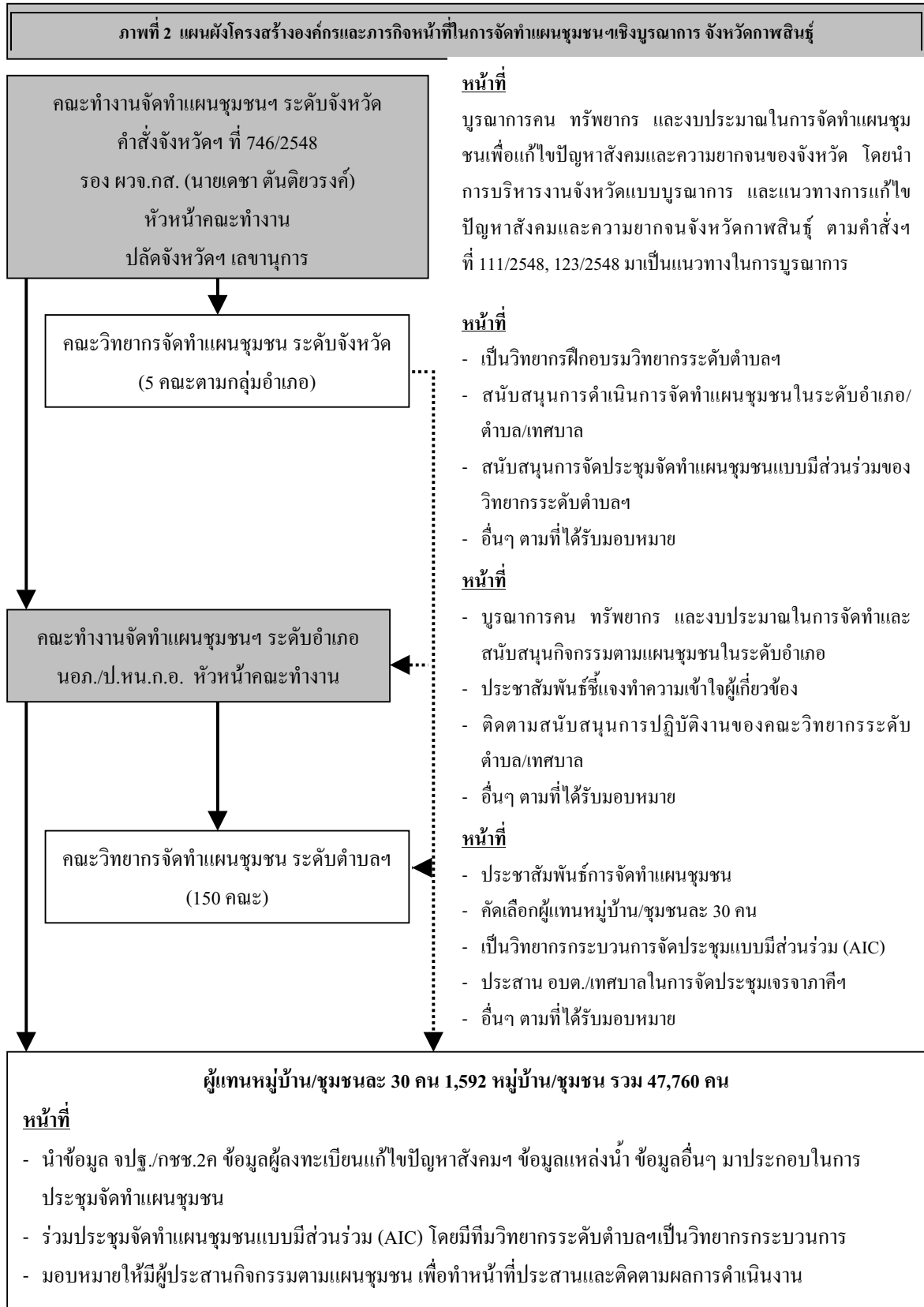
- 3.2.4 การประชุมชี้แจงแนวทางปฏิบัติและวางแผนการดำเนินงานในการจัดทำแผนชุมชนระดับอำเภอ
- 3.2.5 ฝึกอบรมเตรียมความพร้อมคณะวิทยากรระดับจังหวัด (ครู ก. 2 วัน)
- 3.2.6 ฝึกอบรมวิทยากรระดับตำบล/เทศบาล (ครู ข. 2 วัน)
- 3.2.7 ประชาสัมพันธ์และคัดเลือกบุคคลเป้าหมายคณะทำงานแผนหมู่บ้านชุมชน/เข้าร่วมประชุม AIC จัดทำแผนชุมชน
- 3.2.8 ฝึกอบรมการใช้เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูลคณะทำงานแผนหมู่บ้าน/ชุมชน (เฉพาะ 35 ตำบลนำร่อง 1 วัน)
- 3.2.9 จัดเก็บข้อมูลหมู่บ้าน/ชุมชนและข้อมูลครัวเรือน (เฉพาะ 35 ตำบลนำร่อง)
- 3.2.10 เวทีสรุปสังเคราะห์ข้อมูลรอบครัวและหมู่บ้าน/ชุมชน จัดทำแผนชุมชนและแผนครอบครัว (เฉพาะ 35 ตำบลนำร่อง)
- 3.2.11 นำเสนอร่างแผนชุมชนเพื่อประชาพิจารณ์และจัดปรับปรุงแผน (เฉพาะ 35 ตำบลนำร่อง)
- 3.2.12 จัดประชาคมกลุ่มเป้าหมายตามกระบวนการ AIC ในการจัดทำแผนชุมชน (นอกพื้นที่นำร่อง)
- 3.2.13 ประชุมเจรจาภาคีเพื่อสนับสนุนกิจกรรมตามแผนชุมชนระดับตำบล
- 3.2.14 บันทึกแผนชุมชน/ผลการเจรจาภาคีและกิจกรรมความก้าวหน้าการดำเนินการ
- 3.2.15 ดำเนินกิจกรรมตามแผนชุมชน
- 3.2.16 พัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อเอาชนะความยากจน
- 3.2.17 หมู่บ้านต้นแบบจัดทำข้อมูลพื้นฐานสารสนเทศภูมิศาสตร์(GIS)ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน
- 3.2.18 เสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัด
- ซึ่งสรุป การบูรณาการทีม การบูรณาการงบประมาณและการบูรณาการกิจกรรมการจัดทำแผนชุมชนดังนี้

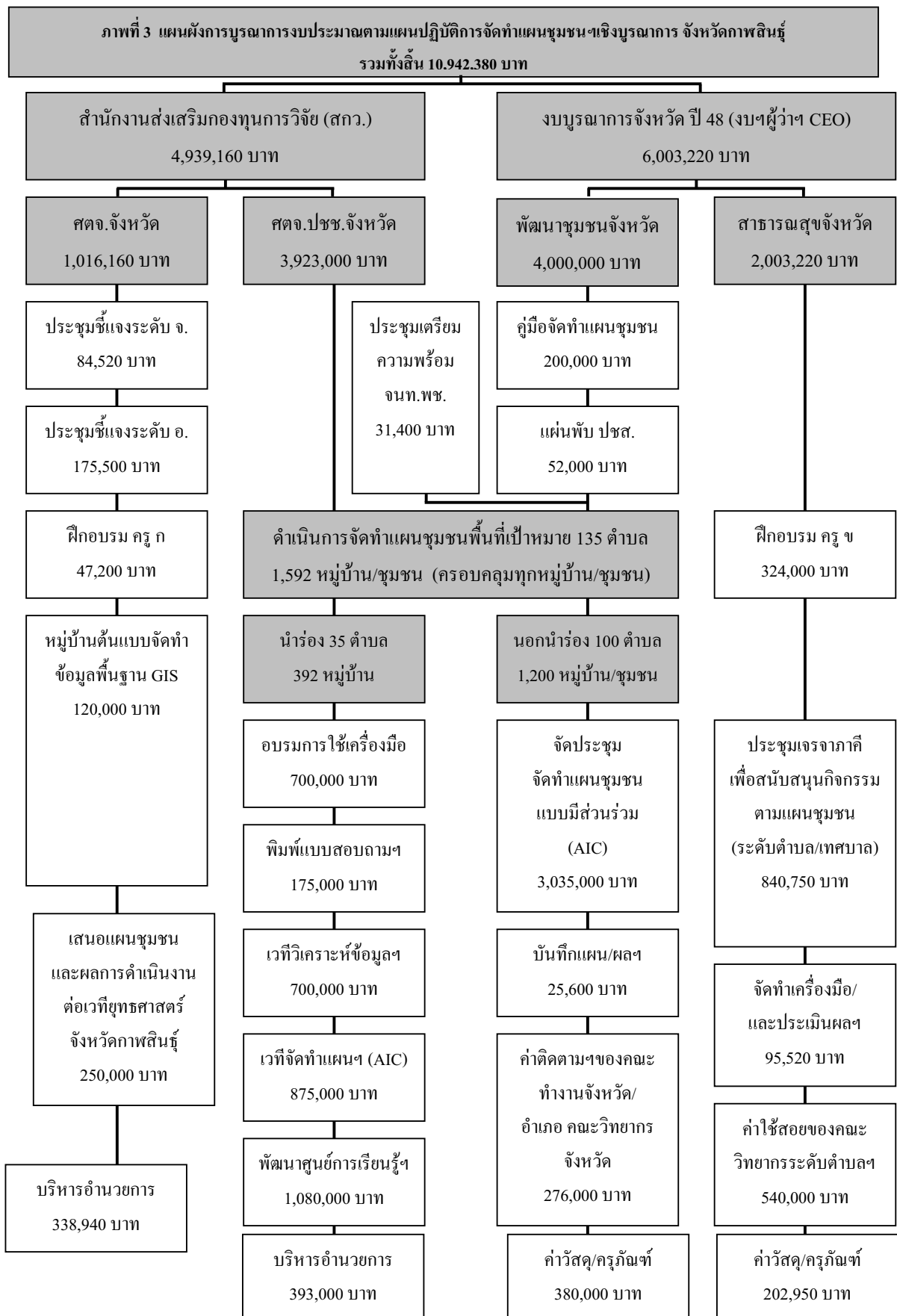
ผลการเตรียมความพร้อมคณะวิทยากรระดับต่างๆ

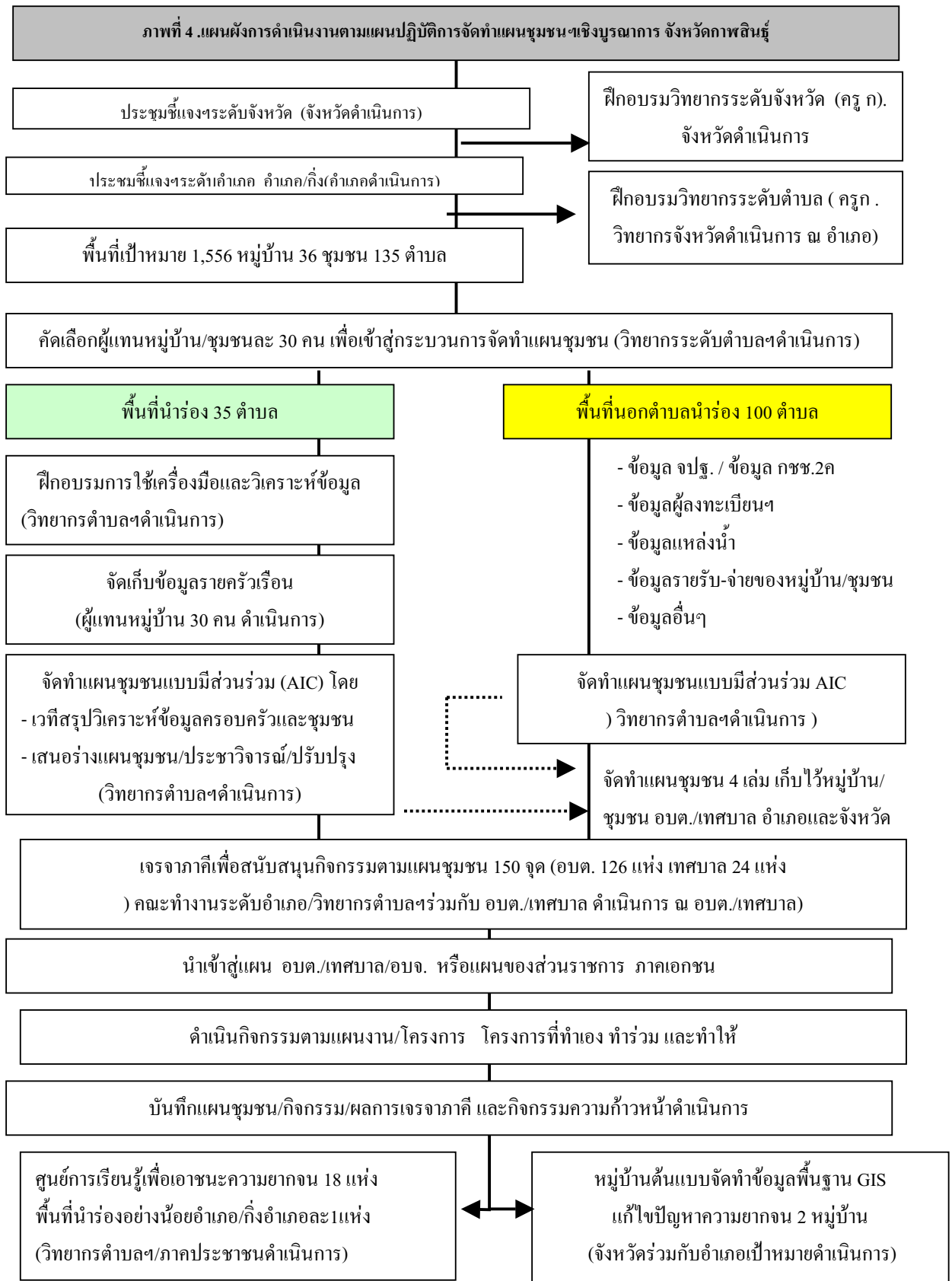
คณะทำงาน	จำนวน (คน)
วิทยากรครูระดับจังหวัด 5 คณะ	41
วิทยากรครู ระดับอำเภอ	180
วิทยากรจัดทำแผนระดับตำบล	1,376
แกนนำชุมชนจัดทำแผนระดับหมู่บ้าน	47,760

ตารางที่ 11 ผลการจัดทำแผนชุมชนและการจัดประชุมเจรจาภาคี

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ฐานข้อมูล				การจัดทำแผนชุมชน			การประชุมเจรจาภาคี ณ อบต./เทศบาล (แห่ง)
		ตำบล	อบต.	เทศบาล	หมู่บ้าน/ ชุมชน	พื้นที่ นำร่อง	นอกพื้นที่ ที่นำร่อง	รวม	
1	ยางตลาด	15	15	2	206	35	171	206	17
2	เมืองกาฬสินธุ์	17	13	4	217	34	183	217	17
3	กุฉินารายณ์	12	12	2	143	32	111	143	14
4	กมลาไสย	8	7	3	111	40	71	111	10
5	หนองกุงศรี	9	8	2	111	42	69	111	10
6	สมเด็จ	8	8	1	91	26	65	91	9
7	ห้วยเม็ก	9	9	2	81	15	66	81	11
8	คำม่วง	6	6	2	70	21	49	70	8
9	เขาวง	6	5	1	62	23	39	62	6
10	สหัสขันธ์	8	7	1	85	20	35	85	8
11	นามน	5	5	1	66	34	32	66	6
12	ท่าคันโท	6	5	1	59	15	44	59	6
13	กิ่งอ.นาคู	5	5	1	55	8	47	55	6
14	กิ่งอ.ดอนจาน	5	5	0	48	8	40	48	5
15	ห้วยผึ้ง	4	4	1	52	8	44	52	5
16	กิ่งอ.ฆ้องชัย	5	5	0	48	12	36	48	5
17	กิ่งอ.สามชัย	4	4	0	47	7	40	47	4
18	ร่องคำ	3	2	1	40	15	25	40	3
รวมทั้งสิ้น		135	125	25	1,592	395	1,197	1,592	150

3.3 กระบวนการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.1 กระบวนการจัดเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจครัวเรือนที่ทีม ศตจ.ปชช.พัฒนาขึ้น โดยทีมวิทยากรครูข.เป็นผู้ฝึกอบรมให้แก่ผู้นำชุมชนฯ ละ 30 คนเป็นผู้สำรวจ การสำรวจมีการแบ่งครัวเรือน รับผิดชอบ 3-5 ครัวเรือนต่อคน พบว่าทุกหมู่บ้านมีการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนระดับชุมชนและมีการสำรวจ แต่การสำรวจระดับครัวเรือนพบว่า ชุมชนที่มีการสำรวจครบทุกเรือน ร้อยละ 78 ที่เหลือมีการสำรวจแต่ไม่ครบทุกครัวเรือน

ปัญหาการสำรวจ คือ

- 1) ครู ข.ยังขาดทักษะการถ่ายทอดในบางตำบล
- 2) แกนนำยังขาดทักษะการสำรวจ เนื่องจากเวลาทำความเข้าใจน้อย
- 3) แบบสำรวจมีเนื้อหาบางข้อความเข้าใจยาก และเนื้อหาที่ยาวจน
- 4) ชาวบ้านบางครัวเรือนไม่ให้ความร่วมมือในการสำรวจ และบางครัวเรือนบ่นว่าไม่รู้ถามไปแล้วจะได้อะไรเพราะเห็นทางราชการให้สำรวจทุกปี
- 5) ยังขาดการเตรียมความพร้อมชุมชนก่อนดำเนินการ

3.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยหลักการรูปแบบการวิเคราะห์จะให้แกนนำชุมชนนำแบบสำรวจมาวิเคราะห์ร่วมกับครู ข. ผลการประเมินพบว่า ร้อยละ 78.4 แกนนำมีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสุ่มเป็นระบบ ในหมู่บ้านพื้นที่ตำบลนาร่อง 35 ตำบล 395 หมู่บ้าน และเจาะจงเฉพาะครัวเรือนที่ยากจนใน จำนวน 1,200 ครัวเรือน ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายครัวเรือน

ที่ทำกินโดยเฉลี่ยมีที่ทำกินประมาณ 13.15 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่มีโฉนด (ร้อยละ 79.36) ที่ต้องเช่ามีเพียงร้อยละ 3.17 ที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ มีการนำไปจำนองถึงร้อยละ 69.85

รายได้รายของครัวเรือน โดยภาพรวมมีรายมากกว่ารายจ่ายเพียง 8,819.69 บาทต่อปีโดยมีรายได้เฉลี่ย 40,879.08 ต่อครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ย 32,059 บาทต่อปี และมีหนี้สินเฉลี่ย 63,757.93 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งมากกว่ารายได้ทั้งปี

ข้อมูลด้านทรัพย์สิน ที่สัมพันธ์กับรายจ่ายค่าสาธารณูปโภค ค่าน้ำมัน ค่าไฟและโทรศัพท์ โดยพบว่า มีพดลร้อยละ 97.36 ที่วี ร้อยละ 88.15 รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 75.0 โทรศัพท์มือถือ มีร้อยละ 51.31 รถไถเดินตาม ร้อยละ 42.10 เครื่องฉายซีดี ร้อยละ 48.68 ของครัวเรือน

ซึ่งสรุปจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

ข้อมูลที่ทำกิน โดยเฉลี่ยมีที่ทำกินประมาณ 13.15 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ ส่วนใหญ่มีโฉนด ร้อยละ 79.36 ที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ มีการนำไปจำนองถึงร้อยละ 69.85

ด้านอาชีพและรายได้ โดยเฉลี่ยมีรายได้ 40,879.08 ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการผลิต เฉลี่ย 22,640.28บาท/ปี รองลงได้จากการรับจ้างเฉลี่ย 11,835.0บาท/ปี และ ลูกหลานไปทำงานส่งมาให้ เฉลี่ย 5,160.0บาท/ปี โดยในภาคการผลิต พบว่ารายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำนาเฉลี่ย 9,141.0 บาท/ปี และการเลี้ยงวัว เฉลี่ย 7,420บาท/ปี ต่อครัวเรือน

ข้อมูลด้านหนี้สินของครอบครัว พบว่า โดยเฉลี่ยมีหนี้สินต่อครัวเรือนละ 63,757.93 บาท แยกเป็นหนี้ในระบบ เฉลี่ย 62,725.บาทต่อครัวเรือน และ หนี้นอกระบบเฉลี่ย 1,032.93 บาทต่อครัวเรือน โดยหนี้ในระบบ ส่วนใหญ่เป็นหนี้จากกองทุนหมู่บ้าน(กองทุนเงินล้าน) ร้อยละ 76.71ของครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือน ละ 13,035 บาท รองมาคือหนี้จาก ธกส. เป็นหนี้ ร้อยละ69.86 ของครัวเรือน เฉลี่ย 46,414 บาท ต่อครัวเรือน ส่วนหนี้นอกระบบ ส่วนใหญ่เป็นหนี้จากญาติ เพื่อนบ้าน และนายทุน

ด้านความมั่นคงทางอาหารของครอบครัวและ แบบแผนการผลิต

ส่วนใหญ่พึ่งพิงจากภายนอกในภาคการผลิตเฉลี่ย 7,413 บาทต่อครัวเรือน โดย ใ ช้ ปุ๋ยเคมี และซื้อจากภายนอก ร้อยละ86.36 มูลค่าเฉลี่ย 2,419 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ซื้อพันธุ์ข้าว ร้อยละ 86.37 มูลค่า เฉลี่ย 600 บาทต่อครัวเรือน

รายละเอียดจำแนกเป็นรายด้านดังนี้

ก. ข้อมูลที่ทำกิน โดยเฉลี่ยมีที่ทำกินประมาณ 13.15 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ ส่วนใหญ่มีโฉนด ร้อย ละ 79.36 ที่ต้องเช่ามีเพียงร้อยละ 3.17 ที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ มีการนำไปจำนองถึงร้อยละ 69.85 และส่วน ใหญ่มีการทำประโยชน์จากที่ดินทำกิน ร้อยละ 88.89 ดังตาราง12

ตารางที่ 12 แสดงข้อมูลที่ดินทำกิน

เนื้อที่ เฉลี่ย (ไร่)	ประเภทกรรมสิทธิ์/การถือครอง(ร้อยละ)				จำนอง(ร้อยละ)		การใช้ประโยชน์(ร้อยละ)	
	โฉนด	นส.3	สปก.	เช่า	จำนอง	ไม่จำนอง	ใช้	ไม่ได้ใช้
13.15	79.36	20.63	3.8	3.17	69.85	30.15	80.89	19.1

จากตารางจะเห็นได้ว่าแม้เรื่องที่ดินจะมีโฉนดถือครองแต่ปัญหาคือที่ดินได้มีการจำนองเพื่อการกู้ยืมเป็น ส่วนใหญ่ ปัญหาเรื่องที่ทำกินจึงไม่ควรละเลยในประเด็นนี้ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องที่ดินทำกินที่ไม่ได้เก็บ ข้อมูล คือปัญหาดินเสื่อม ดินเค็ม ที่ขาดระบบน้ำเพื่อการเกษตร จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเช่นกัน

ข. ข้อมูลด้านอาชีพและรายได้

พบว่า โดยเฉลี่ยมีรายได้ **40,879.08** ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการผลิต (ร้อยละ 55.38) รองลงได้จากการรับจ้าง (ร้อยละ 28.95) และลูกหลานไปทำงานส่งมาให้ (ร้อยละ 12.62) ซึ่งในภาคการผลิต พบว่ารายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำนา (ร้อยละ 40.37) เฉลี่ย 9,141 บาท/ปี ต่อครัวเรือน และการเลี้ยงวัว (ร้อยละ 32.77) เฉลี่ย 7,420 บาท/ปี ต่อครัวเรือน

รายละเอียดตารางที่ 13 , 14

ตารางที่ 13 แสดงข้อมูลด้านอาชีพและรายได้ของครอบครัว

ประเภท	รายได้ คิดเป็นเงิน	
	เฉลี่ย(บาท/ปี)	สัดส่วนร้อยละ ของภาคการผลิต
1. การผลิต		
1)ทำนา	9,141.00	40.37
2)ทำไร่มัน	1,429.23	0.06
3)ทำไร่อ้อย	1,942.23	0.08
4)ทำสวนยาง	1,912.46	0.08
5)ทำไร่ข้าวโพด	4.47	0.0001
6)ทำสวนผสม	100.6	0.44
7)ปลูกผัก	10.98	0.0004
8)เลี้ยงปลา	22.89	0.001
9)วัว	7,420.00	32.77
10)ควาย	209.63	0.009
11) หมู	166.00	0.73
12) เป็ด	23.1	0.10
13) ไก่	157.03	0.69
14) เห็ด	100.66	0.44
รวมภาคการผลิตเฉลี่ย	22,640.28	100

ตารางที่ 13 แสดงข้อมูลด้านอาชีพและรายได้ของครอบครัว (ต่อ)

ประเภท	รายได้ คิดเป็นเงิน	
	เฉลี่ย(บาท/ปี)	สัดส่วนร้อยละ ของภาคการผลิต
2 การแปรรูป		
1)ขนม	218.64	56.44
2)ทอดผ้า	134.26	34.66
3) โรงสี	34.5	8.90
รวมรายได้เฉลี่ย	387.4	100
3. ค้าขาย/บริการ	586.4	
4. รับจ้าง	11,835.0	
5. ลูกหลานส่งให้	5160.0	

ตารางที่ 14 สรุปรายแหล่งที่มารายได้จำแนกตามประเภทแหล่งที่มารายได้

ประเภท	รายได้ คิดเป็นเงิน	
	เฉลี่ย(บาท/ปี)	ร้อยละ
1. การผลิต	22,640.28	55.38
2 การแปรรูป	387.4	0.94
3. ค้าขาย/ บริการ	586.4	1.43
4 รับจ้าง	11,835.0	28.95
5 ลูกหลานส่งให้	5,160.0	12.62
รวมทั้งสิ้น	40,879.08	100

ค. ข้อมูลด้านหนี้สินของครอบครัว

พบว่า โดยเฉลี่ยมีหนี้สินต่อครัวเรือนละ 63,757.93 บาท โดยเป็นหนี้ในระบบสัดส่วน ร้อยละ 98.37 และหนี้นอกระบบ สัดส่วน ร้อยละ 1.62 โดยหนี้ในระบบส่วนใหญ่ครัวเรือนเป็นหนี้จากกองทุนหมู่บ้าน (กองทุนเงินล้าน) ถึงร้อยละ 76.71 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยเฉลี่ยเป็นหนี้จากกองทุนหมู่บ้านครัวเรือนละ 13,035 บาท รองมาคือหนี้จาก ธกส. เป็นหนี้ ร้อยละ 69.86 ของครัวเรือนทั้งหมดโดยเฉลี่ยมีหนี้ ธกส. ครัวเรือนละ 46,414 บาท หนี้นอกระบบ ส่วนใหญ่เป็นหนี้จากญาติ เพื่อนบ้าน และนายทุน (ร้อยละ 14.28, 7.1 และ 5.7 ของครัวเรือน ตามลำดับ) รายละเอียดตามตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงข้อมูลแหล่งหนี้สินของครอบครัว

ครัวเรือนที่เป็นหนี้		หนี้คงเหลือ	
แหล่งหนี้	ร้อยละ	เฉลี่ยต่อครัวเรือน	สัดส่วนร้อยละ
1. ในระบบ			
1) ธ.ก.ส.	69.86	46,414	73.99
2) สหกรณ์	4.43	2,512	4.01
3) ธนาคารอื่น ๆ	4.1	764	1.21
4) กองทุน/กลุ่ม	76.71	13,035	20.79
รวมหนี้ในระบบ		62,725	98.37
2. นอกระบบ			
1) นายทุน	5.7	121.55	11.76
2) ร้านค้าหมู่บ้าน	2.9	231.3	22.36
3) เพื่อนบ้าน	7.1	680.08	65.84
4) ญาติ	14.28	451	43.62
รวมหนี้นอกระบบ		1,032.93	1.62
รวมหนี้สินในและนอกระบบเฉลี่ยต่อครัวเรือน		63,757.93	100

ง. ข้อมูลทรัพย์สินของครอบครัว

เมื่อจำแนกประเภททรัพย์สินในครัวเรือน ได้ดังนี้

- ที่อยู่อาศัย มีบ้านเป็นของตนเองร้อยละ 100
- พาหนะยานยนต์ ส่วนใหญ่มีรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 75.0 จักรยาน ร้อยละ 55.26 ส่วนรถยนต์มี ร้อยละ 13.15 ของครัวเรือน
- เครื่องจักรทางการเกษตร มีรถไถเดินตาม ร้อยละ 42.10 ของครัวเรือน
- เครื่องใช้ไฟฟ้า มีพัดลม ร้อยละ 97.36 มีทีวี ร้อยละ 88.15 เครื่องฉายซีดี ร้อยละ 48.68
- โทรศัพท์ พบว่ามีโทรศัพท์มือถือ ถึงร้อยละ 51.31 ของครัวเรือน ส่วนโทรศัพท์บ้านมีเพียง ร้อยละ 2.63 รายละเอียดตามตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดง ข้อมูลทรัพย์สินของครอบครัว

ครัวเรือนที่มีทรัพย์สิน		จำนวน เฉลี่ยต่อครัวเรือน	มูลค่า (บาท) เฉลี่ยต่อครัวเรือน
ประเภท	ร้อยละ		
1. บ้าน	100	1	51,573
2. รถยนต์	13.15	0.13	218,00
3. จักรยานยนต์	75.0	0.75	17,949
4. จักรยาน	55.26	0.55	2,905
5. รถไถเดินตาม	42.10	0.42	38,781
6. ตู้เย็น	73.68	0.73	6,792
7. ทีวี	88.15	0.88	7,104
8. พัดลม	97.36	1.75	542
9. เครื่องฉายซีดี	48.68	0.48	2,532
10. เครื่องเสียง	31.57	0.31	12,587
11. โทรศัพท์บ้าน	2.63	0.02	7,850
12. โทรศัพท์มือถือ	51.31	0.5	2,938

จ. ความมั่นคงทางอาหารของครอบครัวและ แบบแผนการผลิต

พบว่า ในเรื่องการผลิตข้าวมีพอเพียงตลอดปี ร้อยละ 97.37 ส่วนอาหารด้านอื่นเช่น ผักผลไม้ เป็ดไก่ ปลา ไม่สามารถผลิตได้พอเพียงตลอดปี ต้องพึ่งตลาด และเมื่อพิจารณาข้อมูลแบบแผนการผลิตพบว่า ส่วนใหญ่พึ่งพิงจากภายนอกในภาคการผลิตเฉลี่ย 7,413 บาทต่อครัวเรือน โดย

- ปุ๋ย ยังซื้อใช้ปุ๋ยเคมีและซื้อจากภายนอก ร้อยละ 86.36 มูลค่าเฉลี่ย 2,419 บาทต่อครัวเรือน
- ข้าว ต้องซื้อพันธุ์ข้าว ร้อยละ 86.37 มูลค่าเฉลี่ย 600 บาทต่อครัวเรือน
- อาหารสัตว์ได้แก่ วัว หมู ไก่ มูลค่าเฉลี่ย 1,615 บาทต่อครัวเรือน

ดังตารางที่ 17 และ 18

ตารางที่ 17 ความพอเพียงทางอาหารที่ผลิตได้

ประเภท	ความพอเพียงต่อการบริโภคในครอบครัว		มูลค่าการผลิตเพื่อบริโภค ได้เองในครอบครัว (บาท/ปี)
	พอเพียงตลอดปี ร้อยละ	ไม่พอเพียง ร้อยละ	
1. ข้าว	97.37	2.63	10,231
2. ผักปลูกกินเอง	10.00	90.00	8,750
3. ผลไม้ปลูกเอง	0	100	0
4. เป็ด	1.3	99.7	250
5. ไก่	10.53	89.47	2,728

ตารางที่ 18 แสดงมูลค่าของแบบแผนการผลิตต่อครัวเรือน

ชนิด	รูปแบบการผลิต/การได้มา					
	รายการ	มูลค่าผลิตเอง/คร.		รายการ	มูลค่าพึงพิงภายนอก/คร.	
		เฉลี่ย(บาท)	ร้อยละ ครัวเรือนที่ทำ		เฉลี่ย (บาท)	ร้อยละครัว เรือนที่ซื้อ
1.ปุย	1.1 น้ำหมักชีวภาพ	565	3.03	ซื้อปุ๋ยชีวภาพ ซื้อปุ๋ยเคมี	1,791	25.75
	1.2 ปุ๋ยชีวภาพ	1,080	18.42		2,419	86.36
	1.3 ปุ๋ยคอก	2,052	28.78			
2. สารเคมี	ใช้สมุนไพร	8,000	1.3	ยาปราบศัตรูพืช	988	7.89
3.พันธุ์พืช	3.1 พันธุ์ข้าว	711	13.63	3.1 พันธุ์ข้าว	600	86.37
4. อาหารสัตว์						
	1) วัว/ควาย	21,500	-	1) วัว/ควาย	1,385	-
	2) หมู			2) หมู	109	
	3) เป็ด/ไก่			3) เป็ด/ไก่	121	
รวมทั้งสิ้น		33,908			7,413	

ฉ. ข้อมูลค่าใช้จ่ายและการจัดการการเงินของครอบครัว

พบว่า โดยภาพรวมครัวเรือนมีรายจ่ายเฉลี่ย 32,059 บาทต่อปี ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายหมวดอาหาร (ร้อยละ 32.55) รองลงมาเป็นค่าสาธารณูปโภค และปัจจัยด้านการผลิต(ร้อยละ 26.08 และ 11.82 ตามลำดับ) รายละเอียด ตามตารางที่19

ตารางที่ 19 จำแนกประเภทรายจ่ายตามหมวดรายจ่าย

ประเภทรายจ่าย	ประมาณการค่าใช้จ่าย เฉลี่ยต่อปี (บาท)	สัดส่วนของรายจ่ายทุก หมวด (ร้อยละ)
1. หมวดอาหาร		
1) ข้าวสาร	4,632.2	
2) เนื้อสัตว์	1,707.04	
3) ปลา	879.87	
4) ผัก	769.29	
5) เครื่องปรุงอาหาร	1,153	
รวม	10,436	32.55
2. หมวดเครื่องดื่ม		
1) น้ำดื่ม	140.47	
2) นม	738.31	
3) น้ำอัดลม	133.69	
รวม	1,016.5	3.17
3. หมวดสาธารณูปโภค		
1) น้ำมันเชื้อเพลิง	1,865.5	
2) ค่าโดยสาร/เดินทาง	507.4	
3) 3.1 ค่าโทรศัพท์บ้าน	89.4	
3.2 ค่าโทรศัพท์มือถือ	971.86	
4) ค่าไฟฟ้า	1,641.6	
5) ค่าน้ำประปา	423.7	
6) ค่าแก๊สหุงต้ม	285	
7) ค่าเช่าที่พัก	145.19	
8) ค่าผ่อนส่งสินค้า	1,625.75	
รวม	8,360.9	26.08
4. หมวดการศึกษา		
1) การศึกษาบุตร	2,684.31	
2) การศึกษาตลอดชีวิต (หนังสือ พิมพ์ ตำรา)	328.6	
รวม	3,012.9	9.39

ตารางที่ 19 จำแนกประเภทรายจ่ายตามหมวดรายจ่าย (ต่อ)

ประเภทรายจ่าย	ประมาณการค่าใช้จ่าย เฉลี่ยต่อปี (บาท)	สัดส่วนของรายจ่าย ทุกหมวด (ร้อยละ)
5. หมวดเครื่องนุ่งห่ม	1,224.41	3.82
6. หมวดยารักษาโรค	794.96	2.47
7. จัดหาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	3,788.3	11.82
8. ดอกเบี้ยเงินกู้	1,633.67	5.10
9. การซื้อหอย/การพนัน	233.95	0.72
11. การท่องเที่ยว/บันเทิง	408	1.27
12. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	495.66	1.55
13. บุหรี่	681.99	2.12
14. การบริจาค/ทำบุญ/การกุศล	692.05	2.15
รวมทั้งสิ้น 14 หมวด	32,059.39	100

เปรียบเทียบสรุปรายรับรายจ่าย

และเมื่อสรุปรายรับหักรายจ่ายครัวเรือนมีเงินคงเหลือเพียง 8,819.69 บาทต่อปี

รายการ	จำนวนเงินเฉลี่ยต่อครัวเรือน(บาท)	รายรับ - รายจ่าย
รายรับ	40,879.08	+ 8,819.69
รายจ่าย	32,059.39	-

จากตารางที่19 ในด้านรายจ่ายจะเห็นได้ว่ารายจ่ายส่วนใหญ่ จะเป็นในด้านอาหาร ทั้งที่อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร แม้แต่ข้าวยังต้องซื้อเนื่องจากข้าวที่ปลูกต้องรับขายส่งหนี้ เนื้อสัตว์ ปลาหรือผัก เป็นอาหารที่สามารถผลิตเองได้ในครัวเรือนหากสามารถพึ่งตนเองได้จะเป็นการลดรายจ่ายได้เกือบครึ่ง แบบแผนและการผลิตยังต้องพึ่งพิง จากภายนอก เนื่องจาก ระบบการผลิตต้องเร่งให้ได้ผลผลิตมาก จึงต้องใส่ปุ๋ยเคมี ส่วนการใช้ปุ๋ยชีวภาพแม้จะเป็นกระแสแต่เกษตรกรยังขาดความมั่นใจ ขาดทักษะการจัดทำ ขาดวัตถุดิบในการจัดทำ หากสามารถจัดการและจัดทำปุ๋ยชีวภาพได้ ก็จะเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้ในระยะยาว และเป็นการเกษตรที่ยั่งยืน ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในอนาคต

ปัญหาอุปสรรคการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล คือ

- การสำรวจข้อมูลเชิงลึกและการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลชุมชนเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมากและเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเนื้อมาก ที่สำคัญอีกอย่างคือ กิจกรรมดังกล่าวนี้ต้องใช้บุคลากรมากและต้องมีความรู้ความชำนาญเรื่องการวิเคราะห์และมองภาพแบบองค์รวม
- มีบางชุมชนไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทันต้องใช้ข้อมูล ในเวทีจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม(AIC)ในการจัดทำแผนชุมชน
- มีบางชุมชนต้องมีการจัดปรับอีกครั้งในเวทีเจรจาภาาีระดับตำบล เพื่อให้แผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บทที่ 4

ผลการจัดทำแผนแก้ไขปัญหาลังคมและความยากจนเชิงบูรณาการระดับชุมชน และการเจรจาภาคีแผนระดับตำบล

4.1 ผลการศึกษากำหนดแผนชุมชน

แผนชุมชน หมายถึง กระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มาร่วมกัน เพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้ เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองให้เป็นไปตามที่ต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกันหาแนวทาง และกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน ยึดหลักการพึ่งตนเอง สภาพพึ่งพิง ภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก

ขั้นตอนกระบวนการจัดการ

- ขั้นที่ 1 :** วิทยากรจัดทำแผนชุมชนไปประสานให้ชุมชนคัดเลือกแกนนำจัดทำแผนชุมชนละ 30 คน
- ขั้นที่ 2 :** คณะวิทยากรนัดหมายแกนนำเพื่ออบรมใช้เครื่องมือสำหรับชุมชน
- ขั้นที่ 3 :** แกนนำครู ข ด้วย 30 คน แก่ครัวเรือนรับผิดชอบสำรวจข้อมูลระดับ ครัวเรือน
- ขั้นที่ 4 :** จัดการระดับตำบลร่วมกันแกนนำวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนและวิทยากรชุมชนสรุปเป็นภาพรวมของหมู่ที่/ชุมชน
- ขั้นที่ 5 :** วิทยากรระดับตำบลร่วมกับแกนนำ 30 คน ประชุมจัดทำแผนชุมชน โดยใช้กระบวนการ AIC 2 วัน
- ขั้นที่ 6 :** จัดทำประชาพิจารณ์แผนโดยนำในชุมชนเสนอแผนต่อที่ประชุมที่เป็นตัวแทนจากทุกครัวเรือนละ 1 คนเพื่อสร้างความเข้าใจกับชุมชน ขอความเห็นชอบและให้ข้อเสนอแนะ
- ขั้นที่ 7 :** การปรับปรุงแผนและจำแนกระดับแผนกำหนดผู้ประสานงานและผู้รับผิดชอบแผน มอบหมายให้ตัวแทนไปนำเสนอเวทีเจรจาภาคีระดับตำบล
- ขั้นที่ 8 :** ติดตามความก้าวหน้าการนำแผนสู่การปฏิบัติและการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

4.1.1 ผลการประเมินการจัดทำแผนระดับหมู่บ้าน

จากผลการติดตามประเมินสัมพันธภาพตัวแทนแกนนำชุมชนในการจัดทำแผน จำนวน 35 ตำบล 395 หมู่บ้าน เจาะจงสัมพันธภาพแกนนำหมู่บ้านละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน อบต.และประธาน อสม. เก็บข้อมูลในเดือน กันยายน 2548 ผลการประเมินมีดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสำหรับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45 ปี ส่วนมากผู้ใหญ่วัยบ้านและอบต. เป็นคนตอบแบบสอบถาม รายละเอียดดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ข้อมูลสำหรับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
1 เพศ		
ชาย	202	79.2
หญิง	53	20.8
2 อายุเฉลี่ย	45 ปี	
3 ตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถาม		
3.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	15	5.9
3.2 ผู้ใหญ่บ้าน	120	47.1
3.3 อบต./เทศมนตรี	56	22.0
3.4 อสม.	45	17.6
3.5 อื่นๆ	19	7.5
		100

ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดทำแผนระดับหมู่บ้าน

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนได้รับรู้ทั้งจากปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และปลัดอบต.

ในการเตรียมการจัดทำแผน มีคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและชุมชนเป็นผู้จัดทำ ส่วนมากจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผน หมู่บ้านละ 30 คน (ร้อยละ 63.1) โดยให้ชาวบ้านคัดเลือกกันเองตามแนวทางและตำแหน่งในชุมชนที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐไปประสานการคัดเลือกไว้ ความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนมีความเข้าใจระดับเข้าใจดี ร้อยละ 51.4 และยังพบว่าไม่เข้าใจบางส่วนร้อยละ 39.2 อันเนื่องมาจากมีระยะเวลาในการสร้างความรู้ความเข้าใจน้อย

กระบวนการข้อมูลส่วนใหญ่มีการสำรวจข้อมูล (ร้อยละ 99.2) และมีการสำรวจทุกครัวเรือนร้อยละ 78.4 การสำรวจเกินน่าจะแบ่งครัวเรือนสำรวจ 3-5 ครัวเรือน ต่อคน ซึ่งเริ่มทำจากครัวเรือนตนเองก่อนข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกันหลายคน (ร้อยละ 71.4)

การจัดทำแผนส่วนใหญ่เกินนำชุมชนจะเป็นผู้จัดทำแผน (ร้อยละ 56.5) และให้ชาวบ้านมาร่วมทำ (ร้อยละ 40.8) หลังจากจัดทำแผนส่วนใหญ่มีการจัดทำประชาพิจารณ์ (ร้อยละ 86.3) และมีการปรับแผนหลังทำประชาพิจารณ์ ร้อยละ 67.5 รายละเอียด ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แสดงกระบวนการจัดทำแผนของคณะกรรมการจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนระดับชุมชน

เนื้อหา	ร้อยละ n=255
1 การรับรู้การจัดทำแผนแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการจากบุคคล	
1 ปลัดอำเภอ	47.1
2 ปลัดอบต.	37.3
3 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	44.3
4 อื่นๆ	14.5
2. คณะกรรมการจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับหมู่บ้าน	
1 ไม่มี	4.3
2 มี	95.7
จำนวนสูงสุด 30 คน	63.1
จำนวนเฉลี่ยเกินนำชุมชนจัดทำแผนต่อหมู่บ้าน	23

ตารางที่ 21 .แสดงกระบวนการจัดทำแผนของคณะกรรมการจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนระดับชุมชน (ต่อ)

เนื้อหา	ร้อยละ
3 ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับหมู่บ้าน	
1 เข้าใจอย่างดียิ่ง	9.4
2 เข้าใจดี	51.4
3 เข้าใจบางส่วน	39.2
4 ไม่เข้าใจ	0
4 การสำรวจข้อมูลรายครัวเรือน	
1 ไม่มีการสำรวจ	.8
2 สำรวจแต่ไม่ครบทุกครัวเรือน	20.8
3 สำรวจทุกครัวเรือน	78.4
5 การนำข้อมูลที่ได้มาร่วมกันวิเคราะห์	
1 ไม่ได้วิเคราะห์	1.6
2 วิเคราะห์โดยคณะกรรมการจัดทำแผนหมู่บ้านแต่ไม่มากคน	27.1
3 วิเคราะห์โดยคณะกรรมการจัดทำแผนหมู่บ้านร่วมกันหลายคน	71.4
6 มีการประชุมชาวบ้านเพื่อจัดทำแผนชุมชน	
1 ไม่มีการประชุมแต่มอบหมายให้คณะกรรมการบางคนไปเขียนแผนให้	2.8
2 มีการจัดทำแผนโดยคณะกรรมการจัดทำแผนของชุมชนที่เป็นตัวแทนกลุ่มต่างๆในชุมชน	56.5
3 มีการจัดทำแผนโดยให้ชาวบ้านมาร่วมทำโดยการจัดประชุมชาวบ้านร่วมกับคณะกรรมการจัดแผนของชุมชน	40.8

ตารางที่ 21 .แสดงกระบวนการจัดทำแผนของคณะทำงานจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนระดับชุมชน (ต่อ)

เนื้อหา	ร้อยละ
7 ตัวแทนของชุมชนที่เข้าร่วมจัดทำแผนชุมชน	
☐ ผู้นำชุมชน	94.9
☐ อสม	94.9
☐ กลุ่มสตรี	88.6
☐ อบต./เทศมนตรีกลุ่มอาชีพ	85.5
☐ กลุ่มอาชีพ	88.2
☐ กลุ่มผู้สูงอายุ	73.7
☐ กลุ่มมีปัญหาความยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส	62.4
☐ กลุ่มเยาวชน	62.4
☐ กลุ่มผู้รู้หรือปราชญ์ในชุมชน	61.2
☐ กลุ่มข้าราชการในพื้นที่	50.2
8 การกระบวนการจัดทำประชาพิจารณ์	
1 ไม่มี	13.7
2 มีการจัดทำประชาพิจารณ์แผนโดยให้ชาวบ้านมาร่วมแต่มาไม่ถึงครึ่งของครัวเรือน	17.6
3 มีการจัดทำประชาพิจารณ์แผนโดยให้ชาวบ้านมาร่วมและมาเกินครึ่งแต่ไม่ถึง ร้อยละ 70 ของครัวเรือน	27.1
4 มีการทำประชาพิจารณ์และชาวบ้านมาเกินร้อยละ 70 ของครัวเรือน	41.6
9 มีการปรับแผนงานโครงการหลังทำประชาพิจารณ์	
1 ไม่มีการปรับ	32.5
2 มีการปรับแผน	67.5

ผลผลิตที่ได้จากการทำแผนชุมชนได้กำหนดแผนครอบคลุมทุกด้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นด้านการส่งเสริมอาชีพและการเกษตร(ร้อยละ92.5 และ90.2 ตามลำดับ) ส่วนอันท้ายสุดคือด้านการศึกษา(ร้อยละ 62)

บทที่ 4 ผลการจัดทำแผนระดับชุมชนและการเจรจาภาคีแผน 47
ระดับตำบล

เมื่อจำแนก ระดับแผนตามศักยภาพการจัดทำ พบว่าส่วนใหญ่ เป็นแผนที่รัฐและท้องถิ่นทำให้ (ร้อยละ47.24) รองลงมา เป็น แผนที่ชุมชนร่วมทำกับรัฐและท้องถิ่น(ร้อยละ 30.02) และ เป็นแผนที่ชุมชนทำเอง (ร้อยละ22.74) ดังตารางที่ 22,23

ดังตารางที่ 22 จำแนกประเภทแผนตามด้าน

เนื้อหา	ร้อยละn=255
1 แต่ละชุมชนมีการกำหนดแผนจำแนกตามด้าน	
☐ ด้านอาชีพ	92.5
☐ ด้านการเกษตร	90.2
☐ ด้านสาธารณสุข	82.0
☐ โครงสร้างพื้นฐาน	82.0
☐ ด้านสังคม วัฒนธรรม	70.6
☐ ด้านการศึกษา	62.0
☐ ด้านอื่นๆ	14.1

ดังตารางที่ 23 จำแนกประเภทและระดับของแผนที่ชุมชนจัดทำ

เนื้อหา	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนแผนจำแนกตามระดับ		
☐ แผนที่ชุมชนทำเอง		
จำนวนโครงการ	4,488	22.74
☐ แผนที่เสนอให้ท้องถิ่น รัฐ ร่วมทำ		
จำนวนโครงการ	5,925	30.02
☐ แผนที่ให้ส่วนราชการรับไปทำให้		
จำนวนโครงการ	9,321	47.24

ส่วนที่ 3 การได้ประโยชน์และข้อคิดเห็นจากการจัดทำแผนชุมชน

การได้ประโยชน์จากการจัดทำแผนชุมชนพบว่าส่วนใหญ่เห็นว่าได้ประโยชน์ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งในด้านการนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและการพัฒนาศักยภาพชุมชน ส่วนข้อคิดเห็นพบว่าส่วนใหญ่ควรให้มีการจัดทำทุกปี (ระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 41.5 และ 51.4 ตามลำดับ) และควรให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาช่วยสนับสนุนในการจัดทำ ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 การได้ประโยชน์และข้อคิดเห็นจากการจัดทำแผนชุมชน

เนื้อหา	ระดับ (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1 ท่านคิดว่าการจัดทำแผนชุมชนแก้ไขปัญหาความยากจนชุมชนท่านได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด	26.3	58.4	15.3	0
2 ขณะทำงานแผนชุมชนได้เพิ่มศักยภาพในการจัดทำแผนชุมชนมากน้อยเพียงใด	19.6	62.7	16.5	1.2
3 กลุ่มที่มีเป้าหมายที่มีปัญหาความยากจนในชุมชนมีโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาให้มากน้อยเพียงใด	14.1	55.3	28.2	2.4
4 กลุ่มที่มีเป้าหมายที่มีปัญหาความยากจนในชุมชนจะได้รับประโยชน์จากโครงการที่ชุมชนท่านจัดทำมากน้อยเพียงใด	21.6	55.3	20.4	2.7
5 แผนชุมชนที่ท่านได้นำไปเป็นโครงการของหมู่บ้าน SML มากน้อยเพียงใด	32.2	43.9	19.6	4.3
6 ท่านคิดว่าแผนชุมชนที่จัดทำชุมชนท่านจะนำไปสู่การปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงใด	26.3	54.1	18.0	1.6
7 ท่านเห็นว่าการจัดทำแผนชุมชนทุกๆปี	51.4	45.5	3.1	0
8 ท่านคิดว่าการจัดทำแผนชาวบ้านสามารถทำได้เองโดย จ.นท.รัฐหรือบุคคลภายนอกไม่ต้องมาช่วย	12.5	24.3	51.8	11.4
9 ท่านเห็นว่าการจัดทำแผนชุมชนควรให้มี จ.นท.รัฐหรือบุคคลภายนอกต้องมาช่วยจัดทำ	39.6	53.3	6.3	.8

บทที่ 4 ผลการจัดทำแผนระดับชุมชนและการเจรจาภาคีแผน 49
ระดับตำบล

(ตัวอย่าง) แผนสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ ตามโครงการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ พื้นที่นำร่อง
 จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2549

อำเภอ	ตำบล	บ้าน	ชื่อโครงการ	ระดับการสนับสนุนของบ (บาท)			
				ชุมชนทำ	รัฐร่วมทำ	รัฐทำให้	รวม
คำม่วง	โพน	ม1	1.โครงการส่งเสริมการทอผ้า		200,000		
			2.โครงการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตการเกษตร			300,000	
			3.โครงการส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ			1,000,000	
			4.โครงการส่งเสริมการปลูกผักพื้นเมือง			40,000	
			5.โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโค			900,000	
	ดินจี่		1.โครงการแปรรูปผลผลิตการเกษตร			100,000	
			2.โครงการเลี้ยงโค			500,000	
			3.โครงการส่งเสริมการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ			1,000,000	
			4.โครงการพัฒนาผลผลิตกัญชงสินค้าให้ได้มาตรฐาน		200,000		
			5.โครงการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์		200,000		

ปัญหาอุปสรรคสำหรับการจัดทำแผนชุมชน

1 ปัญหาการสำรวจ

- 1) ครู ข.ยังขาดทักษะการถ่ายทอดบางตำบล
- 2) แก่นนำยังขาดทักษะการสำรวจ เนื่องจากเวลาทำความเข้าใจน้อย
- 3) แบบสำรวจมีเนื้อหาบางข้อความเข้าใจยาก และเนื้อหาที่ยาวจน
- 4) ชาวบ้านบางครัวเรือนไม่ให้ความร่วมมือในการสำรวจ และบางครัวเรือนบ่นว่าไม่รู้ถามไปแล้วจะได้อะไรเพราะเห็นทางราชการให้สำรวจทุกปี
- 5) ยังขาดการเตรียมความพร้อมชุมชนก่อนดำเนินการ
- 6) เครื่องมือมีหลากหลายทั้งแบบ 4 ท. จปฐ. แบบ สย.และแบบบันทึกข้อมูลครัวเรือน แต่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผน เสียเวลาสำรวจ

2 ปัญหาการวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดทำแผน

- 1) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลชุมชนเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมากและเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเนื้อมาก ที่สำคัญอีกอย่างคือ กิจกรรมดังกล่าวนี้ต้องใช้บุคลากรมากและต้องมีความรู้ความชำนาญเรื่องการวิเคราะห์และมองภาพแบบองค์รวม
 - 2) ข้อมูลจากการสำรวจ ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทันต้องใช้ข้อมูล ในเวทีจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม(AIC)ในการจัดทำแผนชุมชน เนื่องจากเวลาจำกัด
 - 3) เจ้าหน้าที่เร่งรัดให้ส่งแบบสำรวจและแผนจึงขาดการวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหา กลุ่มเป้าหมาย ความต้องการที่แท้จริงในชุมชนกับแผน ในบางชุมชนจึงไม่สัมพันธ์กัน
- 3 การกำหนดเจ้าภาพหรือผู้จัดการโครงการ ชุมชนยังขาดการกำหนดบุคคลสำหรับติดตามความหน้าการรับแผนไปสนับสนุนงบประมาณ ในระดับท้องถิ่นและส่วนราชการ

ข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1 การเตรียมการชุมชน

ควรมีการเตรียมความรู้ทักษะองค์กรในชุมชนในกระบวนการแผนตั้งแต่การสำรวจ วิเคราะห์ การทำแผน การกำกับติดตามและประเมินโครงการ คนในชุมชนควรมีการประชุมเตรียมความพร้อมให้เกิดพลังในชุมชน (Empowerment community) ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน

2 สร้างศักยภาพของแกนนำชุมชน ให้มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการติดตามความก้าวหน้าการขอรับการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่นส่วนราชการ (ยุทธการเกาะคิด) รวมการนำแผนสู่การปฏิบัติโดยชุมชนเป็นเจ้าของ

3 การสร้างทีมงานแบบพหุภาคี

ทั้งทีมของภาครัฐ ท้องถิ่น นักวิชาการและภาคเอกชน ลงพื้นที่ทำงานร่วมกันโดยยึดภารกิจและพื้นที่ เป็นเป้าหมายการทำงานร่วมกัน โดยมีประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาความยากจนเป็นศูนย์กลาง (Agenda Base & Area Base for People Center)

4 เครื่องมือเก็บข้อมูล ไม่ควรมีหลายแบบ และการจัดเก็บควรให้เจ้าของครัวเรือนสำรวจเอง

5 เทคนิคการจัดทำแผน ไม่ควรยึดแบบแผนที่ทำ 1-2 วันแล้วจบ แต่ควรเน้นกระบวนการให้แกนนำและชุมชนมีเวทีเรียนรู้ข้อมูล เรียนรู้การแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน แบบต่อเนื่องและไม่เป็นทางการ โดยเจ้าหน้าที่รัฐมีทีมคอยให้การสนับสนุนให้ข้อมูลและการสังเคราะห์

6 การสร้างเครือข่าย ควรให้แกนนำชุมชนมีโอกาสไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่างชุมชนเพื่อนำบทเรียนมาประยุกต์ใช้กับชุมชนของตน

4.2 ผลการศึกษาการจัดทำเวทีเจรจาภาคีแผนระดับตำบล

การเจรจาภาคี หมายถึง การจัดเวทีทำเสนอแผนงานโครงการระดับตำบล โดยให้ตัวแทน จากแต่ละหมู่บ้าน ๆ ละ 3 คน เข้ามานำเสนอแผนที่ อบต. หรือ เทศบาล โดยมีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้ามา ร่วมรับฟังเพื่อตกลงเป็นเจ้าภาพในการสนับสนุนหรือรับผิดชอบแผนจากชุมชน

วัตถุประสงค์การจัดประชุมเจรจาภาคี

1. เพื่อเปิดโอกาสให้คณะกรรมการหมู่บ้าน / คณะกรรมการชุมชน และตัวแทนผู้ผลประโยชน์ ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งได้ร่วมจัดทำแผนชุมชน โดยมีโอกาสนำเสนอโครงการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งในส่วน ที่ทำเองได้ ในส่วนที่ขอรับการสนับสนุน รวมทั้งขอให้จัดทำให้

2. เพื่อเปิดโอกาสให้ส่วนราชการต่าง ๆ อบจ. ภาคเอกชน ภาคประชาชน มีโอกาสได้รับทราบ แผนงาน /โครงการของแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อพัฒนาให้การสนับสนุน ในส่วนที่เป็นขีดความสามารถของ อบต./เทศบาล

ขั้นตอนในการจัดประชุม

1. คัดเลือกตัวแทนของหมู่บ้าน/ชุมชน ๆ ละ 3 คน เพื่อเตรียมเจรจาภาคี
2. ตัวแทนชุมชนเตรียมเอกสาร บัญชีไควต้า สรุปเป็น 3 ประเภท คือ โครงการที่ชุมชนทำเอง ได้ ไควต้าทำร่วมกับรัฐหรือท้องถิ่นและไควตาให้รัฐหรือท้องถิ่นทำให้ทั้งหมด
3. อำเภอกิ่งอำเภอทำหนังสือนัดหมายเชิญตัวแทนของ อบต. หรือเทศบาล คณะทำงานแผนชุมชนระดับอำเภอ/ตำบล ตัวแทนส่วนราชการทุกส่วน องค์กรเอกชน นักการเมือง ฯลฯ และบุคคลที่สามารถให้การสนับสนุนโครงการเข้าร่วมประชุม
4. ดำเนินการเจรจาภาคี โดย
 - 4.1) เปิดการประชุมโดยให้ประธานดำเนินการประชุม
 - 4.2) แนะนำส่วนราชการองค์กรที่เข้าร่วมประชุม
 - 4.3) ให้ตัวแทนชุมชนนำเสนอแผนโครงการ
 - 4.4) ที่ประชุมมอบหมายเจ้าภาพรับผิดชอบงานชุมชน จำแนกโครงการเป็น 3 ประเภท คือ ชุมชนทำเอง ชุมชนร่วมทำ และ ทำให้ชุมชน
5. สรุปการประชุม

4.2.1 กระบวนการและผลการจัดทำแผนแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการระดับตำบล

จากผลการประเมินและติดตามผู้ประสานงานศตจ.ปชช.กส.ระดับตำบล จำนวน 35 คนในพื้นที่ตำบลนำร่องจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ คณะทำงานแผนระดับตำบล และจากเอกสารรายงานผลการเจรจาภาคีแผนระดับตำบล เก็บข้อมูลในเดือนตุลาคม 2548 ผลการศึกษามีดังนี้

4.2.1.1 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคี

ตำบลที่จัดเจรจาภาคีหน่วยงานที่เข้าร่วม เฉลี่ยร้อยละ 88.6 โดยหน่วยงานที่เข้ามีส่วนร่วมในการจัดเวทีเจรจาภาคีมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ หน่วยงาน ท้องถิ่น สาธารณสุข และรทส. สอบต.สท. (ร้อยละ 100, 97.1 และ 91.4 ตามลำดับ) ส่วนหน่วยงานที่มีส่วนร่วม 3 ลำดับสุดท้ายคือ ส่วนปกครอง, ครูจากสถานศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียน (ร้อยละ 82.9, 65.7 และ 31.4 ตามลำดับ)

ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 : แสดงหน่วยงานที่เข้าร่วมเจรจาภาคี

เนื้อหา	ร้อยละ
1. หน่วยงานที่เข้าร่วมเจรจาภาคี	
ท้องถิ่น	100
สาธารณสุข	97.1
ผู้แทนจาก รทส.	91.4
สมาชิก อบต./เทศมนตรี	91.4
ผู้แทน ศตจ. ภาคประชาชน	88.6
นายกเทศมนตรี/นายก อบต.	85.7
ตำรวจ	85.7
ส่วนปกครอง	82.9
ครูจากสถานศึกษา	65.7
กสน.	31.4

ค่าเฉลี่ย

X = 88.6

4.2.1.2 กระบวนการและขั้นตอนการจัดประชุม

พบว่ามีการปรับลดขั้นตอนการจัดเวทีเจรจาภาคีตามความเหมาะสมของพื้นที่ ตั้งแต่การแจ้งวัตถุประสงค์ พิธีเปิด การนำเสนอแผน การวิพากษ์แผน ส่วนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง มีการให้ข้อเสนอเพียงร้อยละ 31.4 ซึ่งผู้ดำเนินการจะมีทั้ง ปลัดอำเภอ, สาธารสุขอำเภอ, ปลัดอบต.ปลัดอาวุโสปลัดอาวุโส และบางอำเภอมีนายอำเภอ ดำเนินการเอง

ตารางที่ 26 : แสดงวิธีการและขั้นตอนในการจัดประชุม

เนื้อหา	ร้อยละ
1. ขั้นตอนการประชุม	
มีการชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการประชุม	82.9
มีพิธีเปิดการประชุม	85.7
มีการจัดให้มีการนำเสนอแผนรายหมู่บ้าน	91.4
มีการแนะนำทีมวิพากษ์แผนโดยวิทยากรครู ข	97.1
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการให้ข้อเสนอแนะแผน	31.4
2. ประธานดำเนินการประชุม	
ปลัดอาวุโส	28.6
นายกอบต./เทศบาล	20.0
อื่น ๆ ระบุ ปลัดอำเภอ, สาธารสุขอำเภอ, ปลัดอบต.นายอำเภอ	51.4

4.2.1.3 ผลการจัดทำแผนชุมชนและการจัดประชุมเจรจาภาคีระดับตำบล

มีการนำเสนอแผนของชุมชนในตำบลนำร่อง 395 หมู่บ้าน/ชุมชน นอกตำบลนำร่อง 1,197 หมู่บ้าน/ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 100 และมีการจัดประชุมเจรจาภาคี ระดับตำบลในตำบลนำร่อง 35 ตำบล นอกเรื่อง 100 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 100 ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 สรุปผลการจัดทำแผนชุมชนและการจัดประชุมเจรจาภาคี

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ฐานข้อมูล				การจัดทำแผนชุมชน			การประชุมเจรจาภาคี ณ อบต./เทศบาล (แห่ง)
		ตำบล	อบต.	เทศบาล	หมู่บ้าน/ ชุมชน	พื้นที่ นำร่อง	นอกพื้นที่ ที่นำร่อง	รวม	
1	ยางตลาด	15	15	2	206	35	171	206	17
2	เมืองกาฬสินธุ์	17	13	4	217	34	183	217	17
3	กุฉินารายณ์	12	12	2	143	32	111	143	14
4	กมลาไสย	8	7	3	111	40	71	111	10
5	หนองกุศรี	9	8	2	111	42	69	111	10
6	สมเด็จ	8	8	1	91	26	65	91	9
7	ห้วยเม็ก	9	9	2	81	15	66	81	11
8	คำม่วง	6	6	2	70	21	49	70	8
9	เขาวง	6	5	1	62	23	39	62	6
10	สหัสขันธ์	8	7	1	85	20	35	85	8
11	นามน	5	5	1	66	34	32	66	6
12	ท่าคันโท	6	5	1	59	15	44	59	6
13	กิ่งอ.นาคู	5	5	1	55	8	47	55	6
14	กิ่งอ.ดอนจาน	5	5	0	48	8	40	48	5
15	ห้วยผึ้ง	4	4	1	52	8	44	52	5
16	กิ่งอ.ฆ้องชัย	5	5	0	48	12	36	48	5
17	กิ่งอ.สามชัย	4	4	0	47	7	40	47	4
18	ร่องคำ	3	2	1	40	15	25	40	3
รวมทั้งสิ้น		135	125	25	1,592	395	1,197	1,592	150

4.2.1.4 ประเภทของแผนชุมชน

พบว่าส่วนใหญ่เป็นแผนเพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน (ร้อยละ 33.08) และของงบประมาณมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 79.85 ของงบที่เสนอขอทั้งหมด รองลงมาเป็น แผนแก้ไขปัญหาด้านอาชีพ/เศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 29.7 ของโครงการที่ขอและใช้งบ คิดเป็นร้อยละ 12.4 ของงบที่เสนอขอทั้งหมด ส่วนแผนที่จัดทำน้อยที่สุดคือ แผนแก้ไขปัญหาด้านการเมือง ดังตาราง 28

ตารางที่ 28 แสดงร้อยละของแผนชุมชนจำแนกตามประเภทของแผน

ประเภทแผน	โครงการ		งบประมาณ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. แผนแก้ไขปัญหาด้านอาชีพ/เศรษฐกิจ	1,511	29.75	1,130,267,357	12.40
2. แผนแก้ไขปัญหาด้านสังคม	544	10.71	62,323,800	0.68
3. แผนแก้ไขปัญหาด้านการเมือง	51	1.00	9,455,000	0.10
4. แผนแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน	1,680	33.08	7,275,627,400	79.85
5. แผนแก้ไขปัญหาด้านสวัสดิการ	462	9.10	383,067,880	4.20
6. แผนแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม	427	8.41	138,033,611	1.51
7. แผนแก้ไขปัญหาด้านอื่น ๆ	404	7.95	112,820,730	1.24
รวมทั้งสิ้น	5,079	100.00	9,111,595,778	100.00

ที่มา: รายงานการจัดทำแผนในพื้นที่ตำบลนาร่อง

4.2.1.5 การจำแนกแผนตามระดับ การจัดทำ

พบว่าส่วนใหญ่เป็นแผนที่เสนอให้ภาครัฐทำให้ ร้อยละ 43.80 รองลงมาเป็นแผนงานที่ให้มีการร่วมกันทำระหว่างชุมชน ท้องถิ่นหน่วยงานราชการร้อยละ 32.21 และเป็นแผนที่ชุมชนจัดทำเอง ร้อยละ 23.99 รายละเอียดตามตารางที่ 29

ตารางที่ 29 : แสดงระดับของแผนชุมชนจำแนกรายอำเภอ

ลำดับ	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	(1) แผนชุมชนทำเอง		(2) แผนร่วมทำ		(3) แผนรัฐทำให้	
		จำนวนโครงการ	ร้อยละ	จำนวนโครงการ	ร้อยละ	จำนวนโครงการ	ร้อยละ
1	เมือง	86	23.56	102	27.95	177	48.49
2	นามน	169	28.55	179	30.23	244	41.22
3	กมลาไสย	121	25.37	214	45.28	140	29.35
4	ร่องคำ	56	19.79	93	32.86	134	47.35
5	กุฉินารายณ์	133	32.12	95	22.95	414	44.93
6	เขาวง	114	20.99	147	27.07	282	51.94
7	ยางตลาด	31	21.53	46	31.94	67	46.53
8	ห้วยเม็ก	159	24.42	261	40.92	231	35.48
9	สหัสขันธ์	102	31.88	63	19.69	155	48.43
10	คำม่วง	55	26.19	51	24.29	104	49.52
11	ท่าคันโท	39	13.73	152	53.52	93	32.75
12	หนองกุงศรี	48	12.8	96	25.6	231	61.6
13	สมเด็จ	59	25.99	91	40.09	77	33.92
14	ห้วยผึ้ง	64	22.94	111	39.78	104	37.28
15	สามชัย	65	34.03	47	24.61	79	41.36
16	นาคู	20	16.53	32	26.45	69	57.02
17	ดอนจาน	29	32.96	22	25.00	37	42.04
18	ฆ้องชัย	2	2.82	11	15.49	58	81.69
	รวมทั้งสิ้น	135	23.99	1,815	32.21	2,468	43.80

4.2.1.6 หน่วยงานที่รับโครงการไปสนับสนุน

หน่วยงานที่รับแผนไปสนับสนุนเมื่อพิจารณาจากโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนส่วนใหญ่จะขอสนับสนุนโครงการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 70.5) รองลงมาคือจากทบจังหวัดแบบบูรณาการ แต่เมื่อพิจารณาจากส่วนใหญ่เสนอขอจาก อบจ.ระดับจังหวัด (ผู้ว่า CEO) ร้อยละ 34.93 รองลงมาเป็น องค์การส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 27.8) ซึ่งจะเห็นได้ว่า โครงการที่เสนอขอจากท้องถิ่นเป็นโครงการที่ใช้งบไม่มาก ส่วนงบประมาณและโครงการที่เสนอขอจากผู้ว่าราชการจังหวัดจะใช้งบประมาณมากและส่วนใหญ่จะเป็นโครงการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ด้านชลประทาน เป็นต้น ดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 : แสดงร้อยละหน่วยงานที่รับโครงการไปสนับสนุน

หน่วยงานที่รับโครงการไปสนับสนุนงบประมาณ	สัดส่วนหน่วยงานที่รับโครงการไปสนับสนุน			
	สัดส่วนงบประมาณ (ร้อยละ)			
	จำนวนโครงการ	ร้อยละ	จำนวนงบประมาณ (บาท)	ร้อยละ
1. องค์การส่วนท้องถิ่น	1686	70.5	440,702,250	27.82
2. ส่วนปกครอง	93	30.9	6,4480,000	4.07
3. สาธารณสุข	107	4.5	6,911,500	0.44
4. ศึกษา	35	1.4	18,075,000	1.1
5. เกษตร	119	4.9	4,986,806,400	31.47
6. พัฒนาชุมชน	15	0.6	1,925,000	0.12
7. ดำรวจ	6	0.25	60,000	0.004
8. อื่น ๆ ระบุ CEO และหน่วยงานที่สูงขึ้น	330	13.8	553,423,000	34.93

4.2.1.7 การได้รับประโยชน์และข้อคิดเห็น จากการจัดทำเวทีเจรจาภาคี

พบว่าส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ในระดับมากถึงมากที่สุด และเห็นควรจัดทุกปี มีบางประเด็นที่ยังเห็นว่าการนำแผนไปสู่การแก้ไขปัญหาในกลุ่มเป้าหมายคนจนยังเห็นว่าอยู่ในระดับน้อยร้อยละ 40 และข้อคิดเห็นว่าส่วนราชการจะนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงระดับน้อยร้อยละ 37.1 ส่วนหน่วยงานที่เห็นว่าได้ประโยชน์จากการเจรจาภาคีจัดทำแผน คือหน่วยงาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาชุมชน และเกษตร และหลังการจัดเจรจาภาคีควรมีการจัดเวทีติดตามความก้าวหน้าของการรับแผนของชุมชนบรรจุในแผนรายจ่ายประจำปี ของท้องถิ่นและส่วนราชการ และเห็นว่าควรมีการติดตามความก้าวหน้าโครงการหลังเจรจาภาคี ดังตารางที่31,32,33

ตารางที่ 31 : การได้รับประโยชน์และข้อคิดเห็น จากการจัดทำเวทีเจรจาภาคี

เนื้อหา	ระดับการได้ประโยชน์ร้อยละ			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. การจัดทำเจรจาภาคีแผนชุมชนแก้ไข ปัญหาความยากจนชุมชนได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด	5.7	80.00	11.4	0
2. การจัดทำเจรจาภาคีเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้การจัดทำแผนขององค์กรส่วนท้องถิ่นน้อยเพียงใด	14.3	74.3	11.4	0
3. การจัดทำเจรจาภาคีทำให้เกิดการบริหารงานส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใสเรื่องการทำแผนและงบประมาณเพียงใด	14.3	74.3	11.4	0
4. การจัดทำเจรจาภาคีทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนจากทุกภาคส่วนเพียงใด	5.7	58.7	8.6	0
5. การจัดทำเจรจาภาคีจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มที่มีปัญหาความยากจนในชุมชนมากน้อยเพียงใด	8.6	51.4	40	0
6. แผนจากการเจรจาภาคีได้ใช้ประโยชน์นำไปเป็นโครงการของหมู่บ้าน SML เพียงใด	0	77.1	22.9	
7. แผนจากการเจรจาภาคีชุมชนจะนำไปสู่การปฏิบัติมากน้อยเพียงใด	5.7	68.6	25.7	
8. องค์กรส่วนท้องถิ่นจะนำแผนไปเสนอการสนับสนุนหรือการปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงใด	0	71.4	28.6	
9. หน่วยงานราชการจะนำแผนที่เสนอไปสู่การสนับสนุนหรือปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงใด	5.7	51.7	37.1	
10. ควรมีการจัดเวทีเจรจาภาคีอย่างนี้ทุกปีหรือไม่	31.4	65.4	2.9	
รวม	5.7	80.0	11.4	

ตารางที่ 32 หน่วยงานที่ได้ประโยชน์จากการทำเจรจาภาคีมากที่สุด

หน่วยงาน	ลำดับ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1
พัฒนาชุมชน	2
เกษตร	3
ส่วนปกครอง	4
สาธารณสุข	4
ศึกษา	5
ตำรวจ	6

ตารางที่33 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเห็นควรให้มีการประชุมสรุปความก้าวหน้าหรือประเมินผลการ

ดำเนินงานโครงการ ที่ได้จากการเจรจาภาคี

ประเด็น	ร้อยละ
ควรจัดอย่างยิ่ง	54.3
จัดหรือไม่ก็ได้	45.7
ไม่ควรจัด	0

4.2.1.8 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผน

ปัญหาอุปสรรค

1. การมีส่วนร่วมของวิทยากร ครู ก บางหน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมน้อยมากเนื่องจากติดราชการ
2. การแต่งตั้งหน่วยงานที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยตรงทำให้ไม่สนใจร่วม
3. เวลาเร่งรัดแผนจึงไม่ตรงกับปัญหาประชาชนมากนัก
4. มีบางตำบลไม่ให้ชุมชนนำเสนอโครงการในเวทีเจรจาภาคี แต่สรุปผลจากการเอกสารแผนชุมชนเท่านั้น
5. ผู้บริหารของ อบต. สนใจแผนและโครงการที่ตรงกับนโยบายการหาเสียง
6. ปลัด อบต. ไม่ค่อยร่วมกิจกรรมแผนชุมชน
7. ส่วนราชการในระดับอำเภอเข้าร่วมน้อยหรือมอบหมายให้คนมาร่วมที่ไม่สามารถตัดสินใจได้

ข้อเสนอแนะ

1. วิทยากรครู ข.ควรพัฒนามาจากคนในชุมชน
2. แผนชุมชนเป็นเรื่องดีควรทำทุกปี ทุกระดับ เปลี่ยนผู้บริหารของจังหวัด ไม่ควรเปลี่ยนวิธีทำแผนอย่างนี้

4.3 กรณีการศึกษา : กระบวนการจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน อำเภอนามน

4.3.1 การจัดทำแผนชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ระดับหมู่บ้าน

4.3.1.1 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การเตรียมการการสำรวจข้อมูลรายครัวเรือนของหมู่บ้าน

- 1) มีการ คัดเลือกคณะกรรมการจัดทำแผนชุมชน โดยชุมชน โดยมีความหลากหลายกลุ่มโดยยึดตำแหน่งตามที่ทางอำเภอแจ้งมาที่เป็นคณะทำงานจัดทำแผนระดับหมู่บ้าน
- 2) มีการเตรียมความพร้อม อบรรม 2 ครั้ง คือ ครั้งแรก ฝึกอบรมรวมระดับอำเภอ 1 ครั้ง ชี้แจงโครงการ/เครื่องมือเก็บข้อมูล ครั้งที่สอง ระดับพื้นที่ในชุมชน 1 ครั้ง ทำความเข้าใจเครื่องมือ /แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการสำรวจ ประมาณ 1 คน ต่อ 3 ครอบครั้ว

1.2.กระบวนการสำรวจ

- 1.) ผู้นำคัดเลือกคณะกรรมการ
- 2.) ชี้แจงโครงการ
- 3.) ชี้แจงเครื่องมือคณะกรรมการ
- 4.) แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
- 5) ลงสำรวจ

คณะกรรมการแผนชุมชน ใช้เวลานาน 1-2 ชั่วโมงต่อครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดี

ปัญหาอุปสรรคในการเก็บข้อมูล

- 1) เวลาสั้น/เร่งรีบ
- 2) ความเข้าใจในเครื่องมือ ยังมีเนืองมีคนอายุมาก (อสม. 50 ปี ขึ้นไป)

4.3.1.2 นำข้อมูลมารวบรวมและวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล : กรณีศึกษาบ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการสำรวจข้อมูล ทุกครัวเรือน จำนวน 66 ครัวเรือน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้
 ที่ทำกิน มีที่ทำกินเฉลี่ย 13.2 ไร่ต่อครัวเรือน มีโฉนด ร้อยละ 79.36 และพบว่า คิดงานองร้อยละ 30.15
 มีครัวเรือนที่ต้องเช่าที่ทำกินจำนวน 6 หลังคาเรือน
 อาชีพและรายได้ รายได้เฉลี่ย 76,732 ต่อครัวเรือนต่อปี

- ส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการผลิตทางการเกษตร (ร้อยละ 68.45) โดยพบว่าส่วนใหญ่มีรายได้จากการทำนา (ร้อยละ 29.52) มีรายได้เฉลี่ย 29,321 บาทต่อปี มูลค่ามวลรวมทั้งหมดบ้าน 1,519,400 บาท รองลงมาคือการค้าเลี้ยงวัว (ร้อยละ 26.99) มีรายได้เฉลี่ย 44,096 บาทต่อปีของครัวเรือนที่เลี้ยง มวลรวมทั้งหมดบ้าน 1,367,000บาท และพบว่ารายได้จากการปลูกผักมีเพียงร้อยละ 0.66
- รองลงมาคือรายได้เสริมจากการรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ13.17)เฉลี่ย 23,825 ต่อปีมูลค่ามวลรวม 667,100 บาท และลูกหลานส่งมาให้ (ร้อยละ7.19) เฉลี่ย5,778 บาทต่อปี มูลค่ามวลรวม 364,000 บาท

ทรัพย์สิน

- บ้านมูลค่าเฉลี่ย 83,016 บาท
- รถยนต์ประมาณ บ้านละ 10 คัน
- จักรยานยนต์ เฉลี่ย ครัวเรือนละ 1 คัน
- รถไถเดินตามเฉลี่ย มีร้อยละ 50 ของครัวเรือน
- ตู้เย็น มีร้อยละ 84.85 ของครัวเรือน
- โทรี มีร้อยละ 87.01 ของครัวเรือน
- พัดลมมีร้อยละ 100 ของ ครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 2 เครื่อง
- เครื่องฉายซีดีมีร้อยละ 56.06 ของครัวเรือน
- โทรศัพท์มือถือมีร้อยละ 75.75 ครัวเรือน มีระหว่าง 1-4 เครื่อง ต่อครัวเรือน
- โทรศัพท์บ้านมีเพียงร้อยละ 3.3 ของครัวเรือน

รายจ่าย ภาพรวมมีรายจ่ายเฉลี่ย 63,500.7 บาท ต่อครัวเรือน

เป็นหนี้ในระบบ ร้อยละ 72.85 ของครัวเรือน หนี้นอกระบบ ร้อยละ 30

- หนี้สินเฉลี่ย 60,463 ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นหนี้จาก ธกส. ร้อยละ65.78 เฉลี่ย 39,771 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมดบ้านรวม 2,784,000 บาทรองลงมานี้กองทุนเงินล้าน ร้อยละ 14.30 เฉลี่ย 8,647 บาทต่อครัวเรือนทั้งหมดบ้านรวม 605,300 บาท

หนี้ในระบบมูลค่า 728,500 บาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้จาก นายทุนและญาติ

- รายจ่ายครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหมวดอาหาร ร้อยละ 35.14 มูลค่า 1,015,626 บาท รองลงมาเป็นหมวดสาธารณูปโภค ร้อยละ 18.78 มูลค่า 579,118 บาท เป็นค่าน้ำมัน การเกษตรประมาณ 122,000 ต่อหมู่บ้าน (เฉลี่ย 2,931.0 ต่อครัวเรือน) และมีรายจ่ายที่ไม่จำเป็นจากเหล้าและบุหรี่ ร้อยละ 5 ของรายจ่าย (ประมาณ 136,000 บาทต่อหมู่บ้าน) ซึ่งมากกว่าค่าน้ำมันการเกษตรส่วนค่าโทรศัพท์มือถือมีมูลค่ารวมทั้งหมู่บ้าน 89,270 บาทต่อปีซึ่งพอกับค่าไฟฟ้า มูลค่า 81,810 บาท ส่วนการซื้อหอยปีละ 30,500 ต่อหมู่บ้าน ค่าใช้จ่ายเพื่อการผลิตทางการเกษตร มูลค่า 366,200 บาทส่วนใหญ่เป็นค่าน้ำมัน จำนวน 123,100 บาทรองมาเป็นค่าปุ๋ยเคมี 92,340 และค่าจ้างแรงงาน 84,060 บาท และยังพบว่าทั้งหมู่บ้านมีการบริจาคทำบุญปีละ 40,400 บาท

ความมั่นคงทางด้านอาหาร

- ครัวเรือนที่ต้องซื้อข้าวสารกิน ร้อยละ 57.57 เฉลี่ย 9,509 บาท/ครัวเรือนมูลค่า 399,390 บาท
- ทำปุ๋ยเองโดยทำปุ๋ยคอกและชีวภาพ ร้อยละ 40.90 แต่ไม่พอใช้
- ฟังฟังปุ๋ยเคมี ร้อยละ 92.42 เฉลี่ย 2,198.6 ต่อครัวเรือน

ข้อมูลที่ชาวบ้านในชุมชนบอกว่าครัวเรือนที่ยากจนจริงๆมีประมาณ ร้อยละ 10 ของครัวเรือน

สรุป รายรับ ลบรายจ่าย โดยเฉลี่ย รายได้ 76,732 บาทต่อปี - รายจ่าย 63,500 บาท ต่อปี
เงินคงเหลือ 13,232 บาทต่อปี

4.3.1.3 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน

- ไม่มีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์วิเคราะห์ เนื่องจากต้องรีบส่งให้เจ้าหน้าที่ โดยมีเงื่อนไขคือถ้าไม่ส่งจะไม่ได้รับค่าตอบแทนในการสำรวจ โดยจัดทำแผนก่อนค่อยมีการสำรวจข้อมูล
- ไม่มีเจ้าหน้าที่มาร่วมวิเคราะห์
- เหตุปัญหาความยากจนของคนในชุมชน

1) หนี้สิน สาเหตุจาก กู้ยืมมาลงทุนด้านการเกษตร ใช้จ่ายในครัวเรือน/สร้างบ้าน/ซื้อรถไถ/กู้ใช้

หนี้

2) รายจ่ายในครัวเรือนประมาณ ร้อยละ 80 นำมาจ้าง ทำการเกษตรทุกขั้นตอนเนื่องจาก แรงงานไม่พอ แรงงาน อายุมาก การเคลื่อนย้ายแรงงานไปกรุงเทพ ค่านิยมอยากเสร็จเร็วๆ จะได้ไปรับจ้าง ลูกส่งเงินมาให้จ้าง วัฒนธรรมการพึ่งพาตนเองและประเพณีช่วยเหลือกันโดยการลงแขกไม่มี ขาดความอดทน อดกลั้น อดออม ไม่มีวินัยการใช้เงิน

3) ที่ทำกินไม่พอและไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเองต้องเช่า

4) ขาดน้ำทำการเกษตร ไม่มีแหล่งน้ำ

ผลจากการสำรวจ 4 ท. กับกลุ่มเป้าหมายคนจนที่ลงทะเบียน คนในชุมชนยังรับรู้และยังไม่การสำรวจ ข้อมูลจึงไม่ได้นำไปร่วมในการวิเคราะห์จัดทำแผน

4.3.1.4 แผนของชุมชน

ความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล ปัญหาของชุมชน กลุ่มเป้าหมายกับแผนที่จัดทำ ชุมชนได้จัดทำแผนงานโครงการ จำนวน 5 โครงการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแผนพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจ โดยเป็นแผนชุมชนทำเอง 2 โครงการ โครงการร่วมทำ 2 โครงการ และโครงการที่ขอสนับสนุนจากผู้ว่า CEO จำนวน 1 โครงการซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ ดังนี้

ที่	ชื่อโครงการ	งบประมาณ	ประเภทแผน			หน่วยงานขอรับการสนับสนุน
			ทำเอง	ร่วมทำ	รัฐทำให้	
1	ทอดผ้า	15,000	✓			อบต.
2	เลี้ยงไก่พื้นเมือง	40,000	✓			อบต.
3	เครื่องอัดรีดลูก	800,000		✓		อบต.
4	เครื่องอัดเม็ดปุ๋ยชีวภาพ	500,000		✓		อบต.
5	ป้อน้ำมันชุมชน	1,000,000			✓	CEO

ซึ่งชุมชนเห็นว่าส่วนมีความสัมพันธ์กันกับข้อมูลที่เป็นปัญหาภาพรวมของชุมชน คือชุมชนมีรายได้น้อยรายจ่ายมาก และสภาพพื้นที่ทำการเกษตรไม่ได้ดีเนื่องจากแห้งแล้ง ผู้นำชุมชนกล่าวว่า “ตอนทำแผนก็บอกให้ฝนมาๆฝนให้ไกลๆจึงคิดตั้งแต่โครงการใหญ่ๆเช่น โครงการตั้งป้อน้ำมัน โรงปุ๋ยชีวภาพ โรงงานผลิตอัดรีดลูก ซึ่งจริงๆ ก็สัมพันธ์กับปัญหาภาพรวมของชุมชนทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหารายจ่ายค่าปุ๋ยเคมีมาก/หนี้สินมาก/ที่ทำกินน้อย/ไม่มีที่ทำกิน แต่ที่ไม่มีแผนที่แก้ไขกลุ่มเป้าหมายคนจนรายบุคคลเพราะเห็นว่าเป็นแผนชุมชนต้องแก้ภาพรวมทั้งชุมชน”

5. ความต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนรายบุคคล จากการสอบถามกลุ่มที่มีปัญหาความยากจนถ้า หากมีศูนย์ฝึกอบรม ปรับแนวคิดพัฒนาจิตใจ/ฝึกอบรมอาชีพ สนใจไปร่วมหรือไม่ พบว่ามีความสนใจร้อยละ 50 ส่วนที่เหลือไม่ความเห็นเนื่องจากยังไม่ทราบรายละเอียด

6. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการนำแผนไปสู่ปฏิบัติจริง เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ร้อยละ 100 บอกว่าควรให้มอบผู้นำชุมชน อบต./ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ติดตามแผนงานโครงการที่เสนอไปในระดับต่างๆ

7. ปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะกระบวนการจัดทำแผน เห็นมีปัญหาระยะเวลามีน้อย และมีข้อเสนอคือ

- 1) ควรให้มีเวลามากกว่านี้ตั้งแต่การสำรวจข้อมูล การวิเคราะห์ จัดทำแผน
- 2) ควรให้มีการ ทบทวนแผนชุมชนทุกปีหรือบ่อยๆก็จะดีมาก
- 3) มอบหมายให้ตัวแทนของชุมชนที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ติดตามโดยตรงหน่วยงานองค์กรที่ชุมชนเสนอแผนไปขอรับการสนับสนุน
- 4) ควรมีแผนพัฒนาคน ลดละเลิกอบายมุข หรือแผนแก้ไขปัญหาลังคมด้วยเนื่องจากเห็นว่าแผนแผนแก้ไขปัญหาลังคมยากจนจึงมีแต่แผนด้านอาชีพ
- 5) กระบวนการจัดทำแผนควรให้เกิดการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นในทุกกลุ่มและภาคีการที่เกี่ยวข้อง

4.3.2 สรุปการติดตามประเมินผลการจัดทำแผนชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ระดับตำบลยอดแกง

คณะทำงาน สดจ.ปช.ระดับจังหวัด จำนวน 6 คน ได้ออกติดตามกระบวนการแผนของตำบลยอดแกง โดยใช้กระบวนการ สันทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ร่วมสนทนาประกอบด้วยนายก อบต.ปลัด และกรรมการบริหาร จำนวน 8 คน ผลการศึกษามีดังนี้

1. การบรรจุแผนงานโครงการ ปี 49 ในแผนท้องถิ่น ยังไม่ได้บรรจุแผนเนื่องจากยังไม่ประชุมรับรองแผน เพราะช่วงที่นำเสนอแผนนายกอบต.ยังไม่รับรองการเลือกตั้ง แต่นำแผนที่ชุมชนนำเสนอจากเวทีเจรจาภาคี อบต.ได้นำเข้าในแผนที่จะเสนอการเห็นชอบทั้งหมด เนื่องจากเห็นว่าเป็นแผนที่เกิดจากความต้องการของชุมชนจริงและผ่านการรับรองโดยกระบวนการประชาคมของชุมชนแล้ว อบต.จะส่งคณะทำงานออกติดตามสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากชุมชนอีกครั้ง และนายก อบต.เห็นว่าแผนที่เสนอมาสอดคล้องกับนโยบายตามที่เคยหาเสียงไว้ได้แก่ ด้านการศึกษา การพัฒนาคน การส่งเสริมอาชีพและรายได้ การแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นต้น
2. การประสานแผน ของ อบต.ยังไม่มีมีการประสานแผนที่เสนอไปให้กับหน่วยงานอื่น
3. ได้นำแผนชุมชนที่เสนอมาดูรายละเอียดความเป็นมา ความเป็นไป ได้ ดูการมีส่วนร่วมของชุมชนเช่นเวทีประชาคม
4. กระบวนการแผนฯ อบต.ได้นำมาใช้ประโยชน์ในเรื่องดังต่อไปนี้
 - 1) ทำให้ชุมชนจัดเวทีเสนอแผนแก้ปัญหาและความต้องการ
 - 2) ต้องการให้เป็นต้นแบบในการนำแผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา
5. แผนแก้ปัญหาลังคมและความยากจนของอบต. พบว่ายังไม่มีโดยตรง เพราะแผนยังไม่ผ่านสภาแต่ อบต.มีนโยบายและเริ่มให้ความสำคัญแผนด้านนี้มากขึ้น

6. หากให้ออบต.เป็นตำบลต้นแบบ ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน อบต.ยินดีที่จะเป็นศูนย์กลางในการนำแผนสู่การปฏิบัติซึ่งส่วนราชการและหน่วยงานต่างๆจะต้องประสานแผนงาน ผ่านมาให้อบต.เป็นผู้ประสานกับชุมชนหรือพื้นที่ให้และกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันเป็นเชิงบูรณาการเนื่องจากที่ผ่านมาเวลาหน่วยงานราชการหรือองค์กรต่างๆนำโครงการมาบางทีก็ทับซ้อนกับโครงการ อบต.หรือบางที อบต.ไม่รับทราบด้วย

7. ปัญหาอุปสรรคในการทำแผน

เวลาน้อย มีข้อเสนอคือควรมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ นำผลการประเมินมาปรับแผนเพื่อมาแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกระดับ

4.3.3 การติดตามประเมินผลการจัดทำแผนชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ระดับอำเภอ

คณะทำงาน ศตจ.ปชช.ระดับจังหวัด จำนวน 6 คน ได้ออกติดตามกระบวนการแผนของอำเภอนามน โดยใช้กระบวนการ สันทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ร่วมสนทนาประกอบด้วยคณะวิทยากรครู ข.และผู้ประสานแผนระดับอำเภอ จากหน่วยงาน เกษตร พัฒนาชุมชน สาธารณสุข คุรุมัธยม ประถมศึกษา กศน. ตำรวจ ปลัดอบต.เทศบาล และปลัดอำเภอ รวมทั้งสิ้นจำนวน 19 คน ผลการศึกษามีดังนี้

1. การนำแผนระดับตำบลมาวิเคราะห์ และประสานแผน มีหน่วยงานหลักในการวิเคราะห์ คือพัฒนาชุมชน โดยการจำแนกแผนเป็นแผนชุมชนทำได้เอง ร่วมทำและ รัฐทำให้ และมีการส่งต่อหน่วยงานที่รับแผนของชุมชนเข้าบรรจุเป็นแผนหน่วยงานในปี 2549 ได้แก่เกษตรอำเภอ องค์กรส่วนท้องถิ่น รับโครงการ ปุ๋ยชีวภาพ สาธารณสุขตำบลรับโครงการส่งเสริมการออกกำลังกาย

2. การนำแผนชุมชนมาปรับกลยุทธ์ระดับตำบลอำเภอของหน่วยงาน แผนชุมชนและข้อมูลที่ได้มา เห็นว่าควรมาใช้ประโยชน์ในการปรับยุทธศาสตร์อำเภอในการแก้ปัญหาสังคมและความยากจนโดย นำมาวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ ประสานเจ้าภาพ แต่เนื่องจากในปี 2549 ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์อำเภอไว้แล้ว จึงไม่ได้นำข้อมูลที่ได้จากแผนชุมชนมาปรับยุทธศาสตร์อำเภอ

3. การกำหนดเป้าหมาย คนจน โดยภาพรวมทั้งอำเภอยังไม่ชัดเจน การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหารายบุคคลหรือครัวเรือน ยังไม่ชัดเจนและจากการเคาะประตูบ้านการวานแก่น “พบว่าบางครัวเรือนที่ลงทะเบียนคนจนไว้ไม่จริงตามนิยาม เพียงแต่มีนี้นิสินที่เกิดจากกู้ยืมมาประกอบอาชีพ บางครัวเรือนมีรถยนต์ 2 คัน บ้านหลังโตที่ผ่านการทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนยังต้องรอคำสั่งจากหน่วยเหนือว่าจะให้ทำอะไร” ตามภารกิจหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งยังไม่มีกระบวนการทั้งกิจกรรมและคณะทำงาน

4. การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ แผนแก้ปัญหาความยากจนปี 49 ของอำเภอ ในการแปลงไปสู่การปฏิบัติกลุ่มเป้าหมาย ไม่มีโดยตรง เมื่อดูความสอดคล้องกับแผนชุมชนเสนอมายังขาดการมอบหมายเจ้าภาพรับผิดชอบโดยตรงไม่มี

5. ปัญหาอุปสรรคในการทำแผน

- 1) เวลาค้น
 - 2) ขาดเจ้าภาพรับผิดชอบในการจัดการและประสานแผนชุมชนเป็นเพียงทำแผนส่งจังหวัดให้ทันเท่านั้น
 - 3) ความไม่แน่ใจของชาวบ้านที่จะได้รับสนับสนุน
- ข้อเสนอแนะ**

ควรมีการทบทวนแผนทุกระดับและ ควรมีการติดตามประเมินผลแผนว่าได้รับการตอบสนองที่โครงการหน่วยงานไหนรับไปดำเนินการ

6. กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการทำแผนของครู ก. ครู ข.

- 1) ได้รู้จักกันหลายหน่วยงานทำให้เกิดการประสานงานแบบไม่เป็นทางการตามมา
- 2) เกิดการทำงานเป็นทีมเชิงบูรณาการ

7. ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดกระบวนการแก้ปัญหาสังคมและความยากจน

- 1) ควรมีหมู่บ้านต้นแบบแก้ปัญหาความยากจนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานของหน่วยงานเชิงบูรณาการ
- 2) บริหารจัดการแผนทุกระดับ จังหวัด อำเภอ ตำบลและท้อง ถิ่น ควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
เชื่อมต่อให้เป็นนโยบายที่สำคัญของจังหวัด
- 3) สร้างกระแสและให้เกิดความมั่นใจเรื่องแผนพัฒนาแก้ปัญหาความยากจน ว่าจะแก้ปัญหาได้จริงไม่ใช่ทำแผนแล้วเลิก
- 4) ทีมครู ก.ครู ข. ในการทำแผนแก้ไขปัญหาด้านสังคมและความยากจนยินดีจะทำงานต่อในการนำแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการบูรณาการขอเพียงแต่จังหวัดมีคำสั่งให้ปฏิบัติงาน เพราะเห็นว่าได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งในเชิงกิจกรรมและพื้นที่เนื่องจากเวลาลงชุมชนหน่วยงานเดียวไม่สามารถตอบคำถามหรือตอบสนองต่อปัญหาของชุมชนได้
ทุกเรื่อง

บทที่ 5

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคม และความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้นำร่องในการดำเนินงานตามโครงการแก้ไขปัญหาด้านสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ โดยใช้แผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนในภาคประชาชน ในหลายชุมชนมีบทเรียนสิ่งดีๆ ที่เกิดจากศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ ที่จะสามารถเชื่อมประสานกับกระบวนการแผนชุมชนที่เสนอความต้องการด้านการพัฒนาอาชีพโดยเฉพาะด้านการเกษตร หรืออื่นๆ ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนในภาคประชาชนที่เป็นระบบเครือข่าย

จึงได้ทำการศึกษาถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้ชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษารูปแบบการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน 2) เพื่อศึกษาศักยภาพที่เป็นผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน 3) เพื่อศึกษาความต้องการจัดทำแผนในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ชุมชน โดยการเจาะจงเลือกอำเภอละ 1 ศูนย์ จำนวน 18 ศูนย์ เก็บข้อมูลระหว่างเดือน สิงหาคม 2548- กันยายน 2548 การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษา มีดังนี้

5.1 รูปแบบการดำเนินงานของศูนย์ แบ่งเป็น 4 ด้านคือ ศูนย์เรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และทฤษฎีใหม่ ศูนย์เรียนรู้ด้านสวัสดิการชุมชน ศูนย์เรียนรู้ด้านวิสาหกิจชุมชน และ ศูนย์เรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยมีรูปแบบการดำเนินงานจำแนกตามด้านดังนี้

1.1 ศูนย์เรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และทฤษฎีใหม่

แนวคิดหลัก

วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายพึ่งพาตัวเอง ลดเลิกอบายมุขและไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความเป็นอยู่ มีความพอเพียง ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตใจเข้มแข็ง อดทน และเป็นคนมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและทำการเกษตรอินทรีย์ปฏิเสธการใช้ปุ๋ยและสารเคมี

กิจกรรมหลักในการดำเนินงานคือ

- ปลุกพืช ผัก เห็ด ทำนา ประมงแบบ ปลอดภัย
- การผลิตปุ๋ยชีวภาพทั้งการใช้เอง และจำหน่าย
- ผลิตสารไล่แมลง น้ำหมักชีวภาพเร่งการเจริญเติบโตของพืช
- แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่
- การจัดการและการใช้ประโยชน์พื้นที่ทำกินในเรื่องน้ำ ปลุกพืชหมุนเวียน ในพื้นที่จำกัด เริ่มต้นตั้งแต่ 1 ไร่ หรือแ่งจนเริ่มต้นที่ 1 ไร่
- ฝึกอบรมถ่ายทอดประสบการณ์ และสาธิตการทำเกษตรอินทรีย์ และเกษตรทฤษฎีใหม่ ให้กับสมาชิก เครือข่าย และที่ส่วนราชการส่งมา
- พัฒนางานเกษตรอินทรีย์ ให้ใช้กับกลุ่มอาชีพหลักในชุมชน ได้แก่ ปลุกพืช ผัก ข้าว ไร่อ้อยอินทรีย์, ยางพาราอินทรีย์, มันอินทรีย์, ถั่วลิสงอินทรีย์
- การแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร เป็นอาหาร เครื่องดื่มเพื่อการจำหน่าย
- การจำหน่ายผลผลิต ให้กับคนในชุมชน แม่ค้าที่มารับตรง นำไปขายตลาด
- การปรับทัศนคติ พฤติกรรม เพื่อการพึ่งตนเองของสมาชิกทั้งในเรื่องอาหาร ปลอดภัย การดูแลสุขภาพ ส่งเสริมสุขภาพ แบบธรรมชาติ

การบริหารจัดการ

- จัดโครงสร้างในรูปคณะกรรมการ กำหนดกติกาข้อตกลงร่วมกันในการประชุมและการทำเกษตรปลอดภัยอย่างเคร่งครัด
- รวมกลุ่มออมทรัพย์ สวัสดิการทางการเงินของสมาชิกในกลุ่ม
- การจัดการงบประมาณ โดยการแสวงหาทุนจากท้องถิ่น หน่วยงานราชการ องค์กรภาคเอกชน และจากสมาชิก

1.2 ศูนย์เรียนรู้ด้านสวัสดิการชุมชน

แนวคิดหลัก

ใช้หลักเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ สัจจะอมทรัพย์ ความเท่าเทียม อำนวยประโยชน์ แก่กัน ใช้พลังกลุ่มคนที่มีความรักสามัคคี ศรัทธา มีสัจจะ ร่วมกันขับเคลื่อนงานในชุมชน โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมหลัก

- การจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- สวัสดิการกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเพื่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ
- กองทุนเลี้ยงกระบือ
- หมู่บ้านต้นแบบไม่ขายเหล้าบุหรี่วิสกี้
- ระบบน้ำประปาชุมชนฟรี

- การเกษตรวิถีธรรมชาติ
- การช่วยเหลือสวัสดิการ
- เผยแพร่ความรู้ข่าวสารต่าง ๆ สู่สมาชิก

การบริหารจัดการ

- จัดโครงสร้างในรูปคณะกรรมการ กำหนดกติกาข้อตกลงร่วมกันในการออมทรัพย์ การประชุม
- การระดมหุ้น การจัดทำบัญชี และการปันผล คำนึงสมาชิกและสวัสดิการ
- การแสวงหาทุนสนับสนุน จากองค์กรส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ และเอกชน

1.3 ศูนย์เรียนรู้ด้านวิสาหกิจชุมชน

แนวคิดหลัก

ส่งเสริมการ มีงานทำและ ลดรายจ่าย มีอาชีพเสริมรายได้เพิ่มขึ้นตลอดปี พร้อมทั้ง เพื่อช่วยเหลือครัวเรือน สามารถช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น การสร้างพลังกลุ่ม ลด ปัญหาการเอาเปรียบพ่อค้าคนกลาง และการเพิ่มมูลค่ากับผลิตภัณฑ์ชุมชน

กิจกรรมหลัก

- กลุ่มแม่บ้านใช้วัตถุดิบมาแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าและแก้ปัญหาเรื่องราคา ผลผลิต การเกษตรตกต่ำ ได้แก่การแปรรูปถั่วลิสง ฟักทอง
- ระบบตลาด การจำหน่ายในชุมชนและตลาดนอกพื้นที่ โดยจะผลิตและนำไปจำหน่ายเองส่งตามร้านค้าและงานต่าง ๆ
- แปรรูปผลผลิตการเกษตร ข้าวเกรียบฟักทอง ข้าวถั่วลิสง
- ทอผ้า สมาชิกจะทอไว้ใช้เองและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมเพื่อไม่ให้ว่างงาน
- การปลูก แปรรูปสมุนไพร เป็นอาหารและเครื่องดื่ม
- การนำวัสดุท้องถิ่นที่มีอยู่เช่นตอไม้ เถาวัลย์ เศษไม้มาทำเฟอร์นิเจอร์
- การออมทรัพย์ของสมาชิกและสวัสดิการกลุ่ม

การจัดการ

- จัดโครงสร้างในรูปคณะกรรมการ กำหนดกติกาข้อตกลงร่วมกัน
- รวมกลุ่มออมทรัพย์ สวัสดิการทางการเงินของสมาชิกในกลุ่ม
- การจัดการงบประมาณ โดยการแสวงหาทุนจากท้องถิ่น หน่วยงานราชการ องค์กรภาคเอกชน และจากสมาชิก

1.4 ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ

แนวคิดหลัก

รักษาทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ สมุนไพร ของป่าต่างๆ ปรับแนวคิดคนในชุมชนในการอนุรักษ์และหวงแหน พื้นที่ส่วนที่ถูกละเลยทำลาย การใช้ประโยชน์ป่าแบบยั่งยืน

กิจกรรมหลัก

- (1) กิจกรรมดูแลรักษาป่า มีคณะกรรมการและสมาชิกร่วมกิจกรรม
- (2) ปลูกป่าเพิ่มในส่วนที่เคยถูกละเลยทำลาย ให้เต็มพื้นที่
- (3) แบ่งเขตหวงห้ามและเขตอนุรักษ์ให้เข้าไปเก็บเกี่ยวผลประโยชน์
- (4) กำหนดเขตป่าและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอย่างชัดเจน
- (5) การถ่ายทอดความรู้ฝึกอบรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่บริเวณองค์กร
- (6) การสร้างโรงเรียนเพาะพันธุ์ไม้ และสมุนไพร

การจัดการ

- มีการจัดโครงสร้างบริหารงานของคณะกรรมการ มีประธานกรรมการ รองประธาน ทรัพยากร เลขานุการ กรรมการ และฝ่ายต่างๆ
- กำหนดกติกาป่า พร้อมทั้งมีการทำป่าประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและคณะกรรมการได้ปฏิบัติตาม

5.2 ศักยภาพที่เป็นผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน

พบว่าศูนย์ที่ศักยภาพสามารถถ่ายทอดความรู้ได้มี 4 ศูนย์ คือศูนย์เกษตรวิถีธรรมชาติ วัดป่าคำ ศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่บ้านดอนยุง โรงเรียนปลูกผักปลอดสารพิษบ้านดอนยานาง และศูนย์ ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนพึ่งตนเองบ้านโนนสะอาด อำเภอเมือง ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์คือ

สมาชิกกลุ่ม เกิดการพึ่งตนเอง มีความสามัคคี การสร้างพลังกลุ่ม เกิดการออมทรัพย์ มีแบบแผนชีวิตที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การถ่ายทอด มีการถ่ายทอดประสบการณ์ ให้กับสมาชิก เครือข่ายและหน่วยงานราชการ ส่งไปเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้ ปีละประมาณ 30-500 คนต่อปี

ความเข้มแข็งและความยั่งยืน มีการบริหารจัดการโดยชุมชน มีประสบการณ์การเรียนรู้และทำกิจกรรมต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการระดมทุนจากสมาชิกและจากส่วนท้องถิ่น ภาคราชการและเอกชน

5.3 ความต้องการจัดทำแผนในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพ

การพัฒนาหลักสูตร และทักษะการถ่ายทอด ต้องการทำหลักสูตรถ่ายทอดเฉพาะเรื่องของศูนย์และเสริมทักษะการถ่ายทอดให้คณะกรรมการของศูนย์

การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ต้องการพัฒนางานองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ การทำงานกลุ่ม การสร้างเครือข่าย และระบบตลาด

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ ชุมชน

การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ สร้างและพัฒนาทางโครงสร้างอาคาร เพิ่มเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์สาธิต การเรียนรู้ แผ่นพับเอกสารสิ่งพิมพ์

การเป็นเจ้าภาพแก้ไขปัญหาความยากจน ให้ท้องถิ่น หน่วยงานราชการ กำหนดเป้าหมายกลุ่มที่ปัญหาความยากจน ให้ศูนย์ทำแผนร่วมแก้ไขปัญหาพัฒนาศักยภาพและปรับเปลี่ยนทัศนคติ

การสนับสนุนงบประมาณ รัฐสนับสนุนงบประมาณเป็นกองทุนดำเนินการ

โดยความต้องการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพจำแนกตามด้านดังนี้

ศูนย์เรียนรู้ด้าน	ความต้องการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพ	แหล่งขอสนับสนุน
ด้านเกษตร	1 วัสดุอุปกรณ์สาธิตการผลิต	1 งบประมาณ CEO
อินทรีย์	2 เครื่องผสมปุ๋ย เครื่องอัดเม็ดปุ๋ย และอุปกรณ์บรรจุ	6 สำนักงานเกษตรจังหวัด
และทฤษฎีใหม่	3 โรงเรือนเพาะเห็ด เพาะพันธุ์พืช	7 องค์การส่วนท้องถิ่น (อบจ. เทศบาล และ อบต.)
	4 ต่อเติมซ่อมแซมอาคารศูนย์ฝึกอบรม	8 พัฒนาชุมชน
	5 ระบบน้ำ อุปกรณ์ระบบน้ำ เครื่องปั้มน้ำ	9 สาธารณสุข
	6 งบการฝึกอบรมและถ่ายทอดประมาณ 2-3 พันบาทต่อหัว รุ่นละ 3-5 วัน	10 ปศุสัตว์
	7 สื่อ วัสดุอุปกรณ์ การถ่ายทอด	11 ส่วนปกครอง
	8 จัดระบบตลาด ข้อมูลผู้บริโภค ราคา ฤดูกาล ชนิดพืช ผัก จัดที่เฉพาะ แหล่งจำหน่ายในตลาดในเทศบาล ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล	12 พัฒนาที่ดิน
	9 การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร	
	10 การสร้างเครือข่ายกับกลุ่มอื่นเช่นกลุ่มโรงสี กลุ่มเลี้ยงโค	
	11 จัดทำหลักสูตรพัฒนา ความรู้ทักษะการถ่ายทอด	
	12 การจัดหาที่ทำกินและขยายพื้นที่แปลงสาธิต	

ด้านสวัสดิการชุมชน	1 เครื่องอัดอัฐิปลูกประสานสร้างบ้านมั่นคงให้คนในชุมชนที่มีปัญหาความยากจน 2 กองทุนพัฒนาและขยายกิจกรรมกลุ่ม 3 การส่งเสริมพัฒนาอาชีพสมาชิก และกลุ่มในชุมชน 4 สื่อ วัสดุอุปกรณ์ การถ่ายทอด 5 ต่อเติมซ่อมแซมอาคารศูนย์ฝึกเรียนรู้	1 งบประมาณ CEO 2 สำนักงานเกษตรจังหวัด 3 องค์กรส่วนท้องถิ่น (อบจ.เทศบาลและ อบต.) 4 พัฒนาชุมชน
ด้านวิสาหกิจชุมชน	1 กองทุนพัฒนาและขยายกิจกรรมกลุ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2 ความรู้ทักษะการแปรรูป 3 ระบบการตลาด แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ 4 วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ การแปรรูป 5 พัฒนาจัดทำหลักสูตรและทักษะการถ่ายทอดความรู้ของกลุ่ม 6 การพัฒนาโรงเรือนและผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน 7 พัฒนาระบบการบริหารจัดการ 8 การประสานและสร้างเครือข่าย 9 การจัดหาที่ดินว่างเปล่าของทางราชการและเอกชนเป็นแปลงปลูกสมุนไพร พืช ผักผลไม้ ให้กับสมาชิกที่ปัญหาไม่มีที่ทำกิน	1 งบประมาณ CEO 2 สำนักงานเกษตรจังหวัด 3 องค์กรส่วนท้องถิ่น (อบจ.เทศบาลและ อบต.) 4 พัฒนาชุมชน 5 สาธารณสุข 6 ส่วนปกครอง 7 พัฒนาที่ดิน
ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ	1 หอประชุมและศูนย์เรียนรู้ 2 พัฒนาหลักสูตร ความรู้ทักษะผู้นำ 3 พัฒนาระบบการจัดการป่าชุมชนและป่า 4 งบประมาณในการอบรมถ่ายทอดสร้างจิตสำนึก ดูแลพิทักษ์ป่า 5 สร้างโรงเรือนและเพาะพันธุ์กล้าไม้ สมุนไพร	1 งบประมาณ CEO 2 สำนักงานเกษตรจังหวัด 3 องค์กรส่วนท้องถิ่น (อบจ.เทศบาลและ อบต.) 4 พัฒนาชุมชน 5 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วิจารณ์ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาศูนย์เรียนรู้ชุมชน เกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงาน ศักยภาพ และความต้องการพัฒนา จะพบว่า

รูปแบบการดำเนินงาน

- (1) แนวคิดหลักจะเป็นการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง การสร้างพลังกลุ่ม การปรับเปลี่ยนทัศนคติการดำรงชีวิต
- (2) ส่วนใหญ่ศูนย์เรียนรู้จะเป็นเรื่องเกษตรอินทรีย์เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัด กาฬสินธุ์เป็นพื้นที่ดินค้ำน้ำท่วม อาชีพส่วนใหญ่เป็นการเกษตรและการเกษตรอินทรีย์เป็นการลดรายจ่าย เสริมรายได้ การรักษาสุขภาพแวดล้อม การสร้างความมั่นคงทางอาหาร และ การสร้างเสริมสุขภาพเกษตรกร และผู้บริโภค
- (3) กลุ่มที่รวมกันเป็นสมาชิกในศูนย์เรียนรู้มีประสบการณ์ความล้มเหลวจากแบบแผนการเกษตรแบบแผนปัจจุบัน ระบบทุนนิยม การรวมกลุ่มทำให้เกิดพลังในการต่อรอง ความสามัคคี การเรียนรู้ในกลุ่ม ก่อให้เกิดระบบสวัสดิการชุมชน การออมทรัพย์ ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง
- (4) ระบบการจัดการเป็นการจัดการโดยคณะกรรมการศูนย์ ที่เป็นแบบเรียบง่ายสร้างกฎกติการ่วมกันตามลักษณะการดำเนินงานเพื่อให้เกิดระเบียบวินัย แต่ระบบการจัดการข้อมูล ระบบบัญชี การแสวงหางบประมาณยังพบว่าเป็นข้ออ่อนของศูนย์

ศักยภาพที่เป็นผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน

- (1) ทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิก มีทัศนคติที่ดีต่อการสร้างแบบแผนในการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและพึ่งตนเอง ทำให้เกิดผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในชุมชนที่เป็นแบบอย่างที่ดี
- (2) การถ่ายทอดประสบการณ์ เป็นการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในระหว่างสมาชิกและภายนอกซึ่งเป็นประสบการณ์จริง ทำให้เกิดทักษะประสบการณ์ตรง ไม่เสียเวลาการเรียนรู้ที่ผิดพลาดในอดีต และการเรียนรู้ไม่จำกัดเวลาราชการ ฤดูกาลและปีงบประมาณเหมือนศูนย์ของทางราชการ อัตราค่าใช้จ่ายสำหรับการฝึกอบรมไม่แพง หรือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ยังพบว่าความรู้หรือทักษะการถ่ายทอดยังไม่เป็นระบบแบบแผน ความไม่พร้อมของวัสดุอุปกรณ์สาธิต สภาพโรงเรียน และงบประมาณสนับสนุนในการถ่ายทอด
- (3) ทำให้เกิดเครือข่ายเพิ่มขึ้น
- (4) การแสวงหาทุน กลุ่มมีความเข้มแข็งที่สามารถแสวงหาแหล่งทุนและระดมทุนในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ จากสมาชิก ในชุมชน และจากภายนอก ไม่ต้องรอรอการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเดียว แต่ก็ยังพบว่าบางศูนย์ยังไม่ความเข้มแข็งเนื่องจากยังต้องรอรับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเดียว

ความต้องการจัดทำแผนในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพ

(1) การพัฒนาหลักสูตร และทักษะการถ่ายทอด ต้องการทำหลักสูตรถ่ายทอดเฉพาะเรื่องของ ศูนย์และเสริมทักษะการถ่ายทอดให้คณะกรรมการของศูนย์ ซึ่งพบว่าทุกศูนย์ยังไม่เคยมีการจัดทำ หลักสูตรการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะคณะกรรมการศูนย์ในการถ่ายทอด การบอกเล่าในบางครั้งทำให้ข้อมูลสูญหายไป

(2) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ พัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ การทำงาน กลุ่ม การสร้างเครือข่าย และระบบตลาด ให้สามารถเชื่อมโยงกันเนื่องจากการดำรงอยู่และการ พัฒนากิจกรรมการดำเนินของศูนย์ จะต้องเชื่อมโยงกับระบบตลาด แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การ เรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา

(3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ ชุมชน ซึ่งการจัดทำเพียง ประสิทธิภาพเดิมผลิตภัณฑ์เดิมอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปไว้มาก รวมทั้งปัจจุบันผู้บริโภคต้องการสินค้าที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ศูนย์เรียนรู้จึงต้องมีความรู้ทักษะ และข้อมูลเพียงพอสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

(4) การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ สร้างและพัฒนาทางโครงสร้างอาคาร เพิ่มเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ สาธิต การเรียนรู้ แผ่นพับเอกสารสิ่งพิมพ์ เนื่องจากมีความจำเป็นสำหรับการถ่ายทอด โดยพบว่าใน บางศูนย์โรงเรียนหรืออาคารเป็นแบบไม่ถาวรชำรุดทรุดโทรมเนื่องจากขาดงบประมาณและการ สนับสนุนทั้งจากท้องถิ่นและภาครัฐ

(5) การเป็นเจ้าภาพแก้ไขปัญหาความยากจน ให้ท้องถิ่น หน่วยงานราชการ กำหนดเป้าหมาย กลุ่มที่ปัญหาความยากจน ให้ศูนย์ทำแผนร่วมแก้ไขปัญหาด้านศักยภาพและปรับเปลี่ยนทัศนคติ เนื่องจากรูปแบบการถ่ายทอดเป็นประสบการณ์ตรง สมาชิกในศูนย์ส่วนใหญ่เคยประสบปัญหา ภาวะหนี้สินและความยากจน (คนเคยจน) จึงมีความเข้าใจสภาพสาเหตุและแนวทางการหลุดพ้น โดยเพียงแค่เริ่มการปรับทัศนคติที่ถูกต้องในจัดระเบียบแบบแผน การดำรงชีวิต การเรียนรู้ผู้เรียน สามารถเลือกศูนย์เรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการของตนเองได้

ศูนย์เรียนรู้กับกระบวนการแผนแก้ไขปัญหาด้านสังคมและความยากจน

- 1) เชื่อมโยงกับการปรับทัศนคติด้านแบบแผนการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน กลุ่มที่มีปัญหาความยากจน
- 2) การเสริมสร้างและพัฒนาทักษะอาชีพด้านการเกษตรแบบพึ่งตนเองเพื่อการลดรายจ่าย เสริม รายได้ในกลุ่มที่มีปัญหาความยากจนหรือผู้สนใจทั่วไป
- 3) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการแก้ ไขปัญหาด้านสังคมและความยากจนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน

- 1) จัดทำหลักสูตรของศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นการจัดการความรู้สำหรับการถ่ายทอดประสบการณ์ และสรุปบทเรียนการดำเนินงาน โดยให้คณะกรรมการศูนย์ สถาบันการศึกษา ภาควิชาการ เอกชนร่วมกันสังเคราะห์ และจัดทำหลักสูตร
- 2) การพัฒนาความรู้ทักษะของคณะกรรมการศูนย์ทั้งในเรื่องการจัดการและการถ่ายทอดหรือการเป็นครูฝึก
- 3) การพัฒนาลักษณะทางกายภาพ โครงสร้างโรงเรือน เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อม
- 4) การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ให้เท่าทันสถานการณ์ โดยรัฐให้การสนับสนุน
- 5) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากขึ้นตลอดจนขยายสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตร

ข้อเสนอแนะสำหรับการสนับสนุนของภาครัฐ

- 1) รัฐและองค์กรส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนในการพัฒนาศูนย์ทั้งในเรื่องการฝึกอบรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมืออุปกรณ์
- 2) การจัดทำฐานฐานข้อมูลให้หน่วยงานราชการ ท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งกลุ่มเป้าหมายในความรับผิดชอบไปรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งระบบการสนับสนุนงบประมาณให้ตรงกับภารกิจของหน่วยงานนั้นๆ
- 3) การกำหนดแผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนควบคู่กับโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ
- 4) ควรจัดเวทีให้มีการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างตัวแทนของศูนย์เรียนรู้ชุมชนกับภาควิชาการ ภาคราชการ ภาคเอกชน และท้องถิ่น เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาให้เชื่อมกับแผนพัฒนาจังหวัด แผนท้องถิ่น หรือแผนของหน่วยงานราชการ

บทที่ 6

สรุป วิจาร์ณ และ เ ส น อ แ น ะ

ศูนย์ประสานงานสนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อเอาชนะความยากจนภาคประชาชน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ทำโครงการศึกษาวิจัยศึกษารูปแบบการบูรณาการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จังหวัดกาฬสินธุ์ นาร่อง 35 ตำบล 395 หมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษา 1.) เพื่อศึกษาสถานการณ์และโครงการแก้ไขปัญหา สังคมและความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ 2.) เพื่อศึกษากระบวนการการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา สังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ 3.) เพื่อศึกษาผลการจัดทำแผน แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิง บูรณาการระดับชุมชนและการเจรจาภาคีแผนระดับตำบล 4.) เพื่อศึกษาศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อ แก้ไขปัญหา สังคมและความยากจน การศึกษาครั้งนี้ ใช้รูปแบบวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.1.1 สรุปสถานการณ์ปัญหาสังคมและความยากจน และโครงการแก้ไขปัญหา ของจังหวัด กาฬสินธุ์ ปี 2548

1.1 สถานการณ์ ผู้มาลงทะเบียนความยากจน จำนวน 179,618 ราย

คิดเป็นร้อยละ 18.49 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด สาเหตุของปัญหา 3 อันดับแรก คือ

- ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ร้อยละ 48.99
- ปัญหาที่ดินทำกิน (ร้อยละ 48.99)
- ไม่มีที่อยู่อาศัย ร้อยละ 8.77

1.2 การจัดองค์กร มีคณะทำงาน 4 คณะ ประกอบด้วย

1. ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน
2. คณะทำงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ โดยมีคณะอนุกรรมการ 7 คณะ ตามประเภทการจดทะเบียนความยากจนมีส่วนร่วมราชการระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ
3. ะระทำงานส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ

ระดับอำเภอมี 4 คณะประกอบด้วย

1. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนอำเภอ
2. คณะทำงานแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคณจน
3. คณะเจรจาหนี้อำเภอ / กิ่งอำเภอ
4. คาราวานแก้จนอำเภอ/กิ่งอำเภอ และชุดปฏิบัติการแก้จนทุกตำบล

โดยสรุปคณะทำงานระดับจังหวัดอำเภอเป็นการแต่งตั้งตามแนวทางรัฐบาลกำหนด

1.3 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ

การแก้ไขปัญหาภาพรวมยังทำได้เพียง ร้อยละ 21.18 โดยปัญหานี้มีลักษณะประชาชน ปัญหาที่ดินทำกิน และคนจนไม่มีที่อยู่อาศัย ทำได้ ร้อยละ 27.68, 5.73 และ 3.02 ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญและจำนวนคนทะเลาะเบาะแว้งมาก และมีปัจจัยเกี่ยวข้องหลายเรื่องเช่นกฎหมายที่ดิน การกำหนดขอบเขตปัญหา โดยสาเหตุปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์มีโครงการรองรับดังนี้

- **ปัญหาที่ดินทำกิน** มีโครงการสำรวจจำนวนและประเภทที่ดินที่จะนำมาช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน ได้จำนวน 59,585 ไร่ แต่ความต้องการของผู้เดือดร้อนมีถึง 1,019,558 ไร่ โดยความเข้าใจของประชาชนเข้าใจว่า ถ้ามีที่ดินมากจะทำให้ปลูกพืชได้มากและจะแก้จนได้ ในขณะที่ที่ดินมีอยู่ยังใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่
- **ปัญหา ปัญหาคนเร่ร่อน** มีแนวทางคือเข้าไปศึกษาวิเคราะห์และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือ
- **ปัญหาให้ความช่วยเหลือนักเรียน/นักศึกษา** มีรายได้จากอาชีพที่เหมาะสมมอบหมายให้ส่วนราชการและภาคเอกชนทำโครงการจ้างงานนักเรียนนักศึกษา
- **ปัญหาการถูกละเลย** มีแนวทางคือเข้าไปสัมภาษณ์วิเคราะห์ปัญหาและ ส่ง เรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการแก้ไขปัญหา
- **ปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจน** มีโครงการบ้านเอื้ออาทรในเขตเทศบาล 2 โครงการแต่กลุ่มที่จดทะเบียนปัญหาที่อาศัย ได้จอง ร้อยละ 26.23 และส่วนใหญ่เป็นผู้จองทั้งไป ร้อยละ 73.66 และมีโครงการบ้านมั่นคง ที่สนับสนุนงบประมาณ โดย พอช. ซึ่งใช้งบประมาณ 8,030,000. บาท มีประชาชนในโครงการ 128 คน
- **ปัญหานี้สิน** ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ในชุมชน ได้จัดทำโครงการ สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะทำงานแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน โดยมีคณะเจรจาหนี้ 144 คณะ และมีการประกวดความสามารถของคณะเจรจาปรับโครงสร้างหนี้ในระบบ
- **ปัญหาอื่นๆ เช่น** ภัยแล้ง น้ำท่วม มีการจัดกลุ่มปัญหาและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ช่วยเหลือ

- ปัญหาอื่นๆ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม มีการจัดกลุ่มปัญหาและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ช่วยเหลือ
- โครงการคาราวานแก้จน ส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการด้านอื่นๆ (ร้อยละ 70.35) มากกว่ากลุ่มมีปัญหาความยาก

6.1.2 กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคม และความยากจนเชิงบูรณาการ

6.2.1.1 การบริหารจัดการ

1) โครงสร้างคณะทำงานจัดทำแผนชุมชน

มีการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการร่วมกัน ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนจากทุกระดับ 5 คณะ

- คณะทำงานระดับจังหวัด
- คณะวิทยากรจัดทำแผนชุมชนระดับจังหวัด (ครู ก.)
- คณะทำงานระดับอำเภอ
- คณะวิทยากรระดับตำบล (ครู ข.)
- แกนนำชุมชน

2) ด้านงบประมาณ มีการบูรณาการงบประมาณในการดำเนินโครงการ จาก 3 หน่วยงาน คือ งบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยศูนย์ต่อสู้เอาชนะความยากจนระดับจังหวัด และงบบูรณาการ จังหวัด(บผู้ว่าฯ CEO) โดย สำนักงานพัฒนาชุมชน และ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รวมทั้งสิ้น 10,942,380 บาท

3) กระบวนการดำเนินโครงการ มีการกำหนดมีขั้นตอนกระบวนการหลักคือ

- 3.1 การจัดทำหลักสูตรและคู่มือการจัดทำแผนชุมชน
- 3.2. การสร้างความเข้าใจ ประสานงาน และประชาสัมพันธ์
- 3.3 ฝึกอบรมวิทยากรระดับจังหวัด (ครู ก.) 41 คน
- 3.4 ฝึกอบรมวิทยากรระดับตำบล/เทศบาล (ครู ข.) 180 คน
- 3.5 ฝึกอบรมและพัฒนากระบวนการทำให้คณะทำงานแผนหมู่บ้านชุมชนฯละ 30 คน รวม 47,760 คน
- 3.6 จัดเก็บข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลหมู่บ้าน/ชุมชนและข้อมูลครัวเรือน
- 3.7 จัดเวทีทำแผนชุมชน โดยใช้กระบวนการ AIC
จำนวน 35 ตำบล 395 หมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลนำร่อง 100 ตำบล 1,197 หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลนอกนำร่อง
- 3.8 นำเสนอร่างแผนชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์และจัดปรับปรุงแผน
- 3.9 ประชุมเจรจาภาคีเพื่อสนับสนุนกิจกรรมตามแผนชุมชนระดับตำบล

3.10 ศึกษาและพัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อเอาชนะความยากจน

3.11 หมู่บ้านต้นแบบจัดทำข้อมูลพื้นฐานสารสนเทศภูมิศาสตร์(GIS)ในการแก้ปัญหาสังคมและความยากจน

3.18 เสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัด

6.2.1.2 กระบวนการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการจัดเก็บข้อมูล

โดยแกนนำชุมชนฯเป็นผู้สำรวจ โดยทีมวิทยากรฯเป็นผู้ฝึกโดยให้สำรวจครัวเรือนตนเองก่อน การสำรวจมีการแบ่งครัวเรือนรับผิดชอบ 3-5 ครัวเรือนต่อคน พบว่าทุกหมู่บ้าน มีการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนระดับชุมชนและมีการสำรวจ แต่การสำรวจระดับครัวเรือนพบว่า ร้อยละ 78 ของชุมชนที่มีการสำรวจครบทุกเรือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการวิเคราะห์จะให้แกนนำชุมชนนำแบบสำรวจมาวิเคราะห์ร่วมกับครูฯ ผลการประเมินพบว่า ร้อยละ 78.4 แกนนำมีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อนำมาใช้ในการทำแผนแต่โดยส่วนใหญ่ไม่ได้นำมาใช้ในกระบวนการวางแผน เนื่องจากยังสำรวจไม่เสร็จ การทำแผน รวมทั้ง ข้อมูล 4 ท. ข้อมูลการสำรวจ สย. 1 และจปฐ. ไม่นำมาเป็นข้อมูลนำเข้าในการวางแผนเนื่องจากระยะเวลาจำกัด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า

ข้อมูลที่ทำกิน โดยเฉลี่ยมีที่ทำกินประมาณ 13.15 ไร่ การถือครองกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่มีโฉนด (ร้อยละ 79.36) ที่ต้องเช่ามีเพียงร้อยละ 3.17 ที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ มีการนำไปจำนองถึงร้อยละ 69.85 และส่วนใหญ่มีการทำประโยชน์จากที่ดินทำกิน ร้อยละ 88.89

ข้อมูลด้านอาชีพและรายได้

พบว่า โดยเฉลี่ยมีรายได้ 40,879.08 ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการผลิต (ร้อยละ 55.38) รองลงได้จากการรับจ้าง (ร้อยละ 28.95) และลูกหลานไปทำงานส่งมาให้ (ร้อยละ 12.62) ซึ่งในภาคการผลิตพบว่ารายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำนา เฉลี่ย 9,141 บาท/ปี ต่อครัวเรือน และการเลี้ยงวัว เฉลี่ย 7,420 บาท/ปี ต่อครัวเรือน

ข้อมูลด้านหนี้สินของครอบครัว

พบว่า โดยเฉลี่ยมีหนี้สินต่อครัวเรือนละ 63,757.93 บาท โดยเป็นหนี้ในระบบ ร้อยละ 98.37 และหนี้นอกระบบร้อยละ 1.62 โดยหนี้ในระบบส่วนใหญ่ครัวเรือนเป็นหนี้จากกองทุนหมู่บ้าน (กองทุนเงินล้าน) ถึงร้อยละ 76.71 ของครัวเรือนทั้งหมด เฉลี่ยครัวเรือนละ 13,035 บาท รองมาคือหนี้จาก ธกส. เป็นหนี้ ร้อยละ 69.86 เฉลี่ย 46,414 บาท ครัวเรือน ส่วนหนี้นอกระบบ ส่วนใหญ่เป็นหนี้จากญาติและเพื่อนบ้าน ร้อยละ 14.28 จากนายทุน ร้อยละ 5.7

ข้อมูลทรัพย์สินของครอบครัว

- เครื่องใช้ไฟฟ้า มีพัดลมร้อยละ 97.36 มีทีวี ร้อยละ 88.15 เครื่องฉายซีดี ร้อยละ 48.68
- พาหนะยานยนต์ ส่วนใหญ่มีรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 75.0 จักรยาน ร้อยละ 55.26 ส่วนรถยนต์มี ร้อยละ 13.15 ของครัวเรือน
- โทรศัพท์ พบว่ามีโทรศัพท์มือถือ ถึงร้อยละ 51.31 ของครัวเรือน ส่วนโทรศัพท์บ้านมีเพียงร้อยละ 2.63
- เครื่องจักรทางการเกษตร มีรถไถเดินตาม ร้อยละ 42.10 ของครัวเรือน

ข้อมูลด้าน ความมั่นคงทางอาหารของครอบครัวและ แบบแผนการผลิต

พบว่า ในเรื่องการผลิตข้าวมีพอเพียงตลอดปี ร้อยละ 97.37 ส่วนอาหารด้านอื่นเช่น ผักผลไม้ เปิดไถ่ปลา ไม่สามารถผลิตได้พอเพียงตลอดปี ต้องพึ่งตลาด และเมื่อพิจารณาข้อมูลแบบแผนการผลิตพบว่า ส่วนใหญ่พึ่งพิงจากภายนอกในภาคการผลิตเฉลี่ย 7,413 บาทต่อครัวเรือน โดย

- ทุเรียน ยังซื้อใช้ทุเรียนเคมีและซื้อจากภายนอก ร้อยละ 86.36 มูลค่าเฉลี่ย 2,419 บาทต่อครัวเรือน
- ข้าว ต้องซื้อพันธุ์ข้าว ร้อยละ 86.37 มูลค่าเฉลี่ย 600 บาทต่อครัวเรือน

ข้อมูลค่าใช้จ่ายและการจัดการการเงินของครอบครัว

พบว่า โดยภาพรวมครัวเรือนมีรายจ่ายเฉลี่ย 32,059 บาทต่อปี ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายหมวดอาหาร(ร้อยละ 32.55) เฉลี่ยครัวเรือนละ 10,436 บาท รองลงมาเป็นค่าสาธารณูปโภค (ร้อยละ 26.08) เฉลี่ย 8,360.9 บาท โดยในหมวดค่าสาธารณูปโภค ที่เป็นค่าน้ำมันรถ เฉลี่ย 1,865.5 บาท เงินคงเหลือครอบครัวละ 8,819.69 บาท ต่อปี

ปัญหาอุปสรรคการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล คือ

- การสำรวจข้อมูลเชิงลึกและการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลชุมชนเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมากและเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเนือมาก ที่สำคัญอีกอย่างคือ กิจกรรมดังกล่าวนี้ต้องใช้บุคลากรมากและต้องมีความรู้ความชำนาญเรื่องการวิเคราะห์และมองภาพแบบองค์รวม
- มีบางชุมชนไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทันต้องใช้ข้อมูล ในเวทีจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม(AIC)ในการจัดทำแผนชุมชน
- มีบางชุมชนต้องมีการจัดปรับอีกครั้งในเวทีเจรจาภาากระดับตำบล เพื่อให้แผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.1.3 ผลการจัดทำแก้ไขปัญหาด้านสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการระดับชุมชน

และการเจรจาภาคีแผนระดับตำบล

มีการจัดแผนชุมชน ร้อยละ 100 ของหมู่บ้าน/ชุมชน รวมทั้งสิ้น 1,592 ชุมชน 135 ตำบล โดยเป็นตำบลนำร่อง 35 ตำบล 395 หมู่บ้าน

ประเภทแผนชุมชนฯ จำแนกตามด้าน

- ส่วนใหญ่เป็นด้านการส่งเสริมอาชีพ ร้อยละ 92.5
- ด้านการเกษตร ร้อยละ 90.2
- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านสาธารณสุข ร้อยละ 82.0
- ด้านด้านสังคม วัฒนธรรม ร้อยละ 70.6
- อันท้ายสุดคือด้านการศึกษา ร้อยละ 62

จำแนก ระดับแผนตามศักยภาพการจัดทำ พบว่าส่วนใหญ่ เป็นแผนที่รัฐและท้องถิ่นทำให้ ร้อยละ 47.24 รองลงมา เป็น แผนที่ชุมชนร่วมร้อยละ 30.02 และ เป็นแผนที่ชุมชนทำเอง ร้อยละ 22.74

หน่วยงานที่รับแผนไปสนับสนุน ส่วนใหญ่จะขอสนับสนุนโครงการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 70.5) รองลงมาคือจากงบผู้ว่าราชการจังหวัด จำนวนงบประมาณที่เสนอขอจาก งบจากระดับจังหวัด (ผู้ว่า CEO) ร้อยละ 34.93 รองลงมาเป็น องค์การส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 27.8)

การได้ประโยชน์จากการจัดทำแผนชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าได้ประโยชน์ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งในด้านการนำแผนไปใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและการพัฒนาศักยภาพชุมชน โดยเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นน่าจะได้ประโยชน์จากกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมากที่สุด ควรให้มีการจัดทำทุกปี และให้มีการติดตามความก้าวหน้าแผน

6.1.4 การศึกษาศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาด้านสังคมและความยากจน

จากการศึกษาศูนย์เรียนรู้ อำเภอละ 1 ศูนย์ จำนวน 18 ศูนย์ พบว่า มีกิจกรรมการดำเนินงานดังนี้

รูปแบบการดำเนินงานของศูนย์ แบ่งเป็น 4 ด้าน ส่วนใหญ่เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านเกษตร

อินทรีย์และทฤษฎีใหม่ ศูนย์เรียนรู้ด้านสวัสดิการชุมชน ศูนย์เรียนรู้ด้านวิสาหกิจชุมชน และ ศูนย์เรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นการดำเนินงานของภาคประชาชน มีแนวคิดหลัก คือการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงกับมิติทางสังคม อาชีพ สวัสดิการ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

ศักยภาพที่เป็นผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน

1) เปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิก มีทัศนคติที่ดีต่อการสร้างแบบแผนในการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและพึ่งตนเอง

2) การถ่ายทอดประสบการณ์ สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดได้ปีละ 30-500 คน

3) ทำให้เกิดเครือข่าย และเป็นทุนทางสังคม

ความต้องการจัดทำแผนในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพ

- (1) การพัฒนาหลักสูตร และทักษะการถ่ายทอด เฉพาะเรื่องของศูนย์และเสริมทักษะการถ่ายทอดให้คณะกรรมการของศูนย์
- (2) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ พัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ การทำงานกลุ่ม การสร้างเครือข่าย และระบบตลาด
- (3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ ชุมชน
- (4) การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ สร้างและพัฒนาทางโครงสร้างอาคาร เพิ่มเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์สาธิต การเรียนรู้
- (5) การเป็นเจ้าภาพแก้ไขปัญหาความยากจน ให้ท้องถิ่น หน่วยงานราชการ กำหนดเป้าหมายกลุ่มที่ ปัญหาความยากจน ให้ศูนย์ทำแผนร่วมแก้ไขปัญหาพัฒนาศักยภาพและปรับเปลี่ยนทัศนคติ เนื่องจากรูปแบบการถ่ายทอดเป็นประสบการณ์ตรง สมาชิกในศูนย์ส่วนใหญ่เคยประสบปัญหาภาวะหนี้สินและความยากจน (คนเคยจน) จึงมีความเข้าใจสภาพสาเหตุและแนวทางการหลุดพ้นโดยเพียงแค่เริ่มการปรับทัศนคติที่ถูกต้องใน จักรระเบียบแบบแผน การดำรงชีวิต การเรียนรู้ผู้เรียนสามารถเลือกศูนย์เรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการของตนเองได้

ศูนย์เรียนรู้กับกระบวนการแผนแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

- 1) เชื่อมโยงกับการปรับทัศนคติด้านแบบแผนการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มที่มี ปัญหาความยากจน
- 2) การเสริมสร้างและพัฒนาทักษะอาชีพด้านการเกษตรแบบพึ่งตนเองเพื่อการลดรายจ่าย เสริมรายได้ใน กลุ่มที่มีปัญหาความยากจนหรือผู้สนใจทั่วไป
- 3) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหา สังคมและความยากจนในระยะยาว

6.2 วิจัย

6.2.1 การบริหารจัดการเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน ตามโครงสร้างอำนาจของราชการ

จุดแข็ง

- 1 การดำเนินงานทำให้ขับเคลื่อนงานได้เชิงกว้าง และสั่งการได้รวดเร็วครอบคลุมถึงระดับหมู่บ้านโดยผ่านสายบังคับบัญชาทางปกครอง
- 2 สามารถแก้ไขปัญหาได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกฎหมายเช่นเรื่องที่ดิน

3 เป็นศูนย์บูรณาการ การประสานงานขอความร่วมมือ และการจัดการงบประมาณโดยผ่านโครงการที่ได้รับงบประมาณจากจังหวัดแบบบูรณาการ และผ่านการสั่งการโดยอาศัยคำสั่งผู้ว่าราชการเช่น โครงการจัดหางานให้นักศึกษา

จุดอ่อน

1 การทำงาน เน้นกระบวนการข้อมูลมาก กว่ากระบวนการแก้ไขปัญหาจริงในระดับบุคคลในเชิงลึก กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน

2 เจ้าภาพหลัก ยังยึดติดที่ระบบราชการตามหน้าที่ (Functional) ขาดการต่อเชื่อมระบบกับท้องถิ่น และชุมชนยังพลังจินตนาการการแก้ไขปัญหาความยากจน ส่วนใหญ่รอรับการช่วยเหลือจากรัฐบาล

3 แผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์จากโครงการยังเจาะจงถึงกลุ่มปัญหาความยากจนไม่ชัดเจน

4 ยุทธศาสตร์และแผนแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกระดับ ยังกำหนดตัวชี้วัด การจัดการงบประมาณ ระบบการบริหารแผนงานโครงการ ยังไม่ชัดเจน

6.2.2 การบริหารจัดการเชิงพื้นที่โดยใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือ

1 ทำให้เกิด มิติใหม่ของการบูรณาการ ในเรื่อง คน งบประมาณ วิธีการทำงาน โดย คน มีทีมทำงาน ทั้งภาคราชการทุกภาคส่วน ภาควิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในทุกระดับตั้งแต่ จังหวัด อำเภอ ตำบล และในระดับชุมชน ร่วมกันดำเนินงานโดยยึดภารกิจรวมที่เป็นเชิงนโยบายเป็นที่ตั้ง (Agenda Base) งบประมาณ เกิดการบูรณาการจากภาคราชการ เอกชน นำงบประมาณมาร่วมตามขั้นตอนกิจกรรมของแผน และท้องถิ่นสนับสนุนในกระบวนการเจรจาภาคี และ วิธีการ โดยกำหนดขั้นตอนกิจกรรมการทำงานเชื่อมประสานกันในทุกภาคส่วน ตั้งแต่กระบวนการจัดทำแผนส่งผลให้เกิดกระแสการสร้างพลังทางประชาสังคมของชุมชนในการรับรู้และมีส่วนร่วมในเรื่องแผน

6.2.3 ปัญหาความยากจน กับการจัดทำแผนชุมชน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายครัวเรือน พบว่าสาเหตุของความยากจนเกิดจาก ระบบหนี้สินจากภาคการผลิต ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูง มีรายจ่ายด้านอาหาร ไม่พึงตนเอง พึ่งพิงจากภายนอกสูง มีรายจ่ายที่เกินความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น เหล้า บุหรี่ หวย โทรศัพท์มือถือ กระบวนการข้อมูล กับการนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผน แต่ ยังพบว่าไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ทันกับช่วงวางแผนชุมชน ทำให้แผนที่ได้ไม่สามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาชุมชนในระดับบุคคลและครอบครัวที่มีปัญหาความยากจนได้

6.2.4 การนำแผนมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและปรับแผนของแต่ละระดับ

1 แผนในระดับชุมชนกับโครงการ SML ยังนำแผนชุมชนมาใช้ประโยชน์น้อยและยังพบว่ากระบวนการจัดทำแผนหมู่บ้าน SML มีการจัดทำใหม่ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน

2 แผนระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากช่วงที่ทำแผนที่ท้องถิ่นส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการรับรองนายก อบต.จึงไม่สามารถนำแผนเข้าวาระทัน แต่โดยส่วนใหญ่ให้นำแผนที่ได้จากชุมชนเข้าพิจารณา และในบางพื้นที่จะมีการนำแผนไปทบทวนร่วมกับชุมชน และในบางพื้นที่ได้นำแผนไปดำเนินแล้ว

3 ในระดับหน่วยงานราชการระดับตำบล ได้นำแผนของชุมชนบรรจุเข้าเป็นแผนประจำปีเช่น หน่วยงานเกษตร สาธารณสุข

4 ในระดับอำเภอยังไม่มี การทบทวนแผนและปรัญทศศาสตร์ของอำเภอ เนื่องจากยังไม่มี การสังเคราะห์แผนชุมชนต้องเร่งรับรายงานแผนให้ระดับจังหวัด

6.2.5 ประเภทและระดับของแผน พบว่าชุมชนมีหลักการวิเคราะห์และจำแนก ในการจัดทำแผน แก้ไขปัญหาเชื่อมโยงกับลักษณะอาชีพ ภูมิประเทศ และศักยภาพของชุมชน กล่าวคือแผนชุมชนส่วนใหญ่ เป็นเรื่องการพัฒนาอาชีพ และการเกษตร เพื่อเสริมรายได้ ลดรายจ่าย มีพลังที่จะนำเนินการเองโดยชุมชน ซึ่งพบว่าชุมชนต้องการดำเนินเองถึงร้อยละ 22.74 และให้ชุมชนร่วมทำถึงร้อยละ 30.02 ส่วนแผนที่รัฐทำให้จะเป็นเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ต้องใช้งบประมาณสูง ที่สัมพันธ์กับอาชีพชุมชนเช่นระบบชลประทาน แต่ชุมชนเองยังไม่มั่นใจว่าโครงการที่เสนอไปจะได้รับการตอบสนองจากหน่วยงานต่างๆหรือไม่ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าชุมชนมีความพร้อมที่จะเป็นเจ้าของโครงการหากหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนและปรับแก้ระเบียบงบประมาณ

6.2.6 ศูนย์เรียนรู้ชุมชนทุนทางสังคมที่มีศักยภาพ

1 ศูนย์เรียนรู้ชุมชนมี ศักยภาพในกระบวนการเรียนรู้ จาก ประสบการณ์การสั่งสมการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเกษตรอินทรีย์และเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมทั้งระบบสวัสดิการ เป็นทุนทางสังคมที่ทำให้เกิดพลังยึดเหนี่ยว เป็นบานการสร้างความเข้มแข็ง โดยคนในชุมชนและการหนุนเสริมจากภาครัฐ

2 ปัญหาและจุดอ่อน ยังขาดการเชื่อม ต่อกับกระบวนการแก้ไขปัญหาปัญหาสังคมและความยากจนในโครงการของภาคราชการ เช่นโครงการโรงงานปฏีชีวภาพ ของเกษตรไม่เชื่อมประสานกับกลุ่มเดิมที่มีศักยภาพ หรือการพัฒนาปรับเปลี่ยนทัศนคติคนยากจน ไม่มีโครงการที่ให้ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนร่วมรับผิดชอบทั้งที่มีศักยภาพในการถ่ายทอด ทั้งนี้อาจจะยังขาดข้อมูลให้หน่วยงานราชการ แต่จุดอ่อนของศูนย์เรียนรู้ชุมชน คือการบริหารจัดการ เทคนิคการถ่ายทอด การจัดการองค์ความรู้เรื่องหลักสูตรการถ่ายทอดยังไม่เป็นระบบ

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

- 1) การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างและโครงการใหญ่ ที่ใช้งบประมาณมากและเรื่องระเบียบกฎหมาย ควรให้หน่วยงานระดับจังหวัดรับผิดชอบและเป็นหน่วยประสานงานเชิงนโยบายและระบบการจัดสรรงบประมาณ รัฐบาลควรให้อำนาจการจัดการที่ดินในระดับจังหวัด
- 2) ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานงานและดูแลแก้ไขปัญหาความยากจนเนื่องใกล้ชิดกับชุมชนและเข้าถึงปัญหาของบุคคลมากกว่าส่วนราชการ

- 3) โครงการและแนวทางควรยืดหยุ่นให้ระดับพื้นที่ ระดับชุมชน ตำบล อำเภอ หารูปแบบที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาความยากจนเพื่อให้ท้องถิ่น ชุมชนจินตนาการใหม่ในการแก้ไขปัญหา
- 4) การกำหนดเจ้าภาพดูแลแก้ไขปัญหาความยากจนระยะยาว ควรสร้างพลังให้คนในชุมชนเป็นเจ้าร่วมด้วย เช่น คนที่มีที่ดินที่นามากให้ทำสัญญากับกลุ่มคนจนเป็นแรงงานและแบ่งผลผลิตให้ และให้สามารถตีเป็นมูลค่าไปลดหย่อนภาษีได้ เป็นต้น
- 5) การบูรณาการงบประมาณ ของหน่วยงาน ควรแบ่งจัดสรรเงิน เป็นกองทุนกลางสำหรับนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน (Agenda Fund) เพื่อนำไปบูรณาการเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มากกว่าการแบ่งไปจัดทำโครงการของหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน และระเบียบการจัดสรรงบประมาณ ควรจัดสรรเป็นงบอุดหนุนให้หมู่บ้าน/ชุมชนเป็นเจ้าภาพดำเนินงานและรัฐเป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการและการกำกับติดตามประเมินผล
- 6) ระดับจังหวัดควรจัดองค์กรและโครงสร้างงานเฉพาะกิจเพื่อต่อสู้เอาชนะความยากจนให้กลไกการทำงานลักษณะจตุภาคี คือทีม ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาชน
- 7) การแก้ไขปัญหารายบุคคลควรกำหนด ระดับความรุนแรงของปัญหา และระยะเวลาการแก้ไขปัญหา เป็น เร่งด่วน ปานกลาง ระยะยาว และมีฐานข้อมูลรายบุคคลสำหรับตรวจสอบผล การแก้ไขปัญหา
- 8) ควรใช้ข้อมูลการวิจัย และข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดกระบวนการ แผนงาน โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนจำแนกตามประเภท

6.3.2 ข้อเสนอแนะการจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

- 1) ควรมีการทบทวนแผนทุกระดับก่อนนำสู่การปฏิบัติในปี 2549-2551 ตั้งแต่แผนชุมชน แผนท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์อำเภอ และยุทธศาสตร์จังหวัด รวมทั้งระบบงบประมาณ ให้เชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหาจริง รวมทั้งความต้องการของชุมชนตามแผนที่เสนอ และ ควรมีการติดตามประเมินผลแผนว่าได้รับการตอบสนองกี่โครงการ หน่วยงานไหนรับไปดำเนินการ
- 2) กลไกการทำงานต่อเนื่องควรให้ทีมที่เกิดจากวิทยาการครู ก.ครู ข.และแกนนำชุมชน บูรณาการการทำงานในระดับพื้นที่ และให้มีแผนงานโครงการร่วมกันโดยยึดแผนชุมชนเป็นเครื่องมือการทำงานร่วมกัน
- 3) ควรมีการขยายผลรูปแบบการจัดทำแผนชุมชนเต็มรูปแบบ ให้ครบทุกชุมชนในปี 2551
- 4) แผน การแก้ไขปัญหาความยากจน ระดับครัวเรือน ควรเริ่มที่การปรับทัศนคติ การทำเกษตรแบบอินทรีย์ตามทฤษฎีใหม่ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มความมั่นคงทางอาหาร การทำปศุสัตว์โดยเฉพาะเลี้ยงโค เลี้ยงเป็ดไก่เพื่อเสริมรายได้ และปรับโครงสร้างหนี้สินประกอบกับการให้ข้อมูล การให้คำปรึกษาการจัดการหนี้

6.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน

- 1) เสริมศักยภาพ ในการจัดทำหลักสูตรของศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นการจัดการความรู้สำหรับการถ่ายทอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนการดำเนินงาน โดยให้คณะกรรมการศูนย์ สถาบันการศึกษา

- 2) ภาควิชาการ เอกชนร่วมกันสังเคราะห์ และจัดทำหลักสูตร การพัฒนาความรู้ทักษะของคณะกรรมการ ศูนย์ทั้งในเรื่องการจัดการและการถ่ายทอดหรือการเป็นครูฝึก การพัฒนาลักษณะทางกายภาพ โครงสร้างโรงเรียน เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อม
- 3) ให้ศูนย์เรียนรู้ชุมชนร่วมเป็นเจ้าภาพในการดูแลแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนโดยมอบกลุ่มเป้าหมาย สนับสนุนงบประมาณการเรียนรู้ถ่ายทอดและมีระบบการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์หลังดำเนินการ และให้เชื่อมโยงกับแผนชุมชน
- 4) การจัดทำฐานข้อมูลให้หน่วยงานราชการ ท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งกลุ่มเป้าหมายในความรับผิดชอบไปรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งระบบการสนับสนุนงบประมาณให้ตรงกับภารกิจของหน่วยงานนั้นๆ
- 5) ควรจัดเวทีให้มีการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างตัวแทนของศูนย์เรียนรู้ชุมชน กับภาควิชาการ ภาคราชการ ภาคเอกชน และท้องถิ่น เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาให้เชื่อมกับแผนพัฒนาจังหวัด แผนท้องถิ่น หรือแผนของหน่วยงานราชการ

6.3.4 ข้อเสนอในการวิจัยและพัฒนา

- 1) ควรมีหมู่บ้านชุมชน ท้องถิ่นต้นแบบ แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนแบบยั่งยืน
- 2) ควรมีการวิจัยและพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ยั่งยืนให้เชื่อมโยงในทุกมิติทั้ง ด้านภูมิปัญญาวัฒนธรรม การพัฒนาทางจิตวิญญาณ ระบบเศรษฐกิจการตลาด
- 3) วิจัยและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนกับการเสริมสร้างพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน
- 4) ควรวิจัยประเมินผลการบริหารจัดการของจังหวัดตามนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจน

บรรณานุกรม

พัฒนาชุมชน,กรม.แนวทางการประชุมวางแผนพัฒนาหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วม.คู่มือเอกสารเย็บเล่ม
,2536

ศูนย์ประสานสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนภาคประชาชน.สรุปผลการดำเนินงานปี
2548 .สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน,2548

ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์.คู่มือการประชุมจัดทำ
แผน ชุมชนแบบมีส่วนร่วม : AIC จังหวัดกาฬสินธุ์.กาฬสินธุ์: กาฬสินธุ์โรงพิมพ์
,2548

สนิท สมัครงการ และ สุพรรณิ ไชยอำพร.แนวความคิดและแนวทางการศึกษาปัญหาสังคมกับปัญหา
สังคมไทยและมาตรการป้องกันแก้ไข.กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก,2548

อรพิน สฟโชคชัย.คู่มือการจัดประชุมเพื่อระดมความคิดในการพัฒนาหมู่บ้าน:การพัฒนาโดยพลัง
ประชาชน.กรุงเทพฯ:สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย,2537

Darmar, R. 2001. Stakeholder analysis (www.themanager.org/2August 2005)

Post E. J., Preston E. L. and Sachs S. 2002. Redefining the corporation: Stakeholder management and organizational wealth. Stanford University Press.

ภาคผนวก

คำสั่งจังหวัดกาฬสินธุ์

ที่ 746/2548

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม และความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์

.....

ด้วยศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศดจ. กส.) จะดำเนินการจัดทำแผนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ จังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับส่วนราชการ ภาคประชาชน และภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยมี เป้าหมายให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด และให้ทุกภาคส่วนในสังคม ผนึกกำลังร่วมกันแก้ไขปัญหา ความยากจนของประชาชนชาวไทย ให้เป็นพลังแผ่นดินที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ โดยการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บนพื้นฐานของความสมดุล พอดี และความพอประมาณอย่างมีเหตุมีผล ภายใต้ปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง”

ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการ จัดทำแผนชุมชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ แผนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ (นายเดชา ดันตยวรรค์)	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. ปลัดจังหวัดกาฬสินธุ์	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
3. ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดกาฬสินธุ์	สมาชิกคณะกรรมการ
4. นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์	สมาชิกคณะกรรมการ
5. พัฒนาการจังหวัดกาฬสินธุ์	สมาชิกคณะกรรมการ
6. เกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์	สมาชิกคณะกรรมการ
7. เกษตรและสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์	สมาชิกคณะกรรมการ
8. ท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์	สมาชิกคณะกรรมการ
9. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกาฬสินธุ์	สมาชิกคณะกรรมการ
10. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์	สมาชิกคณะกรรมการ
11. นายกเทศมนตรีเมืองกาฬสินธุ์	สมาชิกคณะกรรมการ
12. ผู้อำนวยการสำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดกาฬสินธุ์	สมาชิกคณะกรรมการ
/ 13. ผู้อำนวยการ ...	

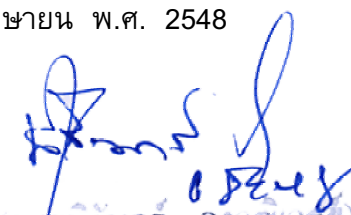
2

13. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1, 2, 3 สมาชิกคณะทำงาน
14. ประชาสัมพันธ์จังหวัดกาฬสินธุ์ สมาชิกคณะทำงาน
15. นายอำเภอทุกอำเภอ และปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอทุกกิ่งอำเภอ
สมาชิกคณะทำงาน
16. นายทวี แจ่มสุวรรณ ศตจ.ปชช.จังหวัดกาฬสินธุ์ สมาชิกคณะทำงาน
17. พ.ต.ท.จักรินรัชต์ อินทร์แปลง ศตจ.ปชช.จ.กส. สมาชิกคณะทำงาน
18. หัวหน้ากลุ่มงานปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์ สมาชิกคณะทำงาน
ที่ทำการปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์ และเลขานุการ
19. หัวหน้ากลุ่มงานแผนงานและข้อมูล สมาชิกคณะทำงาน
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ และผู้ช่วยเลขานุการ
20. นายสม นาสะอำน นักวิชาการสาธารณสุข 8 สมาชิกคณะทำงาน
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ และผู้ช่วยเลขานุการ
21. นายชัยชัย กลีบมะลิ นักวิชาการพัฒนาชุมชน 6 สมาชิกคณะทำงาน
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ และผู้ช่วยเลขานุการ
22. นายพสธร คณาดี ผู้ช่วยจำจังหวัดกาฬสินธุ์ สมาชิกคณะทำงาน
ที่ทำการปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์ และผู้ช่วยเลขานุการ
23. นางนิตยา ธีรทัศน์ศิริพจน์ ศตจ.ปชช.จังหวัดกาฬสินธุ์ สมาชิกคณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานมีหน้าที่

- 1) บูรณาการ คน ทรัพยากร และงบประมาณ ในการจัดแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์
 - 2) นำคำสั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ 111/2548 ลงวันที่ 21 มกราคม 2548 เรื่อง การจัดโครงสร้างการบริหารงานจังหวัดกาฬสินธุ์แบบบูรณาการ และคำสั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ 123/2548 ลงวันที่ 26 มกราคม 2548 เรื่อง แนวทางแก้ปัญหาสังคมและความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ มาเป็นแนวทางในการบูรณาการการทำงาน
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 28 เดือน เมษายน พ.ศ. 2548

(นายณรงค์ จงสมจิต)
ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์

จำนวนพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน และตำบลในการจัดทำแผนชุมชนเชิงบูรณาการ จังหวัดกาฬสินธุ์

ที่	อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	จำนวนทั้งหมด		พื้นที่ตำบล		พื้นที่นอกตำบล		รายชื่อและจำนวนหมู่บ้านในพื้นที่ตำบล						รวมหมู่บ้านใน	
		ตำบล	หมู่บ้าน /ชุมชน	จำนวน ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวน ตำบล	หมู่บ้าน /ชุมชน	ชื่อตำบล		ชื่อตำบล		ชื่อตำบล		ตำบล	
								ชื่อ	จำนวน ม.	ชื่อ	จำนวน ม.	ชื่อ	จำนวน ม.		
1	เมืองกาฬสินธุ์	17	217	3	34	14	183	ลำพาน	16	ไผ่	9	บึงวิชัย	9	34	
2	นามน	5	66	2	34	3	32	ยอดแกง	18	สงเปลือย	16		-	34	
3	กมลาไสย	8	111	3	40	5	71	หนองแปน	9	โพนงาม	13	กมลาไสย	18	40	
4	ร่องคำ	3	40	1	15	2	25	สามัคคี	15					15	
5	กุฉินารายณ์	12	143	3	29	9	114	แจนแลน	8	จุมจัง	12	หนองห้าง	9	29	
6	เขาวง	6	62	2	23	4	39	หนองผือ	10	คุ้มเก่า	13			23	
7	ยางตลาด	15	206	3	35	12	171	หนองดอกแก่น	10	นาเชือก	14	อิตู่	11	35	
8	ห้วยเม็ก	9	81	2	15	7	66	พิมูล	7	หัวหิน	8			15	
9	สหัสขันธ์	8	85	2	20	6	65	สหัสขันธ์	13	นิคม	7			20	
10	คำม่วง	6	70	2	21	4	49	โพน	10	ดินจี่	11			21	
11	ท่าคันโท	6	59	2	15	4	44	ยางอุ้ม	6	ดงสมบูรณ์	9			15	
12	หนองกุงศรี	9	111	3	42	6	69	โคกเครือ	15	หนองกุงศรี	13	เสาเล้า	14	42	
13	สมเด็จ	8	91	2	26	6	65	หนองแวง	16	ลำห้วยหลวง	10			26	
14	ห้วยผึ้ง	4	52	1	8	3	44	หนองอีบุตร	8					8	
15	สามชัย	4	47	1	7	3	40	คำสร้างเที่ยง	7					7	
16	นาแก	5	55	1	8	4	47	สายนาง	8					8	
17	ดอนจาน	5	48	1	8	4	40	สะอาดไชยศรี	8					8	
18	ฆ้องชัย	5	48	1	12	4	36	โคกสะอาด	12					12	
รวม		135	1,592	35	392	100	1,200		196		135		61	392	

ปฏิทินการปฏิบัติงาน (Gantt chart) การจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ จังหวัดกาฬสินธุ์

กิจกรรม		พ.ศ. 2548				
		พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน
1) จัดทำหลักสูตรและคู่มือการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม (AIC)		16 - 25				
2) จัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับการจัดทำแผนชุมชน		16 - 25				
3) ประชุมชี้แจงแนวทางปฏิบัติและวางแผนการดำเนินงานการจัดทำแผนชุมชนระดับจังหวัด (1 วัน)			14			
4) ประชุมชี้แจงแนวทางปฏิบัติและวางแผนการดำเนินงานการจัดทำแผนชุมชนระดับอำเภอ (1 วัน)			15 - 24			
5) ฝึกอบรมเตรียมความพร้อมคณะกรรมการจัดทำแผนชุมชนระดับจังหวัด (ครู ก) (2 วัน)			21 - 22			
6) ฝึกอบรมเตรียมความพร้อมคณะกรรมการจัดทำแผนชุมชนระดับตำบล/เทศบาล (ครู ข) (2 วัน)			23 - 30			
7) ประชาสัมพันธ์และคัดเลือกผู้แทนหมู่บ้านชุมชนเข้าร่วมการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม			25 มิ.ย. - 7 ก.ค.			
8) ฝึกอบรมการใช้เครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูลแก่ผู้แทนหมู่บ้าน (เฉพาะตำบลนาร่อง 35 ตำบล) (1 วัน)				1 - 15		
9) จัดเก็บข้อมูลครอบครัวและชุมชน (เฉพาะตำบลนาร่อง 35 ตำบล)				1 - 31		
10) เวทีสรุปสังเคราะห์ข้อมูลครอบครัวและชุมชนจัดทำแผนครอบครัวและแผนชุมชน (เฉพาะตำบลนาร่อง 35 ตำบล)				15 ก.ค. - 10 ส.ค.		
11) นำเสนอร่างแผนชุมชนเพื่อทำประชาพิจารณ์และปรับปรุงแผนชุมชน (เฉพาะตำบลนาร่อง 35 ตำบล)				15 ก.ค. - 25 ส.ค.		
12) ประชุมจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม (AIC) (หมู่บ้านชุมชนนอกพื้นที่นาร่อง)				8 ก.ค. - 31 ส.ค.		
13) ประชุมเจรจาภาคีเพื่อสนับสนุนกิจกรรมตามแผนชุมชน (อบต. 126 แห่ง เทศบาล 24 แห่ง)					1 - 31	
14) บันทึกแผนชุมชนผลการเจรจาภาคี และกิจกรรมความก้าวหน้าการดำเนินงาน				1 มิ.ย. - 30 ก.ย.		
15) ดำเนินกิจกรรม/โครงการตามแผนปฏิบัติการฯ				10 ก.ค. - 30 ก.ย. (ตามแผนปฏิบัติการฯ)		
16) พัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อเอาชนะความยากจน (18 แห่ง ในพื้นที่นาร่อง)					22 ส.ค. - 30 ก.ย.	
17) หมู่บ้านต้นแบบจัดทำข้อมูลพื้นฐานสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน				1 มิ.ย. - 30 ก.ย.		
18) เสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัด						8

บัญชีรายชื่อวิทยากรจัดทำแผนชุมชนระดับจังหวัด (ครู ก.)
รับผิดชอบปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ (Cluster) “กลุ่มเมืองนาดอน”
(อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอนามน กิ่งอำเภอดอนจาน)

ชื่อ - สกุล	เบอร์โทร	หน่วยงาน
1. นายกิตติพงษ์ ชูศรียิ่ง	0-1544-9781	ที่ทำการปกครองจังหวัดฯ
2. นายพชร ฅณาคี	0-1263-3134	ที่ทำการปกครองจังหวัดฯ
3. นายวิฑูรย์ สมณะ	0-7951-9294	สำนักงานเกษตรจังหวัดฯ
4. นายสงวน ดอนสินพูล	0-7996-6706	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฯ
5. นางภทธีญา แดนวนศ์	0-6232-3157	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฯ
6. พ.ต.ท.ธีระพงษ์ วงษ์รัฐพิทักษ์	0-9770-1221	ตำรวจภูธรจังหวัดฯ
7. ว่าที่ ร.ต.สมพร สารพันธ์	0-1049-8861	ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดฯ
8. นายสุรัตน์ ปุณะตุง	0-4596-6697	ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดฯ
9. นายเล็ก ลำพูนโห่ง	0-9575-6325	สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดฯ
10. นายสมนึก ไตรระหัน	0-4792-9725	ศตจ.ปชช.กส.
12. นางอุเรียน แกมนิรัตน์	0-1053-8121	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฯ
13. นางนิภาพร พลสินธุ์	0-7214-4467	เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

รับผิดชอบปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ (Cluster) “กลุ่มท่ายางห้วยหนอง”
(อำเภอท่าคันโท อำเภอยางตลาด อำเภอห้วยเม็ก อำเภอหนองกุงศรี)

ชื่อ - สกุล	เบอร์โทร	หน่วยงาน
1. นายเทพรัตน์ ตันตยานนท์	0-1924-2879	ที่ทำการปกครองจังหวัดฯ
2. นายประสาน ฉายรีน	0-1391-0284	สำนักงานเกษตรจังหวัดฯ
3. นายเมืองมน อุ่นสิม	0-9572-8901	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฯ
4. นายธงชัย ปัญญรัตน์	0-1263-4067	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฯ
5. พ.ต.ต.บรรลุ ทะชาดา	0-7947-2575	ตำรวจภูธรจังหวัดฯ
6. นายสาวิทย์ เปี่ยมสำราญ	0-9840-1446	ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดฯ
7. นายไมตรี สัมพันธ์พงษ์	0-9278-7500	สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดฯ
8. พระอาจารย์มหาสุภาพ พุทธวิริโย	0-1592-9398	ศตจ.ปชช.กส.
9. นายชัชชัย กลีบมะลิ	0-1739-4679	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฯ
10. นายวรวิทย์ ภูอวด	0-7859-1274	เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

รับผิดชอบปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ (Cluster) “กลุ่มห้องคำมลา”
(กิ่งอำเภอห้วยชัย อำเภอร่องคำ อำเภอกมลาไสย)

ชื่อ - สกุล	เบอร์โทร	หน่วยงาน
1. นายกำธร วิเชษฐพงศ์	0-7232-9453	ที่ทำการปกครองจังหวัดฯ
2. นายสมจิต ชินโน	0-9353-2745	สำนักงานเกษตรจังหวัดฯ
ชื่อ - สกุล	เบอร์โทร	หน่วยงาน
3. นายอภิชาติ ตั้งปรัชญากุล	0-5010-4245	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฯ
4. นายจิราวัฒน์ หัตถพรหม	0-1053-1689	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฯ
5. พ.ต.ท.วัชรินทร์ สัตยาคุณ	0-1975-2461	ตำรวจภูธรจังหวัดฯ
6. นางนวลจันทร์ กัมปนาทวรรณ	0-1769-2202	ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดฯ
7. จ.อ.บุญคง แก้วลี	0-1974-3302	สำนักงาน ร.ก.ส. จังหวัดฯ
8. นายวุฒิพงษ์ จุฑาสงษ์	0-6233-0808	ศตจ.ปชช.กส.
9. นางสาวทัศนีย์ นนทมาตย์	0-1739-4769	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฯ
10. นางสุพัฒนา ทิพนกน	0-1873-2835	เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

รับผิดชอบปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ (Cluster) “กลุ่มฝั่งเขาภูพาน”
(อำเภอห้วยผึ้ง อำเภอเขาวง กิ่งอำเภอนาคู อำเภอภูพานารายณ์)

ชื่อ - สกุล	เบอร์โทร	หน่วยงาน
1. นายสัมฤทธิ์ สุขสงค์	0-1769-8883	ที่ทำการปกครองจังหวัดฯ
2. นายเสกสรรค์ ศรีสุชัยญาวงค์	0-6641-0676	สำนักงานเกษตรจังหวัดฯ
3. นางปรียาวรรณ การวิทย์	0-9574-1134	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฯ
4. นายบุญกา ปักไคหัง	0-7236-0411	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฯ
5. ร.ต.อ.ศิริศักดิ์ พัฒนชัย	0-6238-0875	ตำรวจภูธรจังหวัดฯ
6. นายคำตัน ถิ่นช้าง	0-6218-7380	ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดฯ
7. จ.อ.เขวง ญาณผาด	0-1061-6577	สำนักงาน ร.ก.ส. จังหวัดฯ
8. นางสาวรัตนภรณ์ ทองมหา	0-1871-4638	ศตจ.ปชช.กส.
9. นายศักดิ์ชัย รัชโพธิ์	0-9842-8146	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฯ
10. นายทรงฤทธิ์ ธารเอี่ยม	0-9942-3314	เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

**รับผิดชอบปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ (Cluster) “กลุ่มสมคำสหัสชัย”
(อำเภอสมเด็จ อำเภอคำม่วง อำเภอสหัสขันธ์ กิ่งอำเภอสหัสขันธ์)**

ชื่อ - สกุล	เบอร์โทร	หน่วยงาน
1. นายเอกรัตน์ มิสรา	0-1068-9250	ที่ทำการปกครองจังหวัดฯ
2. นายครรชิต นามโสภา	0-1260-2709	สำนักงานเกษตรจังหวัดฯ
3. นายสายัณห์ ใจทาน	0-4787-5035	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฯ
3. นายสุพจน์ แสงบาน	0-5013-7707	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฯ
4. พ.ต.ท.สุพรรณ ภูแล่นกั	0-1708-2123	ตำรวจภูธรจังหวัดฯ
5. นายชาญชัย โพนทองเส็ง	0-1872-8729	ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดฯ
6. นายวัลลภ กำจรเมฆกุล	0-1380-3770	สำนักงาน ฐ.ก.ส. จังหวัดฯ
7. นางม้วน ถิ่นวิสัย	0-7233-2710	ศตจ.ปชช.กส.
8. นายสมจิต เวียงสมุทร	0-1393-4092	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฯ
9. ส.อ.นภสินธุ์ อุ๋นสมัย	0-9274-8444	เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

พื้นที่ตำบลนาร่อง รายชื่อผู้ประสานงานระดับอำเภอ/ผู้ประสานงานระดับตำบล

ลำดับ ที่	อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	ผู้ประสานงานอำเภอ โทรศัพท์	ตำบล	ชื่อผู้ประสานงานตำบล	โทรศัพท์
1	เมือง	นายทวี แจ่มสุวรรณ 09-5740803	ไผ่ ลำพาน บึงวิชัย	นางไฉน บรรจงเลิศ นายสงกรานต์ ไชยทอง นางกุหลาบ โยธสิงห์	
2	ยางตลาด	นายธงชัย ปันยรัฐ 01-2634067	หนองตอกแป้น	จักรารุช วงภักดี นายชุมพล หลักคำ นางสังวาลย์ สร้อยสุข	01-6011408
3	กมลาไสย	นายอำพร บุญไชโย 01-7990483 043-830157	กมลาไสย หนองแปน โพนงาม	นายนิพนธ์ นาสมรูป นายสุทัศน์ อัมพวา นายสุวรรณ ยุบลพันธุ์	09-9423523
4	กุฉินารายณ์	น.ส.รัตนภรณ์ ทองมหา 01-8714638	แจนแลน จุมจัง หนองห้าง	นางวัชรารักษ์ บุญทัน พระมหาสุภาพ พุทธวิริโย นายสังข์ทอง มะลิซ้อน	07-9462585 01-2933862
5	หนองกุศรี	นายอุทิศ ปัญญาสิทธิ์ 06-2339104	โคกเครือ หนองกุศรี เสาเล้า	นายประจักษ์ เหล่าโรง นางไกรสิงห์ สีสุมา นายอิฐ ภูกิ่งผา	
6	สมเด็จ	นายประเสริฐ เคนสุโพธิ์ 09-9508847 043-823113	ลำห้วยหลวง หนองแขวง	นายถนอมพร ศรีแก้ว นายบุญนำ ภาระนารด	
7	ท่าคันโท	นายสมัย สุริสาร 09-5725510	ยางอู้ม ดงสมบุรณ์	นางวรรณิ แพะขุนทด นายสุทัศน์ ปรีชา	01-0502405 01-0594868
8	สหัสขันธ์	นายสังวาลย์ เทพสีหา 01-8718057	สหัสขันธ์ นิคม	นายสังวาลย์ เทพสีหา นายทินกร วิทยากร	01-8718057 07-2340696
9	เขาวง	นางปรียวรรณ กาญจวิทย์ 09-5741134	หนองผือ กุดสิมคุ้มเก่า	นายชัยยงค์ ชุมธีร์รัตน์ นางกนกนาถ โพธิสัย	01-5748488 06-2387063
10	ห้วยเม็ก	นางวาสนา ภูผานิล 09-5733933	พิมูล ห้วยหิน	นายพิชัย ภูสง่า นางสำเนียง แสนพิลา	06-2288870

		043-882045			
ลำดับ ที่	อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	ผู้ประสานงานอำเภอ โทรศัพท์	ตำบล	ชื่อผู้ประสานงานตำบล	โทรศัพท์
11	คำม่วง	นายประดับ ปรีฑูล 06-2384071	โพน คินจี	นายเสริมศักดิ์ ราชติกา นายสิน ยะพลหา	
12	นามน	นายโกวิทย์	ยอดแกง สงเปลือย		
13	ร่องคำ	นายอาทิตย์ เลิศล้ำ 01-0559258	สามัคคี	นายวิไลศักดิ์ หนองสุธรรม	01-0117674
14	ห้วยผึ้ง	นางวาสนา สิริทิมงษ์ 09-2785637	หนองอีบุตร	นางวาสนา สิริทิมงษ์	09-2785637
15	สามชัย	นายอัครเดช อัครเสขฐัง 07-8575236	คำสร้างเที่ยง	นายวาริ ลุนาวงค์	
16	นาคู	นายจรินทร์ คะโยธา 01-7990592	สายนาวัง	นายประยูง รุปัญญา	01-7494268
17	ฆ้องชัย	นายสมพงษ์ ภูผิวฟ้า 07-2148078	โคกสะอาด	นายนิรุส มหิพันธ์	043-854205
18	ดอนจาน	นางม้วน ถิ่นวิสัย 07-2332710	สะอาดไชยศรี	นายสมนึก ไตรระหัน	07-8673783

สรุปบทบาทหน้าที่ผู้ประสานการจัดทำแผนระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน

บทบาทหน้าที่ของผู้ประสานงานระดับอำเภอ

1. เป็นผู้ประสานงานเรื่องแผนชุมชนฯ ระดับอำเภอร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ/ภาคประชาชน ระหว่างอำเภอ/จังหวัดและระดับพื้นที่
2. ติดตามกำกับดูแลให้คำแนะนำปรึกษากับผู้ประสานงานระดับตำบล
3. ร่วมเวทีวิเคราะห์จัดทำแผน/ประชาพิจารณ์และเสนอแผนชุมชน
4. คัดเลือกผู้ประสานงานระดับตำบล
5. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากจังหวัด

บทบาทหน้าที่ของผู้ประสานงานระดับตำบล

1. ติดตาม รวบรวมข้อมูลครอบครัว/ชุมชน จากคณะทำงานแผนชุมชน ฯ ละ 30 คน
2. ร่วมเวทีอบรมกิจกรรมการใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล / การจัดทำแผน / การประชาพิจารณ์แผนและเสนอแผน ตลอดจนหาสถานที่ในการทำกิจกรรมการฝึกอบรม
3. ให้คำแนะนำ วิธีการทำงาน การจัดเก็บข้อมูล ฯลฯ
4. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากอำเภอ / จังหวัด

บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานแผนชุมชน

1. เก็บข้อมูลครอบครัว / ชุมชน
2. วิเคราะห์ข้อมูลครอบครัว / ชุมชน
3. จัดเวทีทำแผน
4. จัดเวทีประชาพิจารณ์แผน
5. ประสานกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ
6. ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนภายในชุมชน

กรอบการคัดเลือกคณะทำงานแผนชุมชน 30 คน

<u>กลุ่มองค์กรที่เป็นทางการ</u>	<u>กลุ่มองค์กรที่ไม่เป็นทางการ</u>
1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน	1. ปราชญ์ชาวบ้าน 2 คน
2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน	2. ตัวแทนกลุ่มผู้ยากจน 3 คน
3. สมาชิก อบต. 2 คน	3. ตัวแทนเยาวชน 2 คน
4. อสม. 5 คน	4. กลุ่มสตรีแม่บ้าน 3 คน
5. ตัวแทนข้าราชการครู 1 คน	5. กลุ่มอาชีพ 5 คน
	6. สถาบันการเงิน / ออมทรัพย์ 2 คน
	7. ผู้ประกอบการร้านค้า 2 คน

กลุ่มองค์กรที่ไม่เป็นทางการ

1. ปราชญ์ชาวบ้าน 2 คน
2. ตัวแทนกลุ่มผู้ยากจน 3 คน
3. ตัวแทนเยาวชน 2 คน
4. กลุ่มสตรีแม่บ้าน 3 คน
5. กลุ่มอาชีพ 5 คน
6. สถาบันการเงิน / ออมทรัพย์ 2 คน
7. ผู้ประกอบการร้านค้า 2 คน

รวมทั้งสิ้น 30 คน

คู่มือวิทยากร

สำหรับการจัดการกระบวนการจัดทำแผนแม่บทปัญหาสังคม และความยากจนเชิงบูรณาการ

จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2548 -2551

จัดทำโดย : ศูนย์ประสานสนับสนุนการปฏิบัติการเพื่อต่อสู้เอาชนะความยากจนภาคประชาชน จังหวัดกาฬสินธุ์

คู่มือสำหรับวิทยากรกระบวนการจัดทำแผนบูรณาการชุมชนแก้ไขปัญหาคาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์

เป้าหมายการอบรมครู ๑/ครู ข.

- 1) ได้แผนงานร่วมได้ทีมงานที่ชัดเจน
- 2) มีความเข้าใจโครงการ ใช้เครื่องมือที่ถูกต้องและถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) มีทักษะวิทยากรกระบวนการได้

เนื้อหา/กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
1. ความเป็นมาและวัตถุประสงค์โครงการแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาคาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์	1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ความเข้าใจความเป็นมาและวัตถุประสงค์โครงการแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาคาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ 2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเข้าใจบทบาทภารกิจในการดำเนินงานจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาคาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์	1 ใช้การบรรยาย 1.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์โครงการแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาคาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ 1.2 ขั้นตอนกระบวนการจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาคาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ 1.3 บทบาทของวิทยากรกระบวนการระดับจังหวัด ตำบล 1.4 บทบาทของผู้นำองค์กรชุมชนและผู้ร่วมจัดทำแผนระดับชุมชน	แผ่นใสหรือ power Point	30 นาที	1 ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาคาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขึ้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
3 การสร้างความสัมพันธ์ และข้อตกลงร่วมของผู้ร่วม ประชุม	3 เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมมีความ คุ้นเคยปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รัก และปรารถนาดีต่อกันเข้าใจตนเอง และผู้อื่น กำหนดกติกา/ข้อตกลง ร่วมกันเพื่อให้การประชุมบรรลุเป้าหมาย	1. แนะนำทีมวิทยากรโดยใช้วิธีลูกโซ่ 2. สร้างความสัมพันธ์โดยใช้เกมส์ ที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพ เช่น - เกมสังขาร: ให้จับคู่กันและวาดภาพ ใบหน้าของเพื่อนในขณะที่ถูกผูกมัดประวัติดังที่ขอบ/เกลียดเสร็จแล้วใช้ภาพที่วาด แนะนำตัวเพื่อนให้ทุกคนทราบ - เกมสัณฐานมือ: ให้ทุกคนวางมือซ้ายลง บนกระดานแล้วลากตามขอบของฝ่ามือ จากนั้นลอกเส้นลายมือลงไปทำ เครื่องหมายเฉพาะตัวไว้ให้แลกับคน ที่นั่งข้างๆ ผลัดกันถามคำถามที่อยากรู้ ส่วนคู่ที่ได้คำตอบมากที่สุด/น้อยที่สุด 3 กำหนดกฎกติกาการร่วม โดยวิทยากรเสนอประเด็นและให้ผู้ร่วม ประชุมเสนอแนะเพิ่มเติม	-Flip chart -กระดานบัตร คำ -กระดานทด ความคิด -ปากกาเคมี	30 นาที	1 สังเกตปฏิสัมพันธ์ผู้ ร่วมประชุมและการ รักษากฎกติกาการร่วมกัน แต่และขั้นตอน

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
		โดยวิทยากรนำ Flip chart เสนอที่ประชุม • ทุกข้อคิดเห็น และประสบการณ์ทุกคนมีคุณค่าขอให้ทุกคนร่วมกันเสนอ • การนำเสนอขอให้เขียนด้วยข้อความกระชับ หรือนำเสนอด้วยการพูดสั้นกระชับ • ข้อเสนอให้เป็นเรื่องที่สร้างสรรค์และมีทางออก • ให้ทุกคนใช้สันมาทูล เคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพราะทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน • การพิจารณาและตัดสินใจใช้มติร่วมและพยายามหลีกเลี่ยงการยกมือลงคะแนน หากมีประเด็นที่คนเห็นร่วมกันจะยังถูกบันทึกไว้และรณานำมาพิจารณาให้อีกครั้งถ้ามีเวลา			

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
		- แต่ละกลุ่มให้มีประธาน เลขา โฆษก - ให้ทุกคนช่วยกันรักษาเวลา ทั้งการนำเสนอ การประชุม รวมทั้งการเข้าห้องประชุมขอให้ทุกคนอยู่ร่วมประชุมตั้งแต่ต้นจนจบการประชุมเพราะทุกขั้นตอนล้วนแต่มีคุณค่าและต้องการความเห็นที่มีคุณค่าจากทุกคน			
4.การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ชุมชน	4 เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมรู้วิธีการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกกรายครัวเรือน	1 วิทยากรบรรยายเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมและชี้แจงเครื่องมือการวิเคราะห์ชุมชน การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลรายครัวเรือน 1) เทคนิคการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PRA 2) การคัดเลือกแกนนำชุมชนฯละ 30 คนเป็น การคัดเลือกผู้จัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของครัวเรือน และชุมชน 3) ที่แจ้งจำนวน พื้นที่เป้าหมายและระยะเวลาในการศึกษาข้อมูล	-แผ่นใสหรือ Power Point -เอกสารแบบเก็บข้อมูลการศึกษาชุมชนและครัวเรือน	1 ชม.	รู้และเข้าใจเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนและเครื่องมือเก็บข้อมูลการศึกษาชุมชนและครัวเรือน

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
5 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านอดีต-ปัจจุบันในด้านต่างๆ ของชุมชน	วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมได้ระดมสมองในการวิเคราะห์และเข้าใจสถานการณ์อดีต-ปัจจุบันของชุมชน	1. วิทยากรกำหนดโจทย์ให้ประชุม โจทย์ 1 ท่านคิดว่าชุมชนในอดีตและปัจจุบันในด้านต่อไปนี้ มีสภาพเป็นอย่างไร ? ด้าน เศรษฐกิจ -ความเป็นอยู่ อาชีพ รายได้ รายจ่าย ภาวะหนี้สิน ทุนแหล่งทุนและการเข้าถึง ด้าน สุขภาพ -การเจ็บป่วยโรคร้าย พฤติกรรม การได้รับการ ความปลอดภัย อาหาร ด้านสังคม - การศึกษา วัฒนธรรมประเพณี ศิลธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ สืบ 12 คอง 14 ความปลอดภัย อาชญากรรม ยาเสพติด กลุ่มองค์กร/เครือข่าย ภายในชุมชน สวัสดิการ เทคโนโลยี/การค้าสื่อสารในชีวิตประจำวัน การเมือง การปกครอง -ระดับประเทศ ท้องถิ่น จังหวัด ตำบลและชุมชน -การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ด้าน สิ่งแวดล้อม - สภาพดิน น้ำ ป่า อากาศ สิ่งแวดล้อมทั่วไปของชุมชน	-Flip chart -กระดานบัตร คำ -กระดานทด ความคิด -ปากกาเคมี	15 นาที.	รู้และเข้าใจสถานการณ์ด้านอดีต-ปัจจุบันในด้านต่างๆของชุมชน

		ด้านอื่นๆ			
กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
5 การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันในด้านต่างๆ ของชุมชน		2. ให้ผู้ร่วมประชุมคิดและเขียนลงในกระดาษความคิดแบ่งกระดาษเป็น 2 ด้านคือ อดีตและ ปัจจุบัน เขียนด้านละ 1 แผ่น 3 วิธีการกลุ่มรวบรวมและเขียนลงใน Mind Map จากนั้นสรุปให้ที่ประชุมรับฟัง 4 ให้ตัวแทนผู้เก็บข้อมูลชุมชนนำเสนอผลการศึกษาชุมชนในด้านต่างๆ โดยอาจเป็นการให้เล่าเรื่องโดยผู้รู้แต่ด้านจากนั้นวิทยากรเขียนเพิ่มเติมใน Mind Map	-Flip chart -กระดาษบัตรคำ -กระดาษทด -ความคิด -ปากกาเคมี	30 นาที	
6 การวิเคราะห์สิ่งดี ๆ ในด้านต่างๆของชุมชน	6 เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมได้ระดมสมองในการวิเคราะห์สิ่งดี ๆ ในด้านต่อไปนี้อย่างไรบ้าง	1 วิทยากรกำหนดโจทย์ โจทย์ 2 ในชุมชนของท่านมีสิ่งดี ๆ ในด้านต่อไปนี้อย่างไรบ้าง? ด้าน เศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสังคมการเมือง การปกครองด้านสิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ จากนั้นให้ผู้ร่วมประชุมคิดและเขียนลงในกระดาษความคิดคนละ 5 นาที ด้าน 1 แผ่น 2 วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้ร่วมประชุมตาม 6 ด้าน ให้รวบรวมและสรุปผลจากการระดมสมอง จากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มมานำเสนอใช้เวลากลุ่มละ 3 นาที 4 ให้ตัวแทนผู้เก็บข้อมูลชุมชนนำเสนอผลการศึกษาชุมชนในด้านต่างๆ โดยอาจเป็นการให้เล่าเรื่องโดยผู้รู้แต่ด้านจากนั้นวิทยากรเขียนเพิ่มเติม	-Flip chart -กระดาษบัตรคำ -กระดาษทด -ความคิด -ปากกาเคมี	30 นาที	รู้และเข้าใจสิ่งดี ๆ ในด้านต่างๆของชุมชน

		ใน Mind Map			
--	--	-------------	--	--	--

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
7 การวิเคราะห์จุดด้อยหรือส่วนขาดในด้านต่อไปนี้บ้าง	7 เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมได้ระดมสมองในการวิเคราะห์จุดด้อยหรือส่วนขาดในด้านต่างๆของชุมชน	1 วิพากษ์กำหนดโจทย์ โจทย์ 3 ในชุมชนของท่านมีจุดด้อยหรือส่วนขาดในด้านต่อไปนี้ อย่างไรบ้าง ด้าน เศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสังคมการเมือง การปกครองด้าน สิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ 2 จากนั้นให้ผู้ร่วมประชุมคิดและเขียนลงในกระดาษทดความคิดคนละ 5 นาที ด้าน 1 แผ่น 3 วิพากษ์แบ่งกลุ่มผู้ร่วมประชุมตาม 6 ด้าน ให้แต่ละคนเล่าให้กลุ่มย่อยฟังตามที่ตนรับรู้จากนั้นให้รวบรวมและสรุปผลจากการระดมสมอง จากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มมานำเสนอใช้เวลากลุ่มละ 3 นาที	-Flip chart -กระดานบัตรคำ -กระดาษทด -ความคิด -ปากกาเคมี	30 นาที	รู้และเข้าใจจุดด้อยหรือส่วนขาด ในด้านต่างๆของชุมชน
8 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านที่เป็นโอกาสที่เอื้อในการพัฒนา	8 เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมได้ระดมสมองในการวิเคราะห์ชุมชนปัจจัยด้านที่เป็น โอกาสที่เอื้อในการพัฒนา	1 วิพากษ์กำหนดโจทย์ โจทย์ 4 ชุมชนของท่านมีปัจจัยด้านใดบ้างที่เป็น โอกาสที่เอื้อในการพัฒนาในด้านต่างๆ 2 จากนั้นให้ผู้ร่วมประชุมคิดและเขียนลงในกระดาษทดความคิดคนละ 5 นาที ด้าน 1 แผ่น 3 วิพากษ์แบ่งกลุ่มผู้ร่วมประชุมตาม 6 ด้าน ให้แต่ละคนเล่าให้กลุ่มย่อยฟังตามที่ตนรับรู้จากนั้นให้รวบรวมและสรุปผลจากการระดมสมอง จากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มมานำเสนอใช้เวลากลุ่มละ 3 นาที	-Flip chart -กระดานบัตรคำ -กระดาษทด -ความคิด -ปากกาเคมี	30 นาที	รู้และเข้าใจโอกาสการพัฒนาชุมชน

		4 วิทยาการรวบรวมและสรุปลงใน Mind Map			
--	--	--------------------------------------	--	--	--

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
9 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ขัดขวางการพัฒนา	9 เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมได้ระดมสมองในการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ขัดขวางการพัฒนา	1 วิทยากรกำหนดโจทย์ โจทย์ 5 ผู้ชมของงานมีปัจจัยด้านใดบ้างที่เป็นอุปสรรค ขัดขวางการพัฒนา 2 จากนั้นให้ผู้ร่วมประชุมคิดและเขียนลงในกระดาษทดความคิดคนละ 5 นาที ด้าน 1 แผ่น 3 วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้ร่วมประชุมตาม 6 ด้าน ให้แต่ละคนเล่าให้กลุ่มย่อยฟังตามที่ตนรับรู้จากนั้นให้รวบรวมและสรุปผลจากการระดมสมอง จากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มมานำเสนอใช้เวลากลุ่มละ 3 นาที 4 วิทยากรรวบรวมและสรุปลงใน Mind Map	-Flip chart -กระดาษบัตรคำ -กระดาษทดความคิด -ปากกาเคมี	30 นาที	รู้และเข้าใจเป็นอุปสรรค ขัดขวางพัฒนาชุมชน
10 การวิเคราะห์และลำดับความสำคัญสาเหตุของปัญหาความยากจนและความยากจนและทุกข์ของชุมชน	10 เพื่อจัดลำดับความสำคัญสาเหตุของปัญหาความยากจนและทุกข์ของชุมชน	1 วิทยากรกำหนดโจทย์ โจทย์ 6 ท่านคิดว่าปัญหาความยากจนในชุมชนของท่านเกิดจากสาเหตุใดมากที่สุด 2..ให้ผู้รู้ในชุมชนและกลุ่มตัวแทนผู้ยากจนมาเล่าเรื่องปัญหาและเหตุความยากจนและความทุกข์ของชุมชนมีอะไรบ้าง 3 จากนั้นให้ผู้ร่วมประชุมคิดและเขียนลงในกระดาษทดความคิดคนละ 5 นาที คนละไม่เกิน 1 ปัญหา	-Flip chart -กระดาษบัตรคำ -กระดาษทดความคิด -ปากกาเคมี	30 นาที	รู้สาเหตุปัญหาความยากจน

		4 วิทยากรรวบรวมและสรุปลงใน Mind Map จากนั้นทบทวน ให้ที่ประชุมฟังให้ผู้ร่วมประชุมลงคะแนน คนละ 1 คะแนน ที่คิดว่าเป็นปัญหาลำคัญที่สุด จากนั้นนับคะแนน ถ้าเรียงลำดับ		
--	--	--	--	--

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
11 การกำหนดภาพอนาคตการพัฒนาชุมชนใน 3 ปี (2549-2551) ยากจน	11 เพื่อกำหนดภาพอนาคตการพัฒนาชุมชนใน 3 ปี (2549-2551)	1 วิทยากรทบทวนผลการวิเคราะห์ตั้งแต่สถานการณ์อดีต ปัจจุบันจนถึงการลำดับความสำคัญของปัญหา (กิจกรรม/เนื้อหาหลักที่ 1 – 9) วิทยากรกำหนดโจทย์ โจทย์ 7 เพื่อให้ชุมชนของท่านทำเป็นชุมชนนำอยู่พ้นจากความยากจนท่านอยากเห็นภาพชุมชนเป็นอย่างไรบ้างในแต่ละด้าน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสังคมการเมือง การปกครองด้าน สิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ 2 จากนั้นให้ผู้ร่วมประชุมคิดและเขียนลงในกระดาษทศความคิดคนละ 5 นาที ด้าน 1 แผ่น 3 วิทยากรรวบรวมและสรุปลงใน Mind Map เป็นด้าน ให้ที่ประชุมเสนอเพิ่มเติมและปรับแก้ภาพฝันจนเป็นที่พอใจ	-Flip chart -กระดาษบัตรคำ -กระดานทดความคิด -ปากกาเคมี	30 นาที	ได้ภาพอนาคตการพัฒนาของชุมชน
12 การกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุภาพฝันในอนาคต ในด้านต่างๆ	12 เพื่อ กำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุภาพฝันในอนาคต ในด้านต่างๆ	1 วิทยากรกำหนดโจทย์ โจทย์ 8 ท่านมีแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุภาพฝันในอนาคต ในด้านต่อไปนี้หรือไม่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสังคมการเมือง การปกครองด้าน สิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ 2 จากนั้นให้ผู้ร่วมประชุมคิดและเขียนลงในกระดาษทศความคิดคนละ 5	-Flip chart -กระดาษบัตรคำ -กระดานทดความคิด	30 นาที	ได้แนวทางการพัฒนาชุมชน

		นาที่ ด้านละ 1 ข้อวิทยากรแบ่งผู้เข้าร่วมประชุมเป็น กลุ่มตามด้านต่างๆ ตามความเหมาะสมจากนั้นให้รวบรวมและสรุปลงใน Flip chart มานำเสนอ ด้านละ 3 นาที	-ปากกาเคมี	
--	--	--	------------	--

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
13 การเสนอแผนงาน โครงการของชุมชน	13 เพื่อให้มีแผนงาน โครงการของชุมชน	1 วิทยากรกำหนดโจทย์ โจทย์ 9 ในแต่ละแนวท่างานมีแผนงาน โครงการ/กิจกรรม/เนื้อหาหลักอะไรบ้าง 2 จากนั้นให้ผู้ร่วมประชุมคิดและเขียนลงในกระดาษทดความคิดคนละ 5 นาที ด้าน 1 แผนงานโครงการ 3 วิทยากรแบ่งผู้เข้าร่วมประชุมเป็น กลุ่มตามด้านต่างๆ ตามความเหมาะสมจากนั้นให้รวบรวมและสรุปลงใน Flip chart มานำเสนอ ด้านละ 3 นาที 4 ให้ที่ประชุมวิพากษ์และวิเคราะห์ความเป็นไป ได้เชื่อมโยงทั้งยุทธศาสตร์จังหวัด ศักยภาพ ปัญหาของชุมชน	-Flip chart -กระดาษบัตรคำ -กระดาษทดความคิด -ปากกาเคมี	30 นาที	มีแผนงาน โครงการของชุมชนครบทุกด้าน

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
14 การกำหนดรายละเอียดโครงการและมอบเจ้าภาพหลัก	14 เพื่อกำหนดรายละเอียดโครงการและให้มีเจ้าภาพหลักผู้ประสานงานในแต่ละโครงการ	1 วิทยากรกำหนดโจทย์ 10 ในแต่ละแผนงาน โครงการให้ท่านกำหนดรายละเอียดในโครงการโดยยึดกรอบ ใคร/ทำอะไร/ที่ไหน/เมื่อไหร่/อย่างไร? ตามแบบฟอร์มที่กำหนด 2. ให้แบ่งกลุ่มเดิมตามด้านไปร่วมกันพิจารณารายละเอียดโครงการตามแบบฟอร์มที่กำหนด 3. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มละ 10 นาที และให้ที่ประชุมพิจารณา 4 ให้ผู้แทนนำสมาชิกของที่ประชุมพิจารณาจำแนกประเภทของกิจกรรม/เนื้อหาหลักเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 เป็นกิจกรรม/เนื้อหาหลักที่ศักยภาพของชุมชน คนชุมชนสามารถดำเนินการเองได้เป็นกิจกรรม/เนื้อหาหลักประเภท "ทำเอง" ประเภทที่ 2 เป็นกิจกรรม/เนื้อหาหลักที่ต้องอาศัย การสนับสนุนของบุคคล/หน่วยงานภายนอกมาร่วมดำเนินการเป็นกิจกรรม/เนื้อหาหลัก	-Flip chart -กระดานบัตรคำ -กระดานทด -ความคิด -ปากกาเคมี -แบบฟอร์ม -ทำแผน	60 นาที	ได้รายละเอียดแผนงาน โครงการแต่ละด้านและมีเจ้าภาพหลักผู้ประสานงานในแต่ละโครงการ

		ประเภท "ทำร่วม"	ประเภทที่ 3 เป็นกิจกรรม/เนื้อหาหลักที่ผู้ชมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ ต้องอาศัยหน่วยงานภายนอกมาทำให้ทั้งหมด เป็นกิจกรรม/เนื้อหาหลักประเภท "ทำให้"	
			5. จัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วนในการดำเนินงาน	
			6 มอบหมายผู้ประสานงานหลัก โครงการเพื่อปรับปรุงโครงการและไปนำเสนอแผนระดับตำบล	

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
15 การจัดทำประชาพิจารณ์ แผนชุมชน	15 เพื่อให้ผู้ชมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้และตัดสินใจการดำเนินงาน โครงการและให้มีการปรับแก้โครงการ	1 วิทยากรบรรยาย 1) ความจำเป็นในการจัดทำประชาพิจารณ์แผน 2) การมอบหมายผู้รับผิดชอบนำเสนอ โครงการกับชุมชน 3) ขั้นตอนการจัดทำประชาพิจารณ์ 3.1) ทำหนังสือจากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/นายกอบต./เทศบาล ถึงตัวแทนครัวเรือนเชิญร่วมพิจารณาแผนครัวเรือนละ 1 คน 3.2) จัดประชุมพิจารณาแผน โดยสถานที่ประชุมเปิดการประชุม	-แผ่นใสหรือ power point -Flip chart	30 นาที	มีความเข้าใจในขั้นตอนการจัดทำประชาพิจารณ์แผนชุมชนและแผนชุมชนได้รับการยอมรับจากชุมชน

		ที่แจ้งวัตถุประสงค์และวิธีการทำประชาพิจารณ์ 3.3) ผู้ประสานหลักแต่ละโครงการนำเสนอ โครงการ จากนั้นผู้ดำเนินการรายการให้ประชาชนเสนอแนะโครงการจากนั้นจึงให้ตกลงคะแนนรับโครงการหากคะแนนเกินครึ่งจึงถือว่าผ่านและบันทึกคะแนนไว้ 3.4) กรณีไม่ผ่านให้ยุติโครงการ กรณีผ่านผู้ประสานงานหลักไปดำเนินการต่อหรือปรับเปลี่ยนโครงการ			
--	--	--	--	--	--

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
16 การเจรจาภาคีแผนระดับตำบล	16 เพื่อให้มีเวที การเจรจาภาคีแผนระดับตำบลและมีเจ้าภาพรับผิดชอบแผนในระดับตำบลอำเภอ	1. วิทยากรบรรยายขั้นตอนการจัดเวทีเจรจาภาคีแผนระดับตำบล 1) เหตุผลความจำเป็น เนื่องแผนในระดับ “ทำร่วม” “และทำให้” เป็นแผนที่ต้องอาศัยบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกช่วยสนับสนุน เนื่องจากเกินขีดความสามารถและข้อจำกัดทางทรัพยากรในชุมชน 2) ขั้นตอนการจัดทำเวที 2.1) ผู้ประสานงานระดับตำบลทำหน้าที่แจ้งผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเจรจาภาคีแผนระดับตำบล โดยใช้สถานที่ที่ทำการ อบต. หรือที่ทำการเทศบาลหรือห้องประชุม โรงเรียนหรืออื่นๆตามความเหมาะสม บุคคลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ ศตจ. ระดับอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการ	-แผ่นใส -การแสดงบทบาทสมมติ	30 นาที	● เข้าใจการจัดเวทีเจรจาภาคีแผนระดับตำบล ● มีหน่วยงานองค์กรร่วมรับผิดชอบแผนของชุมชน

		การระดับอำเภอหรือตัวแทน คณะกรรมการ อบต. คณะเทศมนตรี ปลัดอบต./เทศบาลครูใหญ่ทุกโรงเรียน ตัวแทนนำเสนอแผนหมู่บ้าน/ ชุมชนฯละ 8 คน หมู่บ้านให้สำเนาแผนประมาณ 10 ชุด 2.2) พิธีเปิดการประชุมโดยรายงานความเป็นมาและวัตถุประสงค์ การจัดประชุม เปิดการประชุมโดยนายก อบต. หรือนายกเทศมนตรี 2.3) ผู้ดำเนินรายการชี้แจงแนวทางการนำเสนอแผนชุมชน โดยให้ นำเสนอชุมชนละ 20 ที่ และให้ร่วมกันพิจารณาโครงการ/กิจกรรม/เนื่อ หาหลักเป็นรายหมู่บ้าน กำหนดเจ้าภาพผู้รับผิดชอบแผนของชุมชน 2.4) คณะทำงานระดับตำบลบันทึกสรุปคำแนะนำและเจ้าภาพเพื่อ ประสานแผน ในระดับต่างๆ(ตามแบบสรุปการประชุมแผนตำบล)			
กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
17 การจัดทำแผนปฏิบัติงาน งานของวิทยากรครู/ครู ๗	17.1 เพื่อให้วิทยากรครู ก/ ครู ๗ ทราบบทบาทการทำงาน และแบ่งกำหนดบทบาทหน้าที่ มีทักษะการทำงานเป็นทีม 17.2 เพื่อกำหนด แผนปฏิบัติ งานวิทยากรครู/ครู ๗	1 วิทยากรบรรยายบทบาทหน้าที่ของวิทยากรครู/ครู๗ บทบาทหน้าที่ของวิทยากรครู. 1)จัดแบ่งทีมวิทยากร เป็นทีมละ3-4 คน และแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ 2.)กำหนดบทบาทหน้าที่ เนื้อหา สื่ออุปกรณ์ คู่มือการอบรมให้ ครบถ้วน 3.)จัดทำแผนปฏิบัติการอบรม แจกแผนให้คณะทำงานระดับจังหวัด ทราบและยื่นเงินอุดหนุน 4)ประสานงานกับคณะทำงานระดับอำเภอเพื่อแจ้งวิทยากรครู ๗. (ระดับตำบล)เข้ารับการอบรมตามแผนที่กำหนด 5) ดำเนินการอบรมฯ รุ่งละ 2 วัน	-แผ่นใสหรือ power point -Flip chart	30 นาที	18.1 ทราบบทบาทการ ทำงานและแบ่งกำหนด บทบาทหน้าที่มีทักษะ การทำงานเป็นทีม 18.2 มีแผนปฏิบัติงาน วิทยากรครู/ครู ๗

		6) รายงานผลการอบรมให้คณะทำงานระดับจังหวัดทราบและส่งหลักฐานการเบิกจ่ายงบประมาณ 7) ติดตามกำกับ ประเมินผลและสนับสนุนการทำงานเองวิทยากรครู ข.ตามพื้นที่รับผิดชอบ			
--	--	--	--	--	--

กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์	วิธีการขั้นตอนกระบวนการสอน	อุปกรณ์	ระยะเวลา	การประเมินผล
18 การจัดทำแผนปฏิบัติการของวิทยากรครู/ครู ข		บทบาทหน้าที่ของวิทยากร ครูข. 1) จัดแบ่งทีมวิทยากร เป็นทีมละ 3-4 คน และแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ 2.) กำหนดบทบาทหน้าที่ เนื้อหา สื่ออุปกรณ์ คู่มือการอบรมให้ครบถ้วน 3.) จัดทำแผนปฏิบัติการอบรม แจกแผนให้คณะทำงานระดับอำเภอทราบและยื่นเงินทดรองจ่าย 4) ประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อให้คัดเลือกแกนนำชุมชนที่จัดเก็บข้อมูลและประสานคัดเลือกผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมจัดทำแผนชุมชน ตามแผนที่กำหนด 5) ติดตามการจัดเก็บและศึกษาชุมชน ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลระดับชุมชน/ครัวเรือน 6) ดำเนินการจัดทำแผนประชาคมชุมชนละ 2 วันจัดทำประชาชาติารณ์			

		1 วัน ตามแผนที่กำหนด 7) สรุปผลการประชุมและรายงานผลให้คณะทำงานระดับอำเภอ 8) ประสานงานและจัดเวทีประชุมเชิงภาคีระดับตำบลและรายงานผลการประชุม 9) ประสานแผนร่วมกับชุมชน ไปยังหน่วยงานองค์กรต่างๆและร่วมปฏิบัติการตามแผนของชุมชน 7) ติดตามกำกับ ประเมินผลและสนับสนุนการทำงานตามแผนของชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบ			
--	--	---	--	--	--

แบบฟอร์มจัดทำแผนชุมชน

ชื่อโครงการ/กิจกรรม/เนื้อหาหลัก	พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลาดำเนินการ	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ/แหล่งทุน				ผู้รับผิดชอบหลัก
				ชุมชน	หน่วยงานรัฐ	อบต./เทศบาล	อื่นๆ	

แบบสรุปการจัดประชุมจัดแผนระดับตำบล

- วันที่.....
- สถานที่.....
- ผู้รายงาน.....
- ผู้ร่วมประชุมประกอบด้วย
- 1 ส่วนราชการระดับอำเภอ.....หน่วยงาน.....คน
ได้แก่งาน.....
- 2 หน่วยงานราชการระดับตำบล.....หน่วยงาน.....คน
ได้แก่งาน.....
- 3 องค์กรท้องถิ่น.....คน
- 4 ผู้แทนจากชุมชนหมู่/ชุมชน.....คน
- 5 อื่น ระบุ.....

แบบสำรวจข้อมูลครอบครัว
โครงการจัดทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ
ปี 2548 จังหวัดกาฬสินธุ์

ลำดับที่แบบสอบถาม

--	--	--	--

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดกาฬสินธุ์

รหัสเลข										
บ้าน 11 หลัก										

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บรวบรวมข้อมูล...../...../..... ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี

ก. ข้อมูลสมาชิกของครอบครัว

ที่	ชื่อ - สกุล/ เลขรหัสประจำตัว 13 หลัก	เพศ		อายุ (ปี)	อาชีพ/การใช้แรงงาน			ระดับการศึกษา	สถานะสุขภาพ (ป่วย/พิการ)
		ช	ญ		ระบุงาน ที่ทำ	อยู่/ไม่ อยู่	รายได้/ เดือน		
1									
2									
3									
4									
5									
7									
8									
9									

แยกเป็น	เด็กเล็ก	คน	เด็กในวัยเรียน	คน	อยู่ในวัยชรา	คน
พิการหรือทำงานไม่ได้	คน		ทำงานอยู่ในหมู่บ้าน	คน	ตกงานกลับมาอยู่บ้าน	คน

มีทำงานทำ	คน	ไปทำงานต่างถิ่น	คน	ทำงานอยู่บ้าน	คน
-----------	----	-----------------	----	---------------	----

ข. ข้อมูลที่ดินทำกิน

แปลง ที่	เนื้อที่ (ไร่/งาน/วา)	ประเภทกรรมสิทธิ์/การถือครอง					การจ้าง		การใช้ประโยชน์	
		โฉนด	นส.3	สปก.	เช่า	อื่นๆ (ระบุ)	จ้าง ระบุ	ไม่ จ้าง	ใช้(ระบุ)	ไม่ใช้

ค. ข้อมูลด้านอาชีพและรายได้ของครอบครัว

ประเภท	จำนวน/ ปริมาณงาน (ไร่/งาน/ตัว)	ต้นทุนการผลิตโดย รวม/เงินลงทุน(บาท)	ผลผลิตโดยรวม คิดเป็นเงิน (บาท/ปี)	ประมาณการค่า แรงงานโดยรวม (บาท)	รายได้ คิดเป็นเงิน (บาท/ปี)
1. การผลิต					
1)ทำนา					
2)ทำไร่มัน					
3)ทำไร่ถั่ว					
4)ทำสวนยาง					
5)ไร่ข้าวโพด					
6)ทำสวนผสม					
7)ปลูกผัก					
8)เลี้ยงปลา					
9)วัว					
10)ควาย					
11) หมู					
12) เป็ด					
13) ไก่					
14) เห็ด					
15) กุ้ง					
16) อื่นๆระบุ					
รวม					

ประเภท	จำนวน/ ปริมาณงาน (ไร่/งาน/ตัว)	ต้นทุนการผลิตโดย รวม/เงินลงทุน(บาท)	ผลผลิตโดยรวม คิดเป็นเงิน (บาท/ปี)	ประมาณการค่า แรงงานโดยรวม (บาท)	รายได้ คิดเป็นเงิน (บาท/ปี)
2. การแปรรูป					
1)ขนม					
2)ทอดผ้า					
3) โรงสี					
4)					
5)					
รวม					
3. ค้าขาย/ บริการ					
1)					
2)					
รวม					
4.รับจ้าง					
1)					
2)					
3)					
รวม					
5.ลูกหลานส่ง ให้					
1)					
2)					
3)					
4)					
รวม					
รวมทั้งสิ้น					

ง. ข้อมูลด้านหนี้สินของครอบครัว

แหล่งหนี้	เงินต้น (บาท)	อัตราดอกเบี้ย (บาท/ปี)	งวดชำระ (รายวัน/เดือน/ปี)	หนี้คง เหลือ (บาท)	การใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์การกู้		
					กู้เงินเพื่อ	ตรง(ระบุ)	ไม่ตรง(ระบุ)
1. ในระบบ							
1) ธ.ก.ส.							
2) สหกรณ์							
3) ธนาคารอื่น ๆ							
4) กองทุน/กลุ่ม							
4.1 กองทุนหมู่บ้าน ละล้าน							
4.2 กลุ่มออม ทรัพย์							
4.3 กลุ่มอื่นๆ (ระบุ)							
รวม							
2. นอกกระบบ							
1) นายทุน							
2) ร้านค้า							
3) เพื่อนบ้าน							
4) ญาติ							
5) อื่น ๆ							
รวม							
รวมทั้งสิ้น							

จ. ข้อมูลทรัพย์สินของครอบครัว

ประเภท	จำนวน	มูลค่า (บาท)	สภาพ/อายุการใช้งาน	
			สภาพดี	ต้องซ่อมบำรุง (บาท/ปี)
1. บ้าน				
2. รถยนต์				
3. จักรยานยนต์				
4. จักรยาน				
5. รถไถเดินตาม				
6. รถไถใหญ่				
7. ตู้เย็น				
8. ทีวี				
9. พัดลม				
10. เครื่องฉาย CD				
11. เครื่องเสียง				
12. โทรศัพท์บ้าน				
13. โทรศัพท์มือถือ				
14. อื่น ๆ				

ฉ. ประสบการณ์การเรียนรู้และการฝึกอบรมด้านอาชีพของสมาชิกครอบครัว

เรื่องที่เรียนรู้	แหล่งเรียนรู้/สนับสนุน	ระยะเวลาที่เริ่มเรียนรู้ (ระบุ ระยะเวลา/ปี พ.ศ.)	การใช้ประโยชน์จากความรู้	ความเชี่ยวชาญพิเศษของ คนในครอบครัว(ระบุ)

ซ. ความมั่นคงทางอาหารของครอบครัว

ประเภท	ความพอเพียงต่อการบริโภคในครอบครัว		มูลค่าการผลิตเพื่อบริโภคเองในครอบครัว (บาท/ปี)
	พอเพียงตลอดปี	ไม่พอเพียงตลอดปี	
1. ข้าว			
2. ผักปลูกกินเอง (ระบุชนิด)			
1)			
2)			
3)			
4)			
3. ผลไม้ปลูกเอง (ระบุชนิด)			
1)			
2)			
3)			
4)			
4. เป็ด			
5. ไก่			
6. ปลา			
6. อื่น ๆ (ไม่รวมวัว ควาย หมู)			
1)			
2)			

ข. ความมั่นคงทางแบบแผนการผลิตและปัจจัยการผลิต

ชนิด	รูปแบบการผลิต/การได้มา	
	ผลิตใช้เอง	พึ่งพิงภายนอก
1. ปุ๋ย	☐ น้ำหมักชีวภาพ มูลค่า.....บาท/ปี ☐ ปุ๋ยชีวภาพ มูลค่า.....บาท/ปี ☐ ปุ๋ยคอก มูลค่า.....บาท/ปี ☐ อื่น ๆ ระบุ.....บาท/ปี	☐ ซื้อปุ๋ยชีวภาพ เป็นเงิน.....บาท/ปี ☐ ซื้อปุ๋ยเคมี เป็นเงิน.....บาท/ปี
2. สารปราบศัตรูพืช/ยาฆ่าแมลง	☐ ใช้สมุนไพร มูลค่า.....บาท/ปี	☐ สารปราบวัชพืช..... บาท/ปี ☐ ซื้อยาฆ่าแมลง/สัตว์ศัตรูพืช..... บาท/ปี ☐ สอร์โมน..... บาท/ปี

ชนิด	รูปแบบการผลิต/การได้มา	
	ผลิตใช้เอง	พึ่งพิงภายนอก

3.พันธุ์พืช	☐ พันธุ์ข้าว มูลค่า.....บาท/ปี ☐ พันธุ์ต้นไม้ มูลค่า.....บาท/ปี ☐ พันธุ์ผัก มูลค่า.....บาท/ปี ☐ พันธุ์พืชไร่ มูลค่า.....บาท/ปี	☐ ซื้อพันธุ์ข้าว เป็นเงิน..... บาท/ปี ☐ ซื้อพันธุ์ต้นไม้ เป็นเงิน.....บาท/ปี ☐ ซื้อพันธุ์ผัก เป็นเงิน..... บาท/ปี ☐ ซื้อพันธุ์พืชไร่ เป็นเงิน..... บาท/ปี
4. พันธุ์สัตว์	เพาะพันธุ์สัตว์เอง มูลค่า.....บาท/ปี	ซื้อพันธุ์สัตว์ เป็นเงิน.....บาท/ปี
1) วัว	มูลค่า.....บาท/ปี	มูลค่า.....บาท/ปี
2) ควาย	มูลค่า.....บาท/ปี	มูลค่า.....บาท/ปี
3) หมู	มูลค่า.....บาท/ปี	มูลค่า.....บาท/ปี
4) เป็ด	มูลค่า.....บาท/ปี	มูลค่า.....บาท/ปี
5) ไก่	มูลค่า.....บาท/ปี	มูลค่า.....บาท/ปี
6) ปลา	มูลค่า.....บาท/ปี	มูลค่า.....บาท/ปี
7) กุ้ง	มูลค่า.....บาท/ปี	มูลค่า.....บาท/ปี
8) อื่นๆ	มูลค่า.....บาท/ปี	มูลค่า.....บาท/ปี
3. อาหารสัตว์		
1) วัว/ควาย	จำนวน.....กิโลกรัม มูลค่า.....บาท/ปี	จำนวน.....กิโลกรัม เป็นเงิน.....บาท/ปี
2) หมู	จำนวน.....กิโลกรัม มูลค่า.....บาท/ปี	จำนวน.....กิโลกรัม เป็นเงิน.....บาท/ปี
3) เป็ด/ไก่	จำนวน.....กิโลกรัม มูลค่า.....บาท/ปี	จำนวน.....กิโลกรัม เป็นเงิน.....บาท/ปี
4) ปลา	จำนวน.....กิโลกรัม มูลค่า.....บาท/ปี	จำนวน.....กิโลกรัม เป็นเงิน.....บาท/ปี
5) กุ้ง	จำนวน.....กิโลกรัม มูลค่า.....บาท/ปี	จำนวน.....กิโลกรัม เป็นเงิน.....บาท/ปี
	รวมมูลค่า..... บาท/ปี	รวมเป็นเงิน.....บาท/ปี

ณ. สภาพแวดล้อมทางกายภาพในการประกอบอาชีพของครอบครัว

1) ลักษณะพื้นที่ทำการเกษตร(ลักษณะทางกายภาพของดินเป็นอย่างไร(เช่นดินเหนียวดินร่วน ดินทราย ดินเค็มฯลฯ)

.....

2) แหล่งน้ำ

(1)สระน้ำ ขนาด(กxยxล)..... ☐ พอใช้ ☐ ไม่พอใช้

การใช้ประโยชน์.....

(2) บ่อน้ำตื้น ขนาด.....เมตร ☐ พอใช้ ☐ ไม่พอใช้

การใช้ประโยชน์.....

(3) บ่อนบาดาล ขนาด.....เมตร ☐ พอใช้ ☐ ไม่พอใช้

การใช้ประโยชน์.....

(4.)แหล่งน้ำสาธารณะ ระบุ.....การใช้ประโยชน์

ณ. ข้อมูลค่าใช้จ่ายและการจัดการการเงินของครอบครัว

ประเภทรายจ่าย	ประมาณการค่าใช้จ่าย ประมาณ (บาท)			
	รายวัน	รายสัปดาห์	รายเดือน	รายปี

1. หมวดอาหาร				
1) ข้าวสาร				
2) เนื้อสัตว์				
3) ปลา				
4) ผัก				
5) เครื่องปรุงอาหาร				
6) รับประทานอาหารนอกบ้าน				
รวม				
2. หมวดเครื่องดื่ม				
1) น้ำดื่ม				
2) นม				
3) น้ำอัดลม				
4) ประเภทชูกำลัง				
รวม				
3. หมวดสาธารณูปโภค				
1) น้ำมันเชื้อเพลิงพาหนะเดินทาง				
2) ค่าโดยสาร/เดินทาง				
3) 3.1 ค่าโทรศัพท์บ้าน				
3.2 ค่าโทรศัพท์มือถือ				
4) ค่าไฟฟ้า				
5) ค่าน้ำประปา				
6) ค่าแก๊สหุงต้ม				
7) ค่าเช่าที่พัก				
8) ค่าผ่อนส่งสินค้า				
9) ค่าวัสดุใช้สอยที่จำเป็น เช่น สบู่ ยาสีฟัน ยาสระผม ผงซัก ฟอก				
รวม				
4. หมวดการศึกษา				
1) การศึกษาบุตร				
2) การศึกษาตลอดชีวิต (หนังสือ พิมพ์ ตำรา สื่อเรียนรู้ อาชีพ)				

ประเภทรายจ่าย	ประมาณการค่าใช้จ่าย (บาท)			
	รายวัน	รายสัปดาห์	รายเดือน	รายปี
5. หมวดเครื่องนุ่งห่ม				

6. หมวดยารักษาโรค				
7. หมวดเครื่องสำอาง เพื่อเสริมความงาม				
8. การซื้อหอย/การพนัน				
9. การท่องเที่ยว/บันเทิง				
10. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์				
11. บุหรี่				
12. ใช้จ่ายในการผลิตทางการเกษตร				
-พันธุ์พืช				
-พันธุ์สัตว์				
-โรงเรือน				
-จ้างไถ/หว่าน/ดำ/ปลูก				
-น้ำมัน				
-ปุ๋ยเคมี				
-สารกำจัดศัตรูพืช				
-เก็บเกี่ยว				
-อื่น ๆ (ระบุ)				
13 ดอกเบี้ยเงินกู้				
14. การบริจาค/ทำบุญ/การกุศล				
รวมทั้งสิ้น (1+14)				

- สรุป รายได้ ใช้จ่าย และการออมของครัวเรือน ต่อปี

รายได้..... บาท	ใช้จ่าย..... บาท	หนี้สิน..... บาท	การฝากและการเก็บออม..... บาท
-----------------	------------------	------------------	------------------------------

ฎ. การเผชิญปัญหาของครอบครัว

ปัญหาหลักของครอบครัว	สาเหตุของปัญหา	ทางออก/แนวทางแก้ไข

ฎ. พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว

ลำดับที่	พฤติกรรม	จำนวน(คน)
1	ด้านอาชีพความเป็นอยู่	

	☐ ความขยันในการทำมาหากิน	
2	ด้านสังคม ☐ การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมในชุมชน ☐ การร่วมงานประเพณีวัฒนธรรม ☐ มีตำแหน่งในสังคมชุมชน ☐ การมีสัมมาคารวะ ☐ ก่อทอนสังคม(เช่นชกต๋อย ขันรดเสียดัง)	
3	ด้านสุขภาพ ☐ กินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ ☐ การออกกำลังกายสม่ำเสมอ ☐ ใช้สารเคมีทางการเกษตรเป็นประจำ	
4	ด้านอบายมุข ☐ การดื่มสุราและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นประจำ ☐ การสูบบุหรี่เป็นประจำ ☐ การเล่นหวย/การพนันเป็นประจำ ☐ การเสเพลเสพติด	

บันทึกผลวิเคราะห์ชุมชน
และแผนการแก้ปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ ระดับหมู่
บ้าน

บ้าน/ชุมชน.....

ตำบล.....

อำเภอ.....

จังหวัดกาฬสินธุ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	
ส่วนที่ 2 ข้อมูลสถานการณ์ด้านต่างๆ	
ส่วนที่ 3 ปัญหาของชุมชน	
ส่วนที่ 4 องค์ประกอบแผนของชุมชน	

แบบสรุปผลการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน
ตามโครงการแก้ปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ
จังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนที่ 1
ข้อมูลทั่วไป

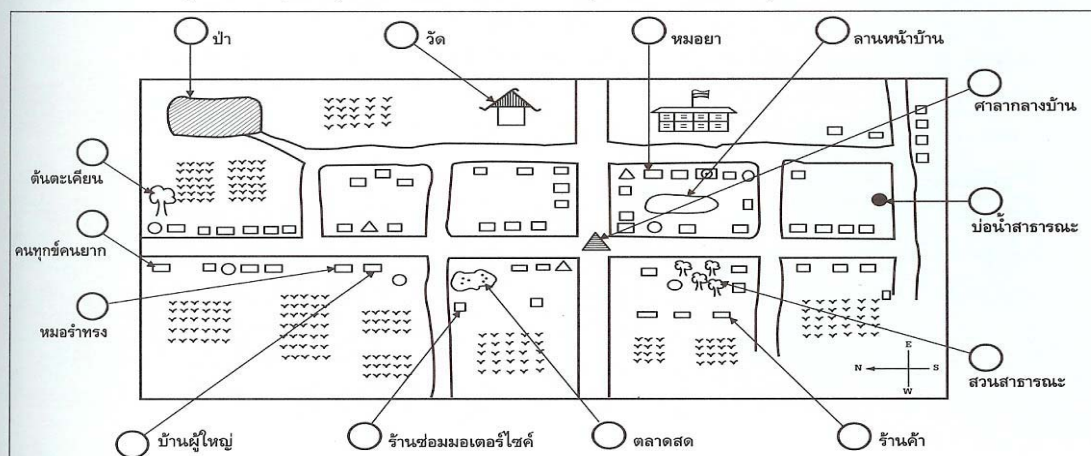
หมู่ที่.....บ้าน/ชุมชน.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด กาฬสินธุ์

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 แผนที่หมู่บ้าน (ลงให้เห็นครัวเรือนสัญลักษณ์สถานที่สำคัญ และรอบ ๆ หมู่บ้านมีอะไรบ้างเช่น ห้วยหนอง คลองบึง ป่าไม้ โรงงาน และอื่น ๆ)

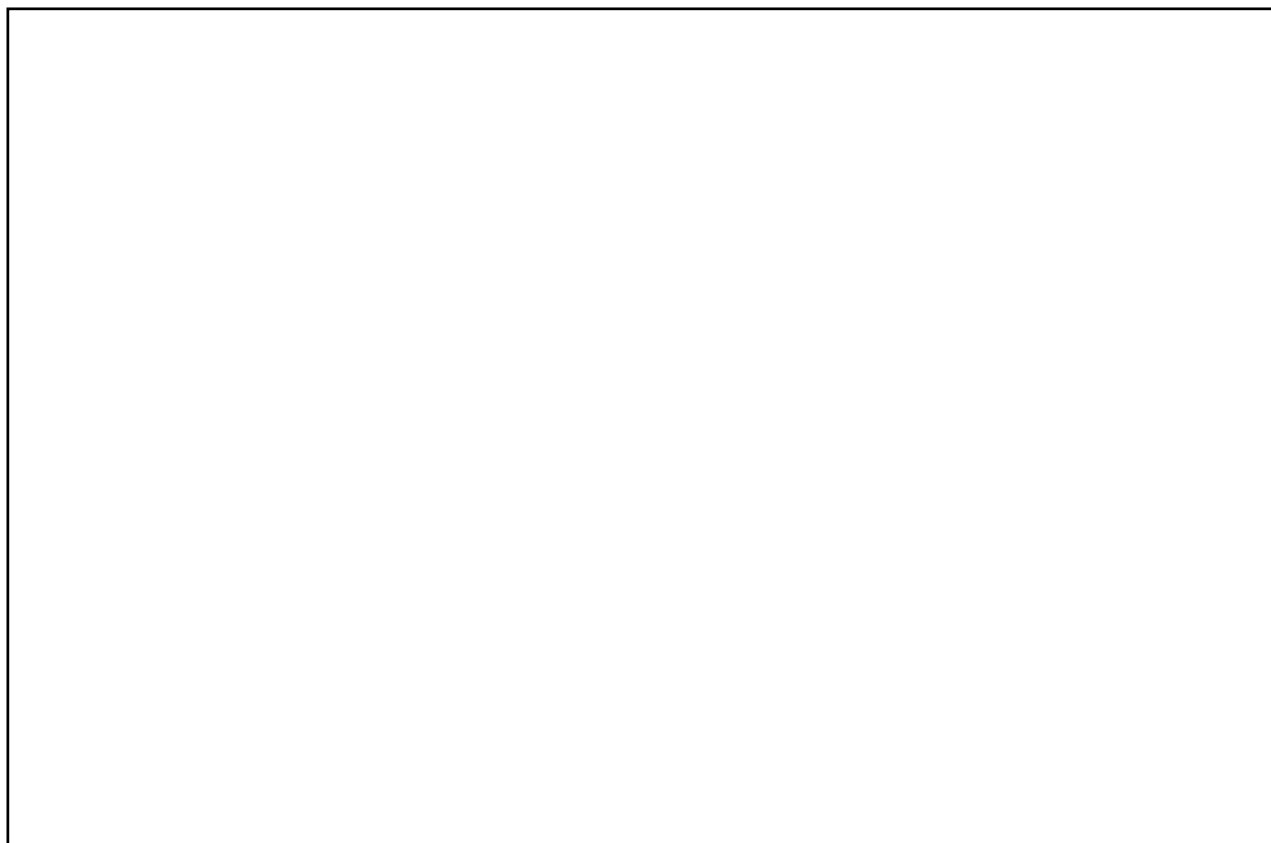
ตัวอย่างการจัดทำแผนที่ชุมชนที่มีชีวิต

พื้นที่ทางสังคม (social space) & หน้าที่ทางสังคม (social function)

(เฉลย: ก. สวนสาธารณะ, ข. บ่อน้ำสาธารณะ, ค. วัด, ง. บ้านผู้ใหญ่, จ. คนทุกซัดคนยาก, ฉ. หมอตำทรง, ช. ป่า, ซ. หมอยา, ฉ. ร้านค้า, ญ. ต้นตะเคียน, ฎ. ศาลากลางบ้าน, ฏ. ลานหน้าบ้าน, ฐ. ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์, ท. ตลาดสด)

แผนที่หมู่บ้าน

1.2 หมู่บ้านของเรามีความหมายอย่างไร (ประวัติโดยย่อ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 สภาพทั่ว ๆ ไปหมู่บ้านของเราเป็นอย่างไร ทั้งในลักษณะภูมิประเทศ ลมฟ้าอากาศ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 อาณาเขต ติดต่อกับบ้านไหนตำบลไหน

ทิศเหนือ จรด

ทิศใต้ จรด

ทิศตะวันออก จรด

ทิศตะวันตก จรด

1.5 ประชากรของหมู่บ้าน

จำนวนประชากรจำแนกตามเพศและกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ(ปี)	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี						
1 - 4 ปี						
5 - 9 ปี						
10 - 14 ปี						
15 - 19 ปี						
20 - 24 ปี						
25 - 29 ปี						
30 - 34 ปี						
35 - 39 ปี						
40 - 44 ปี						
45 - 49 ปี						
50 - 54 ปี						
55 - 59 ปี						
60 - 64 ปี						
65 - 69 ปี						
70 - 74 ปี						
75 - 79 ปี						
มากกว่า 80 ปี						
รวม						

แยกเป็น	เด็กเล็ก	คน	เด็กในวัยเรียน	คน	อยู่ในวัยชรา	คน	วัยทำงาน	คน
---------	----------	----	----------------	----	--------------	----	----------	----

การมีทำงานทำ	แยกเป็น
ไปทำงานต่างถิ่น	คน
ทำงานอยู่บ้าน	คน
ทำงานอยู่ในหมู่บ้าน	คน
ตกงานกลับมาอยู่บ้าน	คน
พิการหรือทำงานไม่ได้	คน

1.7 เหตุการณ์ที่สำคัญของหมู่บ้านเรา มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงที่สำคัญในด้านต่าง ๆ คือ

.....

.....

.....

2. การเดินทางเข้าหมู่บ้าน (ระบุเส้นทาง ถนน ระยะทางที่เข้าสู่หมู่บ้าน)

.....

.....

.....

3 สาธารณูปโภค เทคโนโลยี/การสื่อสารในชีวิตประจำวัน มีอะไรบ้าง
(ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ)

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2

ข้อมูลสถานการณ์ด้านต่าง ๆ

1 ด้าน เศรษฐกิจ

- การทำมาหากินชุมชนเรา

การประกอบอาชีพหลัก (ระบุอาชีพ และจำนวนครอบครัว จำนวนคนที่ประกอบอาชีพ)

อาชีพ.	จำนวนครอบครัว	จำนวนคน

..

- อาชีพเสริม

อาชีพ.	จำนวนครอบครัว	จำนวนคน

- รายได้ เจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน

รายได้หลักเกิดจากอะไร

- 1.....เจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน
- 2เจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน
- 3.....เจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน
- 4.....เจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน

- รายจ่ายเจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน

ส่วนใหญ่รายจ่ายเกิดจาก

- 1.....เจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน
- 2เจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน
- 3.....เจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน
- 4.....เจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน

- ฐานะทางเศรษฐกิจ

- จำนวนครอบครัวที่มีฐานะดี.....ครัวเรือน ปานกลาง.....ครัวเรือน
พออยู่ได้.....ครัวเรือน ทุกข์ยาก.....ครัวเรือน

- จำนวนครอบครัวที่มีที่ทำกินมากแต่ไม่ให้คนเช่า.....

- จำนวนครัวเรือนที่ให้ผู้อื่นเช่าที่ทำกิน.....

- จำนวนครัวเรือนที่รับจ้างรายวัน.....

- จำนวนครัวเรือนที่ต้องเช่าที่ทำกิน.....

- ภาวะหนี้สิน เจลลี่ต่อครัวเรือน.....บาทต่อเดือน

แหล่งหนี้จากใครหรือที่ไหน เงื่อนไขการชำระคืนอย่างไร

ลำดับที่	ชื่อแหล่งหนี้	จำนวนครอบครัว ที่เป็นหนี้	ยอดเงินการเป็น หนี้	เงื่อนไขการ ชำระคืน	ดอกเบี้ย
1					
2					
3					
4					

แหล่งหนี้ในระบบที่คนในชุมชนนิยม

ลำดับที่	ชื่อแหล่งหนี้	จำนวนครอบครัว ที่เป็นหนี้	ยอดเงินการเป็น หนี้	เงื่อนไขการ ชำระคืน	ดอกเบี้ย
1					
2					
3					
4					
5					

● แหล่งทุนในชุมชน มีอะไรบ้าง

- 1.....วงเงิน.....บาท
- 2.....วงเงิน.....บาท
- 3.....วงเงิน.....บาท
- 4.....วงเงิน.....บาท
- 5.....วงเงิน.....บาท

● ข้อมูลผลิตภัณฑ์ของชุมชน

- 5.1 ชื่อผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์
- 5.2 ชื่อผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์
- 5.3 ชื่อผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์
- 5.4 ชื่อผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์
- 5.5 ชื่อผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์

2 ด้านสังคม

- แบบแผนวิถีชีวิตการดำรงชีวิตของคนชุมชนเราเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

- วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญได้แก่

1.....

2.....

3.....

- ปฏิทินงานสำคัญและการทำงานของชุมชนแต่ละเดือนมีอะไร
จากเดือนอ้ายถึงเดือนสิบสอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคม

1 หมอพื้นบ้านในหมู่บ้าน, หมอดู, หมอธรรม ผู้ทำพิธีกรรมมีใครบ้าง

ชื่อ.....เป็นอะไรหรือทำหน้าที่.....

ชื่อ.....เป็นอะไรหรือทำหน้าที่.....

ชื่อ.....เป็นอะไรหรือทำหน้าที่.....

ชื่อ.....เป็นหรือทำหน้าที่.....

ทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

- ดินเป็นอย่างไร.....
- ป่ามีป่าชุมชน ป่าบุ่ง ป่าทาม ป่าสงวนหรือไม่จำนวนเท่าไร.....
-
-
-
- แม่น้ำ ห้วย หนอง ลำธาร.....
- อื่น ๆ (ระบุ)
- งานกิจกรรมที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชนมีอะไรบ้าง
- ประเภท.....ผู้สืบทอดหรือกลุ่มคือ.....
- ประเภท.....ผู้สืบทอดหรือกลุ่มคือ.....
- ประเภท.....ผู้สืบทอดหรือกลุ่มคือ.....
- ประเภท.....ผู้สืบทอดหรือกลุ่มคือ.....
- ปราชญ์ผู้รู้ในชุมชนและบุคคลที่ชุมชนเคารพนับถือ คือ
- ชื่อ.....เป็นอะไรหรือทำหน้าที่.....
- ชื่อ.....เป็นอะไรหรือทำหน้าที่.....
- ชื่อ.....เป็นอะไรหรือทำหน้าที่.....
- ชื่อ.....เป็นอะไรหรือทำหน้าที่.....
- ขอมลกลุ่ม/องค์กรชุมชน/ชมรม/เครือข่าย

[illegible]

- ความปลอดภัย อาชญากรรม ยาเสพติดในชุมชนเป็นอย่างไร

ระบบเวรยามในหมู่บ้าน/ชุมชน.....

เหตุการณ์ขโมยทรัพย์สิน.....ครั้ง/ปี

คดีร้ายแรงเช่นฆ่ากันตาย.....ครั้ง/ปี

ทะเลาะวิวาท ตีกันตามงานมหรสพ.....ครั้ง/ปี

ปัจจุบันมีผู้เสพยา.....คน ผู้ติดยา.....คน ผู้ค้ายา.....คน

อุบัติเหตุบนท้องถนนภายในชุมชน.....ครั้ง

กิจกรรมด้านศาสนาและการปฏิบัติตามศีลธรรมของผู้คนในชุมชนเป็นอย่างไร

.....

- ด้านการศึกษา

โรงเรียนประถม.....แห่ง จำนวนครู.....ครู นักเรียน.....คน

โรงเรียนมัธยม.....แห่ง จำนวนครู.....ครู นักเรียน.....คน

จำนวนผู้ศึกษาต่อในระดับมัธยมปลายเฉลี่ยร้อยละ.....ของผู้ที่จบมัธยมต้น

ศูนย์เด็กเล็ก.....แห่ง ได้มาตรฐาน.....แห่ง เด็กจำนวน.....คน. ผดด.....คน.

ค่าเฉลี่ยระดับการศึกษาของคนในชุมชน

() ประถมศึกษา

() มัธยมต้น

() มัธยมปลาย

() อุดมศึกษา

() สูงกว่าอุดมศึกษา

- ผู้จบการศึกษาและสามารถหาอาชีพ/มีงานทำเป็นหลักแหล่ง คิดเป็นร้อยละ.....ของผู้จบการศึกษาทั้งหมด

• ระบบสวัสดิการในชุมชน มี

- () ฅาปนกิจ
- () ร้านค้าศูนย์สวัสดิการตลาด
- () ทุนการศึกษาของเยาวชนในชุมชน
- () กองทุนเงินกู้ดอกเบี๊ยะต่ำ
- () ศูนย์สงเคราะห์คนชราและผู้พิการ/ผู้ด้อยโอกาส
- () การรักษาพยาบาล
- () ธนาคารข้าว
- () อื่น ๆ (ระบุ)

3 ด้านการเมืองการปกครอง

ข้อมูลการเมือง/การบริหาร(ระบุชื่อ)

ลำดับ	ตำแหน่ง	ชื่อ - สกุล	ระดับการศึกษา
1	ผู้ใหญ่บ้าน		
2	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน		
	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน		
3	สมาชิก อบต.		
	สมาชิก อบต.		
4	อาสาพัฒนาชุมชน		
5	อสม.(จำนวนคน)		

- จำนวนครั้งที่ของเวทีสาธารณะที่ อบต./เทศบาล จัดให้มีขึ้นเพื่อรับฟังความเห็นของประชาชน.....ครั้ง
- การได้รับการสนับสนุน โครงการกิจกรรมที่สำคัญจากหน่วยงานภาครัฐ นักการเมืองและ อบต.
ในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา

โครงการกิจกรรม	หน่วยงานที่สนับสนุน	ปี พ.ศ.	งบประมาณ	ผลสัมฤทธิ์		
				มาก	น้อย	ปานกลาง

4 ด้านสุขภาพ

- จำนวนร้านค้า.....จำหน่ายบุหรี่สุรา.....ร้าน ดัดป้ายห้ามขายบุหรี่สุราแก่เด็กต่ำกว่า 18 ปีร้าน
- ร้านอาหารแพงลอย.....ร้านได้รับป้ายร้านอาหารสะอาดรสชาติอร่อย.....ร้าน
- ตลาดสด.....แห่ง ได้รับตลาดสดน่าซื้อ.....แห่ง
- การเจ็บป่วยของคนในชุมชนส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรค
 - 1.....
 - 2
 - 3.....
 - 4.....
- สาเหตุการตายที่สำคัญใดแก่
 - 1.....
 - 2
 - 3.....
 - 4.....

- พฤติกรรมด้านสุขภาพของประชาชนเป็นอย่างไร

การออกกำลังกายสม่ำเสมอ.....คน

การกินอาหารสุกๆดิบๆ คน

การดื่มสุราเบียร์เป็นประจำ..... คน

การสูบบุหรี่เป็นประจำ คน

การเที่ยวพักผ่อนตามร้านอาหารคาราโอเกะเป็นประจำ.....คน

กลุ่มผู้สูงอายุ.....คน มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมร่วมกัน.....คน

- การให้บริการ

-คนพิการ.....คนที่ได้รับการด้านสวัสดิการฯคน

- ประชากรอายุ 40 ปีขึ้นไป ได้รับการคัดกรองความดันโลหิตและเบาหวานคน

-สตรีอายุมากกว่า 35 ปีมีความรู้เพื่อการตรวจเต้านมด้วยตนเองคน

-ครรภ์ได้รับการตรวจครรภ์ก่อนและหลังคลอดตามเกณฑ์คน

-เด็กขาดสารอาหาร.....คนได้รับการแก้ไข.....คน

-มีบัตรประกันสุขภาพรวมทุกประเภท.....คน ยังไม่.....คน

5 ด้าน สิ่งแวดล้อม

- สภาพดิน ที่ทำกินไร่นา น้ำ ป่า อากาศ สิ่งแวดล้อมทั่วไปของชุมชนเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ปัญหาของชุมชน

ปัญหา	สภาพปัญหา ระบุรายละเอียด ลักษณะของปัญหา จำนวนพื้นที่ ที่ ครว้เรือนหรือจำนวนคนที่ประสบปัญหา
1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	
2. ปัญหาด้านสังคม	
3. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน	
4. ปัญหาด้านแหล่งน้ำ	
5. ปัญหาด้านสาธารณสุข	
6. ปัญหาด้านการเมือง การปกครอง	
7. ปัญหาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	
8. ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
9. ปัญหาด้านความขัดแย้งภายในชุมชน	

องค์ประกอบแผนของชุมชน

1 การรับรู้และความเชื่อโยงแผน

แผนยุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

ชุมชนได้ประโยชน์จากยุทธศาสตร์จังหวัดคือ

.....

.....

.....

แผนยุทธศาสตร์อำเภอท่าคันโทมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

ชุมชนได้ประโยชน์จากแผนยุทธศาสตร์อำเภอคือ

.....

.....

.....

นโยบายของ อบต. และแผนงาน ประจำปี 2548-2551 (สรุปประเด็นที่สำคัญ)

.....

.....

.....

2 สรุปสิ่งดี ๆ ทุกข์ของชุมชน ปัจจัยเอื้อ อุปสรรคต่อการพัฒนา สิ่งดี ๆ ในชุมชน

.....

ทุกข์ของชุมชน

.....

ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาชุมชน

.....

อุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชน

3. ความมุ่งหวังของชาวบ้านในชุมชน (ภาพอนาคต) ปี2549-2551

4 แนวทางเพื่อการบรรลุภาพอนาคต.

5. แผนงาน/โครงการ มาตรการและรายละเอียด

5.1 แผนพึ่งตนเอง

ชื่อโครงการ/กิจกรรมหลัก	พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ/แหล่งทุน				ผู้รับผิดชอบหลัก
				ชุมชน	หน่วย งานรัฐ	อบต./เทศบาล	อื่นๆ	

5.2 แผนความร่วมมือ

ชื่อโครงการ/กิจกรรมหลัก	พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ/แหล่งทุน				ผู้รับผิดชอบหลัก
				ชุมชน	หน่วย งานรัฐ	อบต./เทศบาล	อื่นๆ	

5.3 แผนการสนับสนุนจากหน่วยงาน

ชื่อโครงการ/กิจกรรมหลัก	พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ/แหล่งทุน			ผู้รับผิดชอบหลัก
				หน่วย งานรัฐ	อบต./เทศบาล	อื่นๆ	

แบบสรุปผลการประชุมเจรจาภาคีแผนระดับตำบล

การจัดทำแผนแบบสรุปการจัดประชุมจัดแผนระดับตำบล

วันที่.....

สถานที่.....

ผู้รายงาน.....

1 ผู้ร่วมประชุมประกอบด้วย

1.1 ส่วนราชการระดับอำเภอ./ตำบล

ที่	หน่วยงานองค์กร	ระดับอำเภอ (คน)	ระดับตำบล (คน)
1	ส่วนปกครอง		
2	ตำรวจ		
3	สาธารณสุข		
4	ผู้แทนจาก ธกส.		
5	พัฒนาการ		
6	กสน.		
7	ผู้แทนเขตพื้นที่การศึกษา		
8	เกษตร		
9	ผู้แทน ศตจ.ภาคประชาชน		
10	ท้องถิ่น		
11	นายกเทศมนตรี/นายก อบต.		
12	ครูจากสถานศึกษา		

1.2 ทีมวิทยากรระดับตำบล

ที่	หน่วยงานองค์กร	(คน)
1	ปลัดอำเภอ/ตำบล	
2	ตำรวจ	
3	สาธารณสุขตำบล	
4	ผู้แทนจาก ธกส.	
5	พัฒนาการ	
6	กสน.	
7	ครูในพื้นที่ตำบล	
8	เกษตร	
9	ผู้แทน ศตจ.ภาคประชาชน	
10	ตัวแทนจากท้องถิ่น(อบต/เทศบาล)	

1.3 ผู้แทนจากชุมชน

ที่	ชื่อ บ้าน/ชุมชน	จำนวนผู้เข้าประชุม	หมายเหตุ
	รวม		

1.4 อื่นๆ (ระบุ หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล) จำนวน (คน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รวมผู้ร่วมประชุม 1 ถึง 4 จำนวน.....คน

2 ขั้นตอนการจัดประชุม

2.1 ประธานเปิดประชุมโดย.....

2.2 ผู้รายงานการประชุมโดย.....

2.3 ผู้ดำเนินรายการจัดประชุม.....

2.4 วิธีการจัดประชุม (ให้ระบุขั้นตอนวิธีการตั้งแต่ต้นจนปิดการประชุม โดยเขียนเป็นรายงานการประชุม)

.....

.....

3 บรรยายการให้ความร่วมมือของผู้ร่วมประชุม

.....

สรุปแผนของชุมชน.....

ชื่อชุมชน/หมู่บ้าน.....

ลำดับ	ชื่อโครงการ	งบชุมชน SML	หน่วยงานสนับสนุน (บาท)							หน่วยงานที่รับไปทำให้ (จำนวนงบ)						
			ปกครอง	สาธารณสุข	พัฒนา	เกษตร	ศึกษา	อบค/เทศบาล	อื่นๆ	ปกครอง	สาธารณสุข	พัฒนา	เกษตร	ศึกษา	อบค/เทศบาล	อื่นๆ

สรุปภาพรวมของแผน

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดกาฬสินธุ์

ประเภทแผน	จำนวนโครงการ	จำนวนหมู่บ้าน
● แผนลดรายจ่าย		
● แผนเพิ่มรายได้		
● แผนขยายโอกาส		
● แผนพัฒนาศักยภาพหรือสร้างทุนทางสังคม		

รหัสแบบสัมภาษณ์ที่.....

แบบสัมภาษณ์ประเมินผลการจัดทำแผนระดับตำบล
โครงการจัดทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ

ปี 2548 จังหวัดกาฬสินธุ์

สำหรับตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสำหรับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1 เพศ ☐ 1ชาย ☐ 2 หญิง

2 อายุปี

3 ตำแหน่ง

☐ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

☐ ปลัดอบต./เทศบาล

☐ อบต./เทศมนตรี

☐ อสม.

☐ อื่นๆ

ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดทำแผนระดับตำบลการเจรจาภาคี

คำชี้แจง ให้ท่านเลือกคำตอบดังต่อไปนี้ตามความเป็นจริงมากที่สุด โดยทำเครื่องหมาย ✓

ลงช่องตามความเห็นของท่าน

เนื้อหา	สำหรับนักวิจัย
1 ท่านรับรู้การเข้าร่วมเจรจาภาคีจัดทำแผนแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ ระดับตำบล จากใคร ☐ 1 ปลัดอำเภอ ☐ 2 ปลัดอบต. ☐ 3 สาธารณสุข ☐ 4 อื่นๆระบุ.....	

เนื้อหา	สำหรับนักวิจัย
2 หน่วยงานดังต่อไปนี้ได้เข้าร่วมประชุมเจรจาพาคีหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า1 ข้อ) ☐ ส่วนปกครอง ☐ ตำรวจ ☐ สาธารณสุข ☐ ผู้แทนจาก ชกส. ☐ กศน. ☐ ผู้แทนเขตพื้นที่การศึกษา ☐ เกษตร ☐ ผู้แทน ศตจ.ภาคประชาชน ☐ ท้องถิ่น ☐ นายกเทศมนตรี/นายก อบต. ☐ สมาชิก อบต./เทศมนตรี ☐ ครูจากสถานศึกษา	
3 ขั้นตอนการประชุมมีการจัดขั้นตอนดังนี้หรือไม่ (ให้กา ✓ ลงในช่องที่ทำ) ☐ 3.1 การชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการประชุม ☐ 3.2 พิธีเปิดการประชุม ☐ 3.3 แนะนำทีมวิพากษ์แผน ☐ 3.4 จัดให้มีการนำเสนอแผนรายหมู่บ้าน ☐ 3.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการให้ข้อเสนอแนะแผน	
4 ประธานดำเนินการประชุม คือ ☐ ปลัดอาวุโส ☐ นายกอบต./เทศบาล ☐ อื่นๆ ระบุ.....	
5 หน่วยงานที่รับโครงการไปสนับสนุนงบประมาณมีหน่วยงานใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ องค์การส่วนท้องถิ่น จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ ส่วนปกครอง จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ สาธารณสุข จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ ศึกษา จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ เกษตร จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ พัฒนาชุมชน จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ ตำรวจ จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ อื่นๆระบุ..... จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท	

เนื้อหา	สำหรับนักวิจัย
6 สรุประดับของแผน ☐ แผนที่ชุมชนทำเอง จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ แผนที่ทำร่วมกัน จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ แผนที่รัฐทำให้ จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท	
7 สรุปภาพรวมประเภทของแผน ☐ แผนลดรายจ่าย จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ แผนเพิ่มรายได้ จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ แผนขยายโอกาส จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท ☐ แผนพัฒนาศักยภาพหรือสร้างทุนทางสังคม จำนวน..... โครงการ งบ..... บาท	

ส่วนที่ 3 การได้ประโยชน์จากแผน

เนื้อหา	ระดับการได้ประโยชน์				สำหรับนักวิจัย
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	
1 ท่านคิดว่าการจัดทำเจราจาพาคีแผนชุมชนแก้ไข ปัญหาความยากจนชุมชนได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด					
2 ท่านคิดว่าการจัดทำเจราจาพาคีเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้การจัดทำแผนขององค์กรส่วนท้องถิ่นน้อยเพียงใด					
3 ท่านคิดว่าการจัดทำเจราจาพาคีทำให้เกิดการบริหารงานส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใสเรื่องการทำแผนและงบประมาณเพียงใด					
4 ท่านคิดว่าการจัดทำเจราจาพาคีทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนจากทุกภาคส่วนเพียงใด					
5 ท่านคิดว่าการจัดทำเจราจาพาคีจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มที่มีปัญหาความยากจนในชุมชนมากน้อยเพียงใด					
6 ท่านเห็นว่าแผนจากการเจราจาพาคีได้ใช้ประโยชน์นำไปเป็นโครงการของหมู่บ้าน SML เพียงใด					
7 ท่านเห็นว่าแผนจากการเจราจาพาคีชุมชนจะนำไปสู่การปฏิบัติมากน้อยเพียงใด					
8 ท่านคิดว่าองค์กรส่วนท้องถิ่นจะนำแผนที่เสนอไปสู่การสนับสนุนหรือปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงใด					
9 ท่านคิดว่าหน่วยงานราชการจะนำแผนที่เสนอไปสู่การสนับสนุนหรือปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงใด					
10 ท่านเห็นว่าควรมีการจัดเวทีเจราจาพาคีอย่างนี้ทุกปีหรือไม่					

11 ท่านคิดว่าหน่วยงานต่อไปนี้หน่วยงานไหนได้ประโยชน์จากการทำเจรจาพาคีมากที่สุดโดยให้ใส่เลขเรียงตามลำดับสำคัญที่ได้ประโยชน์ (หากคิดว่าจะไม่ได้ประโยชน์อะไรให้ว่างไว้ไม่ต้องใส่เลข)

..... องค์การส่วนท้องถิ่น

..... ส่วนปกครอง

..... สาธารณสุข

..... ศึกษา

..... เกษตร

..... พัฒนาชุมชน

..... ตำรวจ

..... อื่นๆระบุ.....

12 ท่านคิดว่าควรให้มีการประชุมสรุปความก้าวหน้าหรือประเมินผลการดำเนินงานโครงการที่ได้จากการเจรจาพาคี ปีละหนึ่งครั้งหรือไม่

☐ ควรจัดอย่างยิ่ง ☐ ควรมีการจัด ☐ จัดหรือไม่ก็ได้ ☐ ไม่ควรจัด

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

การจัดเวทีเจรจาพาคีตำบลท่านมีปัญหอะไรบ้าง.....

ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างสำหรับการจัดเจรจาพาคี.....

ข้อคิดเห็นอื่นๆ.....

**แบบสัมภาษณ์การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน
จังหวัดกาฬสินธุ์**

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษา

- 1 เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงานหรือกิจกรรมหลักของศูนย์เรียนรู้
- 2 เพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของศูนย์
- 3 เพื่อทราบความต้องการของศูนย์ในการพัฒนา

ชื่อศูนย์เรียนรู้

ที่ตั้ง บ้าน.....

หมู่ที่.....

ตำบล.....

อำเภอ.....

จังหวัดกาฬสินธุ์

จำนวนครัวเรือน.....ประชากรทั้งหมด.....คน

รายชื่อคณะกรรมการ

1

2

3

4

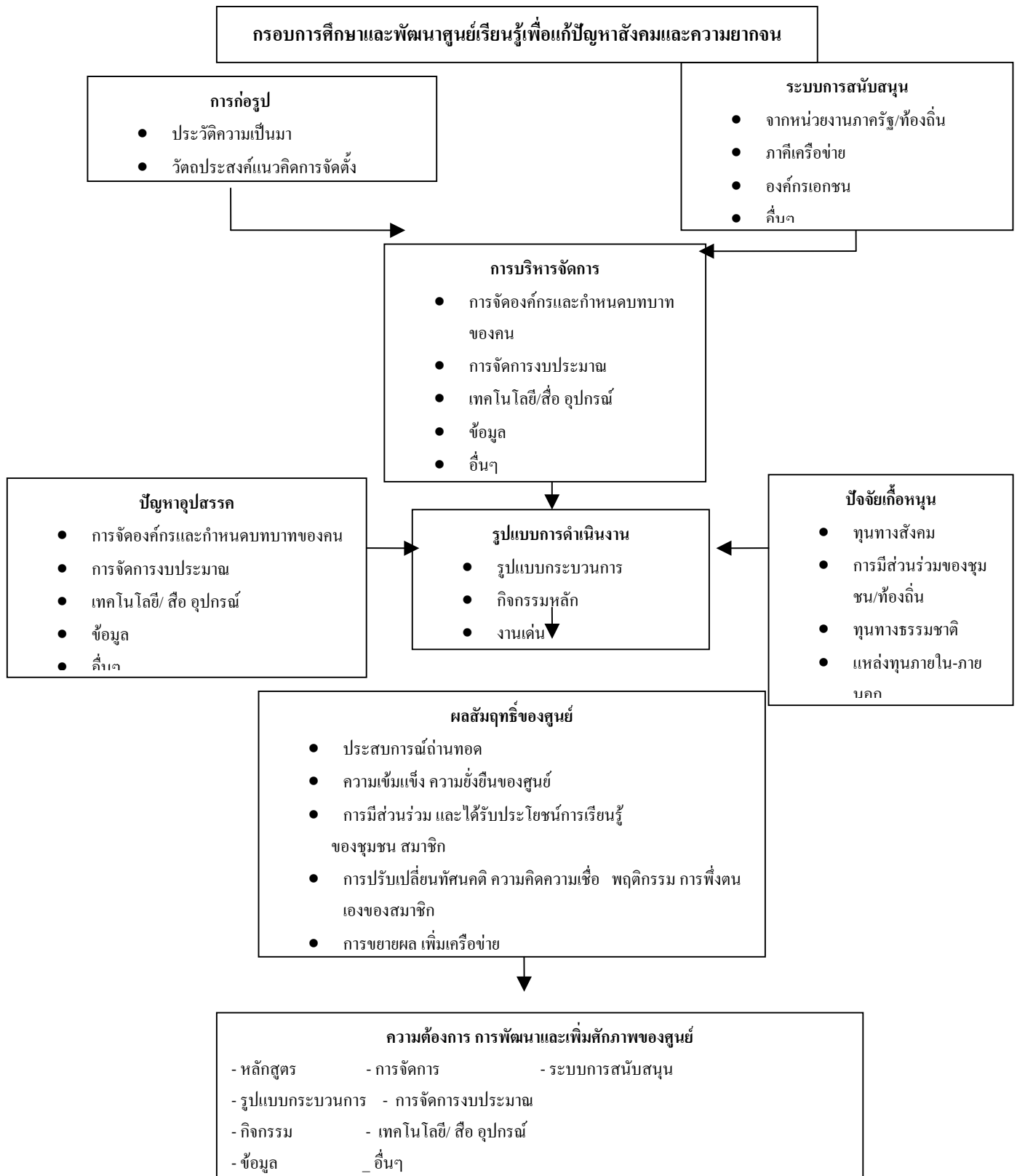
5

6

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1 การก่อรูป

1.1 ประวัติความเป็นมา เริ่มเมื่อไร มีความเป็นมาอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ แนวคิดหลักการ การจัดตั้ง

1.2.1 วัตถุประสงค์การก่อตั้ง

1.

2.

1.2.2 แนวคิดหลักการ การจัดตั้ง มีแนวคิดหรือหลักการอะไร

12.3 บริบทของชุมชนที่ตั้งของศูนย์

- ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศเป็นอย่างไร
- ลักษณะอาชีพหลักของชุมชนที่ตั้งคืออะไร รายได้ส่วนใหญ่จากอะไร
- อื่นๆ

2 ระบบการสนับสนุน

(ศูนย์ของท่านได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานองค์กรนี้หรือไม่ ถ้ามีสนับสนุนอะไรบ้าง เมื่อไรเช่น เรื่องการอบรม งบประมาณ)

2.1 จากหน่วยงานภาครัฐ/ท้องถิ่น สนับสนุนอะไร(ให้ระบุชื่อหน่วยงาน องค์กร และสิ่งที่ได้รับ)

2.2 ภาวศึเครือข่ายสนับสนุนอะไร (ให้ระบุชื่อหน่วยงาน องค์กร และสิ่งที่ได้รับ)

2.3 องค์กรเอกชน สนับสนุนอะไร (ให้ระบุชื่อหน่วยงาน องค์กร และสิ่งที่ได้รับ)

2.4 อื่นๆ

3 รูปแบบการดำเนินงาน

3.1 จุดเด่นข้อเด่นคืออะไร กิจกรรมหลักการดำเนินงานของศูนย์ ทำอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร

3. การบริหารจัดการ

มีรูปแบบการการบริหารจัดการ เป็นอย่างไรบ้าง

- โครงสร้างการจัดองค์กรและกำหนดบทบาทของคน

ลำดับ	ชื่อ- สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ

- การจัดการงบประมาณ

-เงินทุนปัจจุบัน.....บาท

-การระดม จัดหาทุนทำอะไรได้มาปีละเท่าไร จากแหล่งไหน

.....

-การจัดระบบบัญชีทำอะไร.....

-การแบ่งปันหรือสรรงบประมาณ แบ่งให้ใคร หรือใช้จ่ายเรื่องอะไร เป็นจำนวนเท่าไร ต่อปี

.....

4. ปัจจัยเกื้อหนุน

มีปัจจัยเกื้อหนุนต่อการดำเนินงานของศูนย์ มีปัจจัยในด้านต่อไปนี้หรือไม่ หากมีอะไรบ้าง

- ทุนทางสังคม (ปรชาญ บุคคล กลุ่มองค์กรต่างๆ) มีกลุ่ม บุคคลไหนที่ให้การสนับสนุนหรือผลักดันจนทำให้ศูนย์ดำรงอยู่ได้
ถึงปัจจุบัน
- การมีส่วนร่วมของชุมชน/ท้องถิ่น เป็นอย่างไรบ้าง
- ทุนทางธรรมชาติเช่นมีป่าชุมชนที่เอื้อ แหล่งน้ำ ที่เหมาะสม ช่วยเอื้อในเรื่องอะไร

- แหล่งทุนภายใน-ภายนอก จากที่ไหน เท่าไร ได้อย่างไรให้ระบุ

ชื่อแหล่งทุนที่สนับสนุน	จำนวนเงินหรือสิ่งของ อะไร	วิธีการได้ทุนมา

5. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์

5.3 ประสิทธิภาพด้านทอด จากเริ่มก่อรูปได้มีการถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับใคร กลุ่ม/องค์กรอะไร จำนวนเท่าไร เรื่องอะไร (ให้ระบุเท่าที่ทำได้ หรือหากมีสมุดบันทึกการอบรมหรือบันทึกเยี่ยม)

ว /ด / พท.	ชื่อหน่วยงาน/กลุ่มองค์กร/บุคคลที่มาเรียนรู้	เรื่องอะไร	จำนวนคน

5.4 ความเข้มแข็ง ความยั่งยืนของศูนย์ เข้าเกณฑ์ดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด กาเครื่องหมาย ✓ ลงช่องให้ตรงที่สุด

เกณฑ์	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1 มีทีมหรือคณะทำงานที่เข้มแข็ง				
2 มีกฎกติการ่วมกันและปฏิบัติอย่างเข้มงวด				
3 สร้างการเรียนรู้ให้คนในชุมชน				
4 มีการแสวงหาและระดมทุนด้วยตนเอง				
5 มีกิจกรรมการดำเนินงานต่อเนื่องมาไม่น้อยกว่า 3 ปี				
6 มีสมาชิกหรือเครือข่ายจากนอกชุมชนมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้				
7 ศักยภาพในการถ่ายทอดหรือรับคนเข้ามาเรียนรู้	คนต่อปี			
8 อื่น ระบุที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของศูนย์				
.....				
.....				

5.5 การมีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์การเรียนรู้ ของชุมชน สมาชิก

5.5.1 ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของศูนย์ในเรื่องอะไรบ้าง

5.5.2 ชุมชนที่ตั้งศูนย์ได้เรียนรู้ ได้ประโยชน์ในเรื่องอะไรบ้าง

5.5.3 สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องอะไรบ้าง

5.5.4 สมาชิกได้เรียนรู้ ได้ประโยชน์ในเรื่องอะไรบ้าง

5.6 การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดความเชื่อ พฤติกรรม การพึ่งตนเองของสมาชิก

หลังจากที่สมาชิกหรือผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์ ได้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดความเชื่อ พฤติกรรม และสามารถพึ่งตนเองได้ มีหรือไม่เป็นใครอยู่ที่ไหน ที่เปลี่ยนในทางที่ดีขึ้นคือเรื่องอะไร และที่พึ่งตนเองได้ คือสามารถพึ่งในเรื่องอะไร

5.7 การขยายผล เพิ่มเครือข่าย ได้มีการขยายผลไปที่ไหนบ้าง ขยายไปได้คือเรื่องอะไร

ชื่อเครือข่ายที่ไปสนับสนุนหรือการเกิดเครือข่าย	ที่อยู่	เรื่อง/กิจกรรมที่ทำ

6 ปัญหาอุปสรรค

ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันศูนย์นี้มีปัญหาอุปสรรคในเรื่องอะไร (ไม่จำเป็นต้องระบุทุกข้อ)

- การจัดองค์กรและกำหนดบทบาทของคน
- การจัดการงบประมาณ
- เทคโนโลยี/ สื่อ อุปกรณ์ในการถ่ายทอด สาสิต หรือดำเนินงาน

- ข้อมูล

- อื่นๆ

8 ความต้องการ การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของศูนย์

ศูนย์นี้ต้องการพัฒนาหรือเพิ่มศักยภาพ อะไรบ้าง ไร ใช้งบหรือไม่เท่าไร จะให้ใครช่วยบ้าง

เรื่องต้องการพัฒนาหรือขอสนับสนุน	งบประมาณ	ระบุแหล่งสนับสนุน